

2019. ÁPRILIS 24/1

SZÍN

KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS

A NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET FOLYÓIRATA

CSALÁD ÉS KÖZÖSSÉG





TARTALOM

Szín – Közösségi Művelődés

2019. április – 24/1.

Család és közösség



23



34



28



49



41

Családi és közösségi útjaink 3

STRATÉGIA

Köszöntő 4

Az ölelő-kártya mint nevelési eszköz. A Nagycsaládosok

Országos Egyesületének nemzetépítő feladatai 5

A közművelődés a népművészet szolgálatában

Kerek évfordulók a szakmában és a magánéletben

– Interjú Pál Miklósnéval 10

HÁLÓZAT

„Komatát hoztam, meg is aranyoztam...”

A komatál hagyománya Tótvázsonyban 15

Családbarát munkahelytől az Operációs-tengeren

innen levő Népmesepontra 20

Fogyatékkal élőkkel egy családban 25

„A közösségben szív szól a szívhez” 29

Egy család, ahol 300 éve forog a fazekaskorong 32

A család is hivatás

Beszélgetés a családról dr. Marx Gyuláné

szemész orrossal, nyolcgyermekes édesanyával 36

Három város, három példa

az értékközpontú családi kikapcsolódásra 42

HORIZONT

A kemence és az „otthon” melege 47

Média a családjért, a generációkért 51

A tölgyfák sem élnek örökké

Beszélgetés Markos Györggyel 55

A családtörténet-kutatás közösségteremtő

és kultúráközvetítő hatásai a jó gyakorlatok tükrében 59

NÉPFŐISKOLÁK

A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

MÁTYUS ALIZ ROVATA

Család, közösség, nemzet 65

A családról Lezsák Sándorral, Lezsák Sándornéval,

és Anna lányukkal 70

Szülő-gyerek, mester-tanítvány

Szálkaállat és zsömlehold 75

– avagy amikor elütöttük a lovat 76

Két és fél évesen

Páparól a Parnasszoszra, és vissza... 77

Varju Dezső tanár úr 79

A tisztelet 81

Esszé egy emberről: imitáció

Testvérvárosok 82

Ógyallai író-olvasó találkozó a pápai Mátyus Alizzal

Aki szabadítót tudott mondani 85

12 éve hunyt el Nagy Gáspár 87

Ady 100

MOZAIK – SZAKMAI HÍREK

Bessenyei György-díjjal ismerik el a kiemelkedő közművelődési szakembereket

A Nemzeti Művelődési Intézet kezdeményezésére, s tekintettel a közösségi művelődés társadalmi hasznosságára és közösségformáló erejére, a kormányzat január 9-én döntést hozott arról, hogy újra lehetőség lesz a közművelődés legmagasabb, az emberi erőforrások minisztere által adományozható elismerésre, a Bessenyei György-díj elnyerésére.



Hármas megállapodás a családokért

A családokat erősítő kulturális értékek megőrzése és közvetítése céljából kötött megállapodást a Nagycsaládok Országos Egyesülete, a Népfőiskola Alapítvány és a Nemzeti Művelődési Intézet 2019. február 21-én, a Lakitelek Népfőiskolán.

Az együttműködési megállapodást Lezsák Sándor, a Népfőiskola Alapítvány kuratóriumának elnöke, Kardosné Gyurkó Katalin, a Nagycsaládok Országos Egyesületének elnöke és Závogyán Magdolna, a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője látta el kézjeggyel.



Tizenkét online tananyag érhető el

A Nemzeti Művelődési Intézet kötet sorozatot indít Tudástár a közösségi művelődésben címmel. A kötetek a Nemzeti Művelődési Intézet által megvalósított „Közművelődési szakemberek 2017. évi támogatott továbbképzési programja” keretében 2017 őszén és 2018 tavaszán készültek, és mostantól elektronikus kiadvány formájában elérhetőek a www.nmi.hu webcímen.

Tudástár a közösségi művelődésben



**A közösségi művelődés képzési
és továbbképzési rendszere**

Újabb tizenöt intézmény minőségfejlesztő munkáját ismerték el

A magyar kultúra napja alkalmából a Hagyományok Házában tartott ünnepség keretében rangos szakmai díjakat adott át Dr. Kásler Miklós, az emberi erőforrások minisztere és Fekete Péter kultúráért felelős államtitkár. A Közművelődési Minőség Díjat a békéscsabai Csabagyöngye Kulturális Központ nyerte el. Minősített Közművelődési Intézmény Címre érdemesült az Orlai Petrics Soma Könyvtár, Muzeális Gyűjtemény és Művelődési Központ, A Művelődés Háza és Könyvtára, a Fejér Megyei Művelődési Központ, a Kispesti Munkásothon Művelődési Ház, a VOKE Egyetértés Művelődési Központja, a Kovács Máté Városi Művelődési Központ és Könyvtár, a Derecske Városi Művelődési Központ és Könyvtár, a Petőfi Sándor Művelődési Ház,



a Kossuth Művelődési Központ és Halász Boldizsár Városi Könyvtár, a MagHáz Centrum, a Babits Mihály Kulturális Központ, a Csengey Dénes Kulturális Központ, a Körömdi Kulturális Központ, Múzeum és Könyvtár, valamint a Nagy Gáspár Kulturális Központ.

Elindult a Magyar Falu Program



2019. február 27-én indult útjára a Magyar Falu Program, amelynek keretében két-három hetente nyílnak majd újabb és újabb pályázati lehetőségek a kistérségek fejlesztésére. A programok célja, hogy Magyarországon, a magyar városok és falvak is jól tudjanak alkalmazkodni a jövő kihívásaihoz.

Áprilisban újra Közösségek Hete

Harmadik alkalommal hirdették meg a Közösségek Hete országos rendezvénysorozatát, melyet a Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás (EFOP-1.3.1-15-2016-00001) kiemelt projekt keretei között a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ, az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciuma valósít meg. Regisztrációs határidő: 2019. április 12. 24:00 óráig.





Családi és közösségi útjaink

Minden ember életében meghatározó pillanat, amikor először megtapasztalhatja a világminőség legnagyobb csodáját: egy új élet születését. A család születése egybeesik az első kisbaba megérkezésével, hiszen azon a napon feleségből anyává, férjből apává lényegülünk át.

A család születése új utakat jelöl ki számunkra: a felelősségvállalás, a gondoskodás, a bennünk lévő tudás és szeretet átadásának szövevényes, örömmel és könnyekkel kikövezet útjait.

A család az a kötelék, mely egész életünkre kihat, meghatároz minket, tartást ad. Kijelöli, hogy honnan jövünk, s utat mutat minden helyzetben. Ha nem feledjük gyökereinket, a családi minták segítenek gyermekből felnőtté, majd szülővé, nagyszülővé válni, s ezek az élmények tanítanak meg minket a kisebb, s a nagyobb közösségek tagjává érni.

Hogyan segítheti a közösségi művelődés azokat a családokat, ahova újszülött érkezik? Milyen eszközökkel tudja támogatni szakmánk a gyermekvállalási szándék megerősítését, népszerűsítését? – a nemzet megmaradásáért, gyarapodásáért felelős vezetőként sokszor fogalmazódtak meg bennem ezek a kérdések, melyekre, most is hagyományaink adhatják meg a megfelelő válaszokat.

A tradicionális falusi közösségek bővelkednek az egymásra figyelés szép példáiban, hiszen kalákában közösen építik házaikat, segítenek egymásnak szüretelni, betakarítani. Közösen virasztanak halottjaik mellett, s közösen gondoskodnak a település legfiatalabb tagjairól, az újszülöttekről is.

Ez utóbbi, a komatál átadása egy olyan gesztus, amely nem csupán az étel adományozásáról szól, hanem a baráti, szomszédági, közösségi segítségnyújtásról, a kismama és kisbaba meglátogatásáról, a családok és a családi kötelékek megerősítéséről, az újszülött közösségi bevonásáról.

Az elmúlt év utolsó hónapjában a Nemzeti Művelődési Intézet, az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatásával, együttműködésben a Népművészeti Egyesületek Szövetségével, a Népfőiskola Alapítvánnyal és a Nagycsaládosok Országos Egyesületével Kárpát-medencei alkotói pályázatot hirdetett a komatál hagyományok újraélesztése, népszerűsítése érdekében. A pályázat sikerességét, s a téma fontosságát mutatja, hogy a pályázaton 281 alkotó és alkotóközösség közel 1000 alkotással vett részt.

A Komatál Pályázatra beérkezett, s azóta zsűrizett, komatálakból és komakendőkből stratégiai konferenciánkon reprezentatív kiállítás nyílik. A kapcsolódó konferencia a családok és közösségek harmóniájának jó példáit vonultatja fel 2019. április 17-18-án, Lakiteleken.

A család és közösség témakörre fókuszál a Szín Közösségi Művelődés mostani tematikus lap-száma is, melyben többek között megszólalnak stratégiai partnereink, bemutatkozik egy tanyasi nagycsalád, jó példákat sorakoztatunk fel az értékközpontú családi kikapcsolódásra, valamint egy több száz éves hagyományápoló kézműves familia történetéről is olvashatunk. A folyóirat oldalain megismerhetjük a családfakutatás módszertanát, valamint azt is megtudhatjuk, mitől válik egy közintézmény családbarát munkahellyé.

Böjte Csaba atya idevágó gondolataival ajánlom megtisztelő figyelmükbe a folyóirat idei első lapszámát: „Boldog az az ember, aki szereti és tiszteli apját és anyját, mint ahogy a bimbó szereti a megtartó, tápláló gyökeret, mint ahogy a folyó szereti a forrást, mint ahogy a madár szereti a fészket, mert hatalmas nyugalom, béke, öröm és fény születik meg benne”.



Köszöntő

Magyarországon családbarát országot építünk, ahol megbecsülik és elismerik a felelős családokat, valamint a közösségi köteleket.

Ezért is fogadjuk és támogatjuk örömmel a Komatál Programot, melynek keretében megjelenik a hagyományörzés, a közösségépítés, az új élet tisztelete, az összefogás a különböző szervezetek között, ezzel példát és egyben értéket is teremtve.

A magyar kormány nem országhatárokból gondolkodik, hiszen egyes intézkedései kiterjednek azon magyar honfitársainkra is, akik a határainkon túl élnek.

A 2010. évi XLV. törvény kimondja: „a több állam fennhatósága alá vetett magyarság minden tagja és közössége része az egységes magyar nemzetnek, melynek

államhatárok feletti összetartozása valóság, s egyúttal a magyarok személyes és közösségi önazonosságának meghatározó eleme”.

Kiemelhető az intézkedések köréből a Családok éve 2018 tematikus év mellett megrendezett Külhoni Családok Éve programsorozat, vagy éppen a 2017-ben bevezetett Köldökszinór program, melynek célja a Kárpát-medencében és másutt szerte a világban élő magyar honfitársaink nemzeti hovatartozásának, magyar identitásának, az anyaországgal való kapcsolatának erősítése, megmaradásának támogatása.

A Komatál és Komakendő felhívás alkotópályázata a Kárpát-medencei alkotóit szólította meg, így illeszkedve a nemzeti egységet és

összetartozást erősítő kezdeményezések sorába.

Öröm számunkra, hogy Magyarország sok tekintetben egy kiemelkedő sziget az értékvesztett, globalizált világban, mert példa nélküli családtámogatási környezetet hoztunk létre.

A magyar kormány meggyőződése, hogy a nemzet alapvető építőkövei a családok. Célunk biztosítani a fiatalok számára azokat a feltételeket, amelyeknek köszönhetően a vágyott gyermekek megszülehetnek.

Magyarország a példa arra, hogy a tradicionális értékeken (munka, család) alapuló politika olyan irányvonal, amely valódi megoldást tud nyújtani a népesedési és gazdasági kihívásokra – ahol jó élni, családot alapítani és ahol jó gyermeknek lenni.



Az ölelő-kártya mint nevelési eszköz

A Nagycsaládosok Országos Egyesületének nemzetépítő feladatai



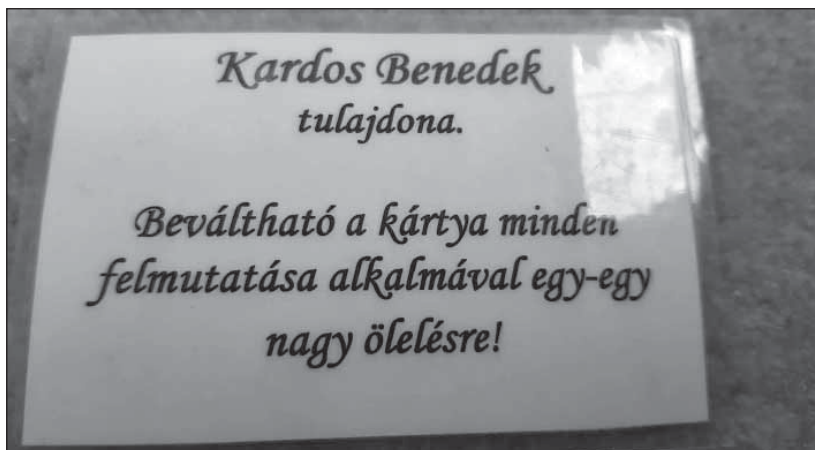
Három szervezet kötött együttműködési megállapodást idén februárban: a Nagycsaládosok Országos Egyesülete (NOE), a Nemzeti Művelődési Intézet és a Népfőiskola Alapítvány. A közös értékekről és célokról, a NOE elnökét, Kármán Gyurkó Katalint kérdeztem.

A megállapodás preambulumban ez áll: „A családok a kultúra, a helyi értékek, a hagyományok elsődleges közvetítői, a generációk közötti párbeszéd folytonosságának fenntartói” – idézi az elnök asszony. Gyermekként a családban kapott mintákat hordozza magában az ember, s egyáltalán nem mindegy, hogy ott magába szívja-e a magyar kultúra és a művészetek iránti érdeklődést.

A kultúra minőségi ideje

A NOE tagjai közé tizenkétezer-ötszáz család tartozik, így nagyon nagy az igény, hogy minél sokrétűbb, s minél több alkalomra kiterjedő lehetőségekhez jussanak a családok kulturális téren. A közművelődési szakembereknek is fontos, hogy minél több gyermekhez, fiatalhoz jussanak el programjaik, valamint az általuk közvetített értékek. Ismerve a tagság családjainak átlagos gyermekszámát, nyugodtan mondhatom, hogy közel negyvenezer tizennyolc év alatti fiatal tartozik közénk. Tulajdonképpen – mi nagycsaládosok

– egy jól körülírható célcsoportja vagyunk a kultúráközvetítőknek. Hozzáteszem, hálás célcsoportja. Az általunk működtetett e-mailes kultúracímlistán napi gyakorisággal osztunk meg programlehetőségeket, színházi, irodalmi, zenei programokat, s bizony, a kedvezményes vagy épp ingyenes jegyek pillanatok alatt elfogynak a vidéki programokra éppúgy, mint a fővárosiakra. Nagyon nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy minél több partnerre találjunk a szabadidő-eltöltés területén. Sikerült megállapodnunk – többek között – a nemzeti parkokkal és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulattal is, melynek köszönhetően tagjaink



kedvezményesen fizethetnek elő tudományos és ismeretterjesztő lapokra. Az egészségkultúra területén is számtalan együttműködést alakítottunk ki, a védőnőktől a magánkórházakig. A megállapodás kapcsán kiemelném, hogy mind logisztikailag, mind anyagi vonatát tekintve fontos, hogy minél több kedvezményes kulturális lehetőség váljon elérhetővé, hiszen mind a gyermekek, mind pedig a szülők számára lényeges, hogy minőségi időt tölthessenek egymással, s erre a kultúra a legalkalmasabb. Nem mellékes szempont az sem, hogy a magyar kultúra, például a népzenei és néptánc hagyomány olyan gazdag, s olyan értékes, hogy ennek megismerése nem csupán magyarságunk megőrzése, de méltó megélése szempontjából is alapvető. Alapításunk óta valljuk, hogy a NOE-nek nemzetépítő feladata van, s ehhez a kultúra eredendően hozzá tartozik.

Levelekkel, klubbal

– *Személy szerint miért tartotta fontosnak az együttműködést a Nemzeti Művelődési Intézettel?*

– Több személyes ok miatt is fontosnak tartom ezt az együttműködést. Egyrészt hiszek abban, hogy a családon belüli köteléket is erősíti a közös élmény, s ennek hatására mind a szülők közti kapcsolat, mind a gyermeknevelés minősége javulhat. Egy olyan világban, amelyben szinte mindenki időhiánnyal küzd, nagyon fontos, hogy minőségi időt tölthessenek egymással a családok. Számomra meghatározó volt Czövek Olivér lelkipásztor családjának példája gyermekeimben, Vecsésen. A kultúra azonban nemcsak a pillanatnyi élménnyel gazdagítja az embert, hanem az általa közvetített értékekkel: az emberi és nemzeti tudat megalapozásával, a személyes és közösségi identitás meg-

erősítésével is. Másrészt természetesen öröm számomra, hogy a Népfőiskola Alapítvány, amellyel már nagyon régóta ápolunk kiváló kapcsolatot, immár hivatalos formában is a partnerünk. Vezetőképzőket, szakmai programokat tartottunk már náluk, s most, még szorosabbra fonjuk kapcsolatunkat. Családi kötődés, hogy a néptánc az én gyermekeim életének is része.

– *Melyek az együttműködés konkrét pontjai?*

– A megállapodás egyrészt szakmai, másrészt kommunikációs együttműködésre vonatkozik. Mindkét esetben lényeges elem a folyamatosság. A NOE 1987 óta komoly szakértői gárdával képviseli a családok érdekeit, s folyamatosan együttműködünk más szakmai szervezetekkel és intézményekkel. Kommunikációs felületeink is igen sokrétűek: a már említett kultúralistán túl tizenkétezer-ötszáz példányban juttatjuk el ingyenesen NOE Levelek című magazinunkat a családokhoz, amely havonta jelenik meg. Ugyanennyi családhoz jut el kéthetente kiküldött hírlevelünk is. A közösségi médiában egyik oldalunk tizenhatezer, az általunk

létrehozott „Nagycsaládos Szülők Klubja” csoport pedig tizenháromezer követőt tudhat magáénak. Mi ezekkel, s tagjaink lelkesedésével járulunk hozzá a megállapodás sikeréhez. Ezért is örülünk, hogy most a Szín olvasói előtt is bemutatkozhatunk.

Az ország minden szegletében

Hogy a konkrétumokra térjek: kölcsönösen vállaltuk, hogy nyomtatott és online folyóiratunkban, kiadványainkban egymás tevékenységét érintő írásokat, valamint egymásnak ajánlott szerzőktől publikációkat jelentetünk meg – sorolja Kardosné Gyurkó Katalin. Emellett közreműködünk a fiatal generáció bevonására és figyelemfelkeltésére irányuló pályázatok kiírásában és megvalósításában, sőt vállaltuk, hogy a döntés-előkészítés során véleményezzük a családok bevonására, elérésére irányuló szakmai folyamatokat, és partnereinknél a családbarát munkahely kialakítására irányuló intézkedéseket is. Abban is megállapodtunk, hogy a tevékenységéhez illeszkedő konferen-



Generációk együtt



Kézműves foglalkozás az egyik NOE rendezvényen

ciákra, tudásmegosztó alkalmakra lehetőség szerint előadókat delegálunk. Örömünkre, a Nemzeti Művelődési Intézet vállalta, hogy országos jótékonyági kampányban adománygyűjtő pontokat biztosít megyei igazgatóságaiban, és a jótékonyági kampányokat partnerei és célközönsége körében is népszerűsíti. A Komátál Program Kárpát-medencei alkotópályázat megvalósításában is aktívan együttműködünk egymással.

– *Adódik a kérdés, hogyan szerveződik a NOE? Kik a munkatársai? Mennyire van lehetőség megismerni egymást az ország távolabbi részein dolgozókkal?*

– Központunk Budapesten, a Március 15. téren található. Itt dolgoznak titkársági kollégáink, akik közt rendezvényszervező, gazdaságis, külügyes, jogász éppúgy van, mint adminisztrátor. Tag-egyesületeinkkel, amelyekből közel kétszáz van az országban, s egyéni tagjainkkal, akik mintegy négyezer-ötszázan vannak, ők, illetve hét régiós vezetőnk tartják a kapcsolatot. Történeti okokból nem az uniós régióbeosztást követjük. Hét regionális központunk működik: Felső-Duna (Győr), Közép-Magyarország (Monor), Dél-Alföld (Orosháza), Al-Duna (Pécs), Fel-

ső-Tisza (Debrecen), Balaton (Nyírad). Minden kollégám neve és elérhetősége megtalálható a noe.hu oldalon. Segítségükkel és e-mail rendszerünkkel folyamatosan tartjuk a kapcsolatot tagjainkkal, ami nem egyszerű feladat, hiszen az ország minden szegletében megtalálhatóak vagyunk. Az egyesületet egy kilenctagú elnökség irányítja, az ő személyük szintén megismerhető a honlapunkon. Egyesületként természetesen választmányi üléseket, közgyűléseket tartunk, ahol a legnagyobb volumenű kérdéseket vitatjuk meg.

Nemzetközi szerepvállalás

– *Megalakulása, 1987 óta, hogyan változott az egyesület?*

– Nagyon büszkék vagyunk rá, hogy alapításunk óta értékrendünk nem változott, az alapszabályban rögzített céljaink azóta is érvényesek: az élet és az anyaság tiszteletére nevelés, a házasságért és a jövő generációért érzett felelősség erősítése, a nagycsaládok sajátos érdekeinek képviselése és szolgálata, a nagycsaládok egymást ismerő és segítő közösségekké szervezése. A NOE pártoktól, felekezettől, ideológiáktól mentesen tevékenykedik. A sokszínű tagságot összetartó közös érték: a család. Ugyanakkor az eltelt harmincegy év változásokat is hozott. Ilyen például az, hogy három fő feladatunk sorrendje megváltozott, napjainkban az értékelmutatás és a közösségépítés került előtérbe. Az érdekvédelem természetesen ugyanolyan fontos maradt, de a hangsúly eltolódott az érdekvédelem belül is. A mai globális viszonyok között egyre fontosabbá válik, hogy alapértékeinket nemzetközi szinten is megjelenítsük, képviseljük, hiszen másként a nemzetközi fórumok



Mellény is jár a vízi programhoz

döntéshozói azt nem is tudnák figyelembe venni. Szerencsére a felerősödött nemzetközi szerepvállalásunk már komoly elismeréseket is szerzett egyesületünknek az elmúlt évben: IFFD Családi Díj, Európai Polgár díj. Előbbi a Családfejlődésért Nemzetközi Szövetség (IFFD), amely az ENSZ mellett működő széles látókörrel rendelkező, független, nonprofit szövetség, míg utóbbi az Európai Parlament díja. A másik változás szintén az idő múlásához köthető. Alapítóink közül többen már nagyszülőkké, nyugdíjasokká váltak. Ezért programjaink kialakítása során nem csupán a kisgyermekesek, de az idősebbek igényeire is igyekszünk figyelni.

Babaköszöntőtől a családkongresszusig

Több új programunk és kezdeményezésünk valósult meg az elmúlt években – mondja az elnök asszony – Ilyen a Családszervezetek konferenciája, amelyet negyedévente, átlagosan huszonöt partnerszervezet bevonásával tartunk, s amely egyfajta operatív egyeztető funkciót is ellát. Nagyon fontos új programunk a Babaköszöntő, amelyet három éve május első vasárnapján tartunk, s ahol az előző évben született kicsiket ünnepeljük a Hajógyári-szigeten. Amolyan nagycsaládos születésnap ez, tavaly 321 újszülöttünk volt, s közel százat vendégül is láthattunk közülük. Idén már 441 baba születését ünnepelhetjük. Rendszeresen tartunk vezetőképzéseket, hiszen az egyesületi munka is egyre professzionálisabb hozzáállást igényel. Itt a kommunikációs képzéstől, a közéleti kurzusokon át, a pályázati ismeretekig számtalan módon képezzük tagjainkat, vezetőinket. Szintén hagyományos programunk az Őszi Találkozó, amelyen három-hatezer tagunk vesz részt.

A program minden évben vándorol, mert egyik célja épp Magyarország megismerése. Az országos programok mellett régióként is szervezünk találkozokat, így egy évben hét alkalommal gyűlünk össze, szintén több ezren. Ezekben a találkozókön igyekszünk partnereinknek is bemutatkozási lehetőséget biztosítani, így sokan kitelepülnek, s velünk töltik a napot. A szakmai programok közül kiemelkedik még a Családkongresszus, amely egy nemzetközi szakmai fórum, s átlagosan ötévente kerül rá sor. Nagyobb programunk a Családbarát Önkormányzat Díj, amellyel a törvényi előírásokon felül a családok érdekében tevékenykedő önkormányzatokat díjazzuk. Említhetném még a házasság hetének, az anyák napjának megünneplését is.

– Milyen szolgáltatásokat nyújt a NOE?

– A NOE tevékenysége szinte az emberi élet minden területét felöleli. Mint kiemelten közhasznú szervezet, nem csupán a szorosán vett tagsággal tartjuk a kapcsolatot, hanem mindenkiel, aki – bármilyen okból – hozzánk fordul segítségért. Az egyesület központjában

többféle ingyenes tanácsadó szolgáltatás is működik: általános jogsegély (NOE-FON), otthonteremtés, családi és szociális ellátások, fogyasztóvédelem, gyermeknevelés. Fontos feladatunk továbbá a gyermekek és fiatalok közéleti nevelése, a természet szeretetére, óvására és a környezettudatos magatartásra nevelés, a szenvedélybetegségek megelőzése, az egészségfejlesztés. Az egyesület vezetésével működik a pécsi Család, Esélyteremtési és Önkéntes Ház is. Mindemellát adománygyűjtéseket is szervezünk: évente két alkalommal, az egyik áruházzal közösen, gyűjtenek fiataljaink. Egyik alkalommal a fiatal házások, másik alkalommal az idősek támogatása a cél. Működik Angyali Csomagküldő Szolgálatunk, amelyben önkéntes felajánlásokat gyűjtünk célzottan egy adott család támogatására. Évente több támogatáskérő levelet kapunk, s az ezekben megfogalmazott kérések alapján várjuk a felajánlásokat, ezzel is bearanyozva az adott család karácsonyát. Emellett művészeti pályázatokat is hirdetünk, amelyekből már két gyönyörűen kivitelezett könyvünk is készült: a Miért lettem nagycsaládos? és a



Természetes, hogy mindig gyerekek vannak körülöttünk



Kardosné Gyurkó Katalin férjével és gyermekeikkel

Nagycsaládosok meséi című kiadványok nagy sikert arattak tagjaink körében is. Most épp a legutóbbi, az örökbefogadásról szóló pályázatunk könyv alá rendezésén dolgozunk.

Negyvenkilenc pár zokni

– *Mikor és miért vállalkozott az elnöki poszt betöltésére?*

– Nagyon személyes okból váltam a szolgálatot úgy tíz esztendeje, s 2016-ban választottak meg a NOE elnökének. Férjem nagyon súlyos, daganatos betegségben szenvedett, s összejt-transzplantációs műtétre volt szükség ahhoz, hogy eredményes legyen a kezelés. Amikor meggyógyult, olyan hálát éreztem, hogy felajánlottam szolgálataimat az Úristennek, s ő a nagycsaládosokhoz vezetett. Számomra a család ajándék.

– *Mennyire készült tudatosan a gyermekvállalásra?*

– Egyeként nőttem fel, de olyan minták voltak előttem, hogy elhatároztam: nagycsaládban akarok élni, sok gyermeket akarok. Az igazsághoz azonban hozzá tartozik, hogy a második gyermek után elfáradtunk, úgy éreztük nem va-

gyunk alkalmasak szülőnek. Aztán a harmadik gyermekünk váratlanul érkezett közénk, s vele minden elsimult bennünk és körülöttünk. A pocakos kismamákat látva azt éreztem, hogy vágyom még gyerekekre, így születtek később az

ikrek. Az eredeti elhatározást követően nagyon sok döntési helyzet volt az életemben, amíg végre igazán nagycsaládnak lett, de megérte, nagyon élvezzük.

– *Milyen nevelési elveket vall?*

– A nagycsalád megszabadít a világi hívságoktól, megtanít az odafigyelésre. Ahol hetente negyvenkilenc pár zokni fogy, ott mindenkinek részt kell vennie a család életében, s ki kell vennie a részét a feladatokból. Fontos, hogy a gyermekek meg tudják győzni egymást, arról, hogy mit, miért akarnak, s mi ezt tudatosan fejlesztettük náluk. De van egy másik fontos nevelési eszközünk is a családban: az ölelő-kártya. Karácsonyi ajándékként adtuk a gyerekeknek, s arra jogosította fel őket, hogy amikor felmutatják, kapjanak egy ölelést. Ők ezt akkor is felmutatják, amikor épp rosszak. De az ölelés akkor is jár.

KARDOSNÉ GYURKÓ KATALIN 2016 áprilisa óta a Nagycsaládosok Országos Egyesületének elnöke. Korábban, 2010 és 2016 között az egyesület teljes pénzügyi és adminisztratív vezetése. Emellett alapítója a „Ága-Boga” Nagycsaládosok Érdi Egyesületének. Közgazdász és vállalkozási menedzser végzettségeket szerzett a Modern Üzleti Tudományok Főiskoláján és a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetemen. Projektmenedzserként részt vett „A családi közösségi kezdeményezések és programok megerősítése” tárgyban kiírt TÁMOP-5.5.1. pályázat keretében megvalósult családkongresszus megszervezésében. Két éven át vezette a nagycsaládos szülők és fiatalok számára megszervezett Varga Domokos Nagycsaládos Közéleti Kollégiumot. A kurzus célja a házasság, a gyermekvállalás közéletben betöltött szerepének erősítése volt. Tapasztalatokat szerzett 2009 és 2013 között Érd Megyei Jogú Város ifjúsági referenseként az oktatásügy és a szociális terület, valamint az ifjúságpolitika területén. Öt gyermek édesanyja. A NOE-díj mellett munkájáért 2014-ben Magyar Arany Érdemkereszt állami kitüntetésben részesült. Családjával 2016-ban elnyerte az Érd városa által adományozott „Év Családjá Díjat” – 2018 májusában a családalapítás és a gyermeknevelés támogatása, a családok jólétének növelése érdekében, továbbá a családvédelem területén kifejtett kiemelkedő szakmai vagy közszolgálati tevékenység elismerésére adományozható Pro Familiis-díjban részesült.

R. SIMOR KATALIN: Magyar-népművelés szakon végzett a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, majd másoddiplomát szerzett a MUOSZ Bálint György Újságíró Akadémiáján. Elsősorban a kommunikáció és a média területén végzett szakmai munkát az elmúlt három évtizedben. Újságíróként dolgozott országos és helyi lapok kulturális rovatában, a debreceni helyi televíziók és rádiók szerkesztő-műsorvezetőjeként, illetve PR-osként is. Két könyve jelent meg Elmondom magamnak és A játék emléke címmel. Hat évet tanított intézményi kommunikátor szakon a nyíregyházi főiskola kihelyezett, debreceni tagozatán. 2013 februárjától a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Megyei Igazgatóságának módszertani referense.



A közművelődés a népművészet szolgálatában

Kerek évfordulók a szakmában és a magánéletben – Interjú Pál Miklósnéval

Pál Miklósné – vagy, ahogy mindenki ismeri, Anci – bizton-
sággal kijelenthető, hogy országos
szinten is meghatározó ember, ha
népművészetről, főként, ha népi
kézművességről, ezzel kapcsolatos
értékekről, hagyományőrzésről,
átörökítésről beszélünk. Fárad-
hatatlanul tevékenykedik a Békés
Megyei Népművészeti Egyesület
és a Népművészeti Egyesületek
Szövetségének elnökeként. Tudása,
felhalmozott tapasztalatai, elköte-
lezettsége mintaértékű, nemcsak a
tárgykörben, de a közösségi műve-
lődés teljes vertikumát felölelően.
Szakmai életútja rendkívül gazdag,
keze alatt számos népművelő ta-
nulta meg a szakma alapjait, velük
tudását, tapasztalatait mindenkor
megosztotta, s megosztja ma is. Mi
magunk is Anci „tanítványaként”
sajátítottuk el a közösségi művelő-
dés, a kultúráközvetítés általános
fortélyait, s napjainkra mindket-
ten igyekszünk minél inkább érte-
ni, érezni azt a közeget, amit népi
kézművességnek nevezünk. Az in-
terjúban Ancival a család, a mun-
ka, a hagyomány és a népművészet
kontextusairól beszélgettünk.

– *Térjünk egy kicsit vissza a
múltba, mesélj nekünk a gyermek-
korodról. Honnan gyökerezik a nép-
művészet iránti szereteted?*

– Én még éltem, megéltem a
népművészetet. Abban a korban
voltam gyerek Verpeléten, a szü-
lőfalumban, amikor a hagyomá-
nyok, a szokások még jelen voltak
a mindennapjainkban. Ha egy pél-
dát mondhatok, most közeledik a
húsvét, ilyenkor nekünk teljesen
természetes volt, hogy természetes
alapanyagokkal hozzákezdünk a
tojásokat festeni – lila- és vörös-
hagymahéjjal –, s ezzel vártuk a
locsolgatókat. Minden nagy ünne-
pet a régi szokásoknak megfelelően
éltünk meg. A családi összejövete-
leken természetesen előkerült
valami zeneszerszám – citera vagy
harmonika – és együtt énekeltünk,
elsősorban népdalokat. A szüleim
és többen a családból mezőgaz-
dasággal foglalkoztak, így télen az
időt – mai szóval élve – kézmű-
veskedéssel töltöttük el. Nagypám
bútorokat faragott, anyukám varrt,
hímzett, a szövőszéken rongysző-
nyegeket, vászonzsákokat készítet-
tünk. Én is gyakorta ott ültem és



belekotnyeskedtem a szövésbe.
Gyakorlatilag mivel én még megél-
tem, így a későbbiekben szervesen
örökíttem át a népi kézművesség
bizonyos elemeit.

– *Úgy érzed, hogy ezek a gyöke-
rek befolyásolták a pályádat?*

– 1969. szeptember 19-én
mondtam ki a boldogító igent, és
a férjem révén – aki népművelő
volt – október 1-jén kezdtem el
dolgozni a Békés Megyei Műve-
lődési Központban. A későbbiek-
ben itt a legkülönbözőbb munka-
köröket töltöttem be a munkám
során. Falusi leányként kerültem



Kézműves játszóház

a városi miliőbe, az értelmiségi létbe. A népi kézművességgel először 1972-ben kerültem kapcsolatba, ekkor szerveztük meg az első C kategóriás hímző tanfolyamot. Ez volt az a pillanat, amikor azt éreztem, hogy ez az én közegem. Meggyőződésem, hogy azon a területen tud az ember a legjobban teljesíteni, amit szeret, ahol otthon érzi magát. Beleadtam apait-anyait, hogy ezt a területet felvirágoztassam. Továbbképzési előadónak mindig olyan emberekkel vettem magam körül, akik jól ismerték az adott szakterületet, nekem „csak” az volt a dolgom, hogy szervezőként segísem a munkát, s hogy közösséget teremtsék. A magam 20 évével, a 150 centis termetemmel a kézművesek gyakran csak akkor figyeltek rám, ha felálltam egy székre és elkiáltottam magam: „Mindent letesztek a kezetekből!” Innen kezdődött minden, majd egyre inkább kezdett terebélyesedni a mozgalom, népművészeti napokat szerveztünk Mezőkovácsházán, amely a népművészet bázisközpontja volt. Egyre jobban szaporodtunk, a hímzők mellett megjelentek a fafaragók, a szövők. A képzések mellett elkezdtük szervezni a nyári népművészeti táborokat, ahol az első évben még csak 18-an voltak, majd évről évre többen lettek. Most már évek óta rendszeresen több mint 300 résztvevője van a táborainknak.

– *Hogyan kezdődött a civil szerepvállalásod?*

– A rendszerváltást követően a Békés Megyei Művelődési Központ struktúráját átszervezték, jelentősen lecsökkent a létszámunk, az intézmény tevékenységében csak a megyei feladatellátás maradt. Általános igazgatóhelyettesként kértem, hogy a népi kézművességgel foglalkozhassak. Ekkor már a Népművelési Intézetben Bánszki Pál, Borbély Jolán, Péterfi László kezdeményezésére az országban sorra kezdtek megalakulni a népművészeti egyesületek. Mi is úgy éreztük Békés megyében, hogy itt az ideje, hogy létrejöjjön a Békés Megyei Népművészeti Egyesület, amelynek

alapítói – Kovács Géza, fafaragó, Ledzényi Pálné (Jutka néni), hímző – felkérték, hogy legyek a szervezet elnöke. Így lettem én 1990-től az egyesület vezetője, Jutka néni a titkára. A Békés Megyei Művelődési Központ, mint szakmai műhely, azzal a szellemiséggel működött, hogy az állam által biztosított infrastruktúrával ernyőszerzetként összegyűjtse maga köré a megyei hatókörű civil szervezeteket. Így a holdudvarunkban majd 15 szervezet volt, többek között a Közösségfejlesztők Békés Megyei Egyesülete, a Békés Megyei Drámapedagógiáért Alapítvány, a megyei honismereti egyesület és még sorolhatnám. Tulajdonképpen ez a rendszer úgy működött, hogy nem mi népművelők mondtuk meg, hogy mit kell csinálni, hanem azok, akikért dolgoztunk.

– *Hogyan lettél a Népművészeti Egyesületek Szövetségének elnöke?*

– Miután 1990-ben létrejött a Békés Megyei Népművészeti Egyesület, 2 év múlva egy szege-di közgyűlésen odajött hozzám a Népművészeti Egyesületek Szövetségének (NESZ) akkori titkára, és felkért, hogy vállaljak jelöltséget a vezetőségben. Egy jó ideig alel-



Nyári tábor 2017

nők voltam, 16 éve pedig elnöki pozíciót töltök be. A közművelődési tevékenységemben soha nem voltam egyedül, mindig közösség vett körül, és én magam is mindig arra törekedtem, hogy közösséggé kovácsoljam a körülöttem lévőket, úgynevezett nagycsaládot hozzak létre. A faluban hála istennek nagy rokonságom volt, a nagyszüleim 5-6-an voltak testvérek, és ennek a nagycsaládnak a szeme állandóan figyelt engem. Ennek persze voltak hátrányai is, mert nem lehetett elbújni, hiszen mindig szem előtt voltam, de ennek a megtartó ereje, ez a szociális háló biztos tartást nyújtott számomra. A mi közösségi nagycsaládunkban – a Békés Megyei Népművészeti Egyesületben – is megvan ez a háló, hiszen kialakult egy közösségi munkakultúra, egy normarendszer, amely egy közösen alkotott stratégia mentén visz bennünket a céljaink elérése felé. Úgy gondolom, hogy a NESZ a népi tárgykultúra legmeghatározóbb szervezete hazánkban, hiszen több mint négyezer tagot tömörít. A NESZ tagszervezeteinek összefogásával az elmúlt években több nagyívű, sikeres programot valósítottunk meg. Hiszem azt, hogy a Népművészeti Egyesületek Szövetségében is sikerült egy nagy-



Körös-völgyi Sokadalom

családot létrehozni, ami behalózza Magyarországot és a határon túli magyar területeket is.

– *Számodra ez munka, vagy inkább szerelem?*

– Egyértelműen szerelem. Valahol belülről hajt valami, de nem én gondolom ki a dolgokat. A népművelőnek nincs egy előre leírt tematikája, hogy mit kell csinálnia. Azt állítom, hogy van egy antenna, amit kidugok a fejemből, veszem a körülöttem lévő társadalom jeleit, és a feladat ennek az áttranszformálása közművelődési formarendszerré. Mindig azt érzékelem, hogy még van feladatom, hogy ezt vagy

azt még meg kell tennem. Az életemet jelenti, imádom csinálni, nem is veszem észre, hogy elfáradok benne. Hiszen olyan sokat kaptam és kapok ma is ettől a közösségektől, az energiájukból, annyi sok sikerélmény ér, hogy mindez megállíthatatlanul képes az újabb és újabb kihívások felé repíteni.

– *Számodra ez az év a kerek évfordulók éve. Mesélnél nekünk erről?*

– 50 évvel ezelőtt érkeztem Békéscsabára, és idén lesz az 50. házassági évfordulóm. 50 éve megszokás nélkül dolgozom a közművelődésben. Sok új dolog született 20-30 évvel ezelőtt a munkám során. 30 éves a békéscsabai népművészeti tábor és 20. jubileumát ünnepeljük ebben az évben a gyulai komplex népművészeti fesztiválunknak, amelynek lánykori neve Millenniumi Sokadalom volt, 2002-től Körös-völgyi Sokadalom néven ismert.

– *Az elmúlt 50 évben vannak-e olyan meghatározó emberek, akik a népművészet iránti kötődésedet tovább erősítették?*

– A sokból nehéz kiemelni. Ilyen volt a már említett Ledzényi mama, Bánszki Pál, Borbély Jolán vagy Makovecz Imre. De hogy az itthoniakról se feledkezzek meg, mindig, a mai napig is számíthatok Dr. Illés



Megyenap 2016

Károlyné fáradhatatlan aktivitására, ötleteire, kreativitására. Talán a legnagyobb hatással rám Borbély Joli néni volt, aki mögött egy olyan paraszti kultúrából származó értékrend volt, a maga segítőkészségével, egyenességével, tisztességével, őszinteségével, természetességével, ami nekem példát mutatott. Bármikor mehettem hozzá tanácsért, rengeteget tanultam tőle. Mindent elkövetett annak érdekében a 60-as, 70-es években, hogy ez a terület a reneszánszát élje.

– *Soha nem érezted annak hátrányát, hogy te magad nem vagy alkotó?*

– Tudomásul vettem, hogy nekem van egy szakmám. Ez az összefogás, a közvetítés, a folyamatok megszervezése, és ezt nem tehetem anélkül, hogy az adott téma szakembere ott ne legyen mellettem. Ez két teljesen egyenrangú, mellérendelt szerepkör, s mindkettőre nagy szükség van. Ők adják a szakmai tudást, én a menedzsment folyamatot, a kettő kiválóan kiegészíti egymást. Például a békéscsabai Szólótánc Fesztiválokat Born Miklóssal, majd később a Mlinár Pállal szerveztem, a Nemzetközi Báb-fesztiválhoz Lenkefi Konrád adta a szakmaiságot.

– *Véleményed szerint hogy változott az emberek viszonyulása az elmúlt évtizedek során a hagyományápoláshoz, hagyományörzéshez? Látsz-e generációs különbségeket ebben?*

– Rengeteget változott. Úgy gondolom, hogy az 1960-as évek végén a falvakban még a hagyományok, szokások sokkal merevbbek voltak. Majd ez a merevség kezdett egyre inkább lazulni és a 80-as, 90-es években már egyfajta eltávolodás, hátat fordítás volt tapasztalható. Ahogy egyre inkább belemélyedtem a népművészetbe, úgy láttam meg azt, hogy milyen értéket jelen az emberek számára a hagyomány. Nagyjából 2000-tól érzem azt, hogy ebben a borzasztóan felgyorsult világban egyre inkább szükségét érzik az emberek valamiféle stabilitásnak. Ilyen fix pontot jelent a család, amely olyan cölöpökön nyugszik, amikbe bele lehet kapaszkodni, s ahogy egyre inkább felszínre jönnek a családi normák és szokások, ez jóérzéssel tölti el az embereket. Emellett hiszem, hogy minden közösség létrehozza a saját szokásrendszerét, ezáltal maga a közösség is hatással van az egyénre a hagyományörzés tekintetében. A 70-es években, Békes megyében gomba módra jöttek

létre hímző szakkörök, közel 80 asszony vezetett szakkört ebben az időben. A képzési program nemcsak a hímzés tudásának átadásáról szólt, hanem kiterjedt a szokásokra, az értékrendre, a paraszti kultúra filozófiájára is. Amikor 2013-tól a Nemzeti Művelődési Intézet a Népművészeti Egyesületek Szövetségével közösen elindította az Újra öltünk, örökítünk programot, szintén ennek az eszmeiségnek az átörökítésére törekedtünk.

– *Most is újabb közös akcióba kezdett a Nemzeti Művelődési Intézet és a Népművészeti Egyesületek Szövetsége. Mit mondanál el erről?*

– A paraszti közösségi társadalomban senki nem maradt egyedül, mindig voltak segítők. A világ legtermészetesebb dolga volt, hogy amikor egy asszony gyermeket hozott világra a körülötte lévők segítettek neki. Már serdülőkorban kiválasztódtak a komaasszonyok, komák, ez volt a fehérvasárnapi szokás. Ők voltak az elsők, aki a gyermekáldás követően megpróbálták az asszony feladatait átvenni a háztartásban, amíg az állapota miatt erre szükség volt, de természetesen az egész család besegített. Még emlékszem rá, hogy 14 éves voltam az öcsém születésekor, és akkor a nagycsalád tagjai két héten keresztül hozták a finom ételeket, takarítottak, mostak, vasaltak, állatot gondoztak. Az egész család számára örömműnnp volt a gyermek érkezése. A Nemzeti Művelődési Intézet ötlete alapján indult útjára a Komatál Program Kárpát-medencei alkotó pályázat, azzal a céllal, hogy hozzuk vissza ezt a szép magyar szokást, ezt az ünnepet. Pecsételődjön ez meg olyan szép tárgyakkal, ami az étel hordására, az étel fogyasztására, vagy éppen terítésre alkalmas. Ez egy rendhagyó pályázat, amelyben egy szokás felelevenítéséhez próbálják a kézművesek újraalkotni a komakosarakat, a komaszilkket, a ko-



Újra öltünk

matálat, komakendőket. Jelen van benne egyrészt egy hagyomány, egy szokás átörökítése, másrészt az innovációra való ösztönzés. Boldog vagyok, hogy a Komatál és komakendő pályázaton a NESZ 58 tagszervezetéből 42 részt vesz, koordináló szerepkörrel.

– *Mint tudjuk, már több mint 10 éve a nyugdíjasok táborát erősítéd, viszont a munkabírásd jócskán rációzol erre. Biztos sokan kérdezték már tőled, de kihagyhatatlan: mi tölt fel, honnan merítéd az energiáidat?*

– Apai nagyapámmal – akit én nagyon tiszteltem – sokat dolgoztunk együtt a szőlőben, és ő mindig azt mondta nekem: „Akkor is meg kell kapálni a szőlőt, akkor is fel kell kötözni, ha tudjuk, hogy tavasszal elverte a jég...” Tehát mindig mindent meg kell tenni, annak érdekében – még akkor is, ha azonnal nincs is látszatja a munkánknak –, hogy a jövőben eredményeket érjünk el.

Hogy mi az, ami energiát ad? Az, amit kapok az emberektől, tőlük kapok hitet, az a tudat, hogy olyat teszek, ami nekik jó, amiből nekik sikerélményük lesz, profitalni tudnak belőle. A közművelődésben sosem rendezvényben gondolkodom, hanem egy nagy folyamatban, melynek vannak kiágazásai és ezek a továbblépések, ezek a fejlesztési utak izgatnak, visznek, hajtának tovább nap mint nap.

– *Ha nem közművelődési szakember vagy, ha nem népművészetel foglalkozol, akkor mit csinálsz még?*

– Nagy családom van, akiket mindennél jobban szeretek, és igyekszem mindent megtenni értük. Próbálok tyúkanyó lenni a családban. Szeretem a nagy családi ebédeket. Az is egy örömförzés számomra, amikor leülnek az asztal mellé, és azt mondják, hogy *anyukám ez isteni volt*. Hagyomá-



Békés Megyéért díjazadó

nyos háziasszony vagyok, szeretek befőzni és a hobbim a kertészkedés.

– *Milyen képet látsz magad előtt a saját életedet tekintve, ha elképzeled, hogy hogyan élsz, mivel foglalkozol 5-10-20 év múlva?*

– Amikor hivatalosan nyugdíjas lettem, akkor azt mondtam, ha most abba hagynám az aktív munkavégzést, akkor egy magaslatról leesnék a mélybe és összetörném magam. Majd szép lassan fokozatosan fogom elérni a völgyet.

Ez persze, nem így alakult. Az agyammal néha tiltakozom, hogy abba kellene hagynom, kertészkednem kellene, és valami foglaltosságot kitalálni télre is. De mostanában ezt a képet kezdem elengedni. Ha az egészségem engedi, akkor 5 év múlva lehet, hogy nem ilyen aktivitással, mint most – és persze felelősségmentesen, azaz a vezetői feladatokat letéve – itt lennék segítőként, gyakran bejönnek hozzátok és jókat beszélgetnék mindenkivel.

PÁL MIKLÓSNÉ a Kossuth Lajos Tudományegyetemen végzett közművelődési és népművelési előadóként. 1969-ben kezdett dolgozni a Békés Megyei Művelődési Központban. Innen, első munkahelyéről ment nyugdíjba 2007-ben, azonban a munkát nem hagyta abba, nyugdíjas éveire rendkívül aktívan telnek, hajnaltól késő estig tevékenykedik a közérdekben, a civil szférában, önkéntes és választott tisztségeiben. A szakmában eltöltött ötven év alatt a közművelődés szinte valamennyi területével foglalkozott, legközelebb a népművészet áll hozzá. Munkásságát több kitüntetéssel ismerték el. 1990-től a Békés Megyei Népművészeti Egyesület elnöke. 1992-ben választották meg a Népművészeti Egyesületek Szövetsége egyik alelnökének, majd 2003-tól tölti be az elnöki tiszteket.

KOCSIS KLÁRA a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán rajz-művelődésszervező szakon végzett 1999-ben. Majd 2003-ban szerzett diplomát a Debreceni Tudományegyetem művelődési- és felnőttképzési menedzser szakán. 2000-ben a Békés Megyei Művelődési Központban kezdett el a megyei módszertani feladatellátásban dolgozni, majd a terület többszöri átszervezése után 2013-tól a Nemzeti Művelődési Intézet Békés Megyei Irodájának volt a vezetője. A népművészeti területtel 2017-től került kapcsolatba, jelenleg a Békés Megyei Népművészeti Egyesületben dolgozik és a szervezet vezetőségi tagja.

KÖLCSEYNÉ BALÁZS MÁRIA 1987-ben Debrecenben, a Tanítóképző Főiskolán okleveles tanítóként végzett, s a közművelődéssel is itt került először kapcsolatba, a népművelés szakkollégiumot választva. A későbbiekben Szegeden, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán művelődésszervező-pedagógus főiskolai, illetve a Pécsi Tudományegyetemen művelődésszervező egyetemi diplomát szerzett. 1994-től 2007-ig a Békés Megyei Művelődési Központ munkatársa volt, évekig a Kézműves Szakiskola vezetőjeként, majd 2006-tól igazgatóként. 2007-től napjainkig a felsőoktatásban oktatóként tevékenykedik. A Békés Megyei Népművészeti Egyesülettel a kilencvenes évek elejétől együttműködik, jelenleg a szervezet munkatársa és a vezetőség tagja.



„Komatálat hoztam, meg is aranyoztam...”

A komatál hagyománya Tótvázsonyban

Tótvázsony a Balaton-felvidék egyik festői szépségű medencéjében, a Vázsonyi-medence keleti részén fekszik. A XVIII. század elején a néptelenné vált Tótvázsonyba Németországból érkeztek telepések. A településen a mai napig meghatározóak a német nemzetiségi hagyományok. A katolikus temetőben nyugszik Savanyó Jóska, a legenda szerinti utolsó bakonyi betyár. Emlékére 19 éve, minden augusztus elején hagyományörző Savanyó Jóska Napokat szerveznek. Az 1300 fős kistelepülésen aktívak a helyi közösségek, 13 civil szervezet működik. A szervezetek évek óta a Nemzeti Művelődési Intézet partnerei a kiemelt projektek megvalósításában, mint például a Kulturális Közfoglalkoztatási Program, Kodály Program, Közösségi videózás, Területi Ifjúsági Műhely, Értéktár napok, Újra öltünk és örökítünk program.

A tótvázsonyi komatál hagyományáról Szendrei Szilárd, a Tótvázsonyi Ifjúsági Egyesület elnökével és Veresné Szabó Adriennel, az egyesület munkatársával beszélgettem. A szervezet 2002-ben alakult meg, működteti a helyi közösségi színteret, a Tetőteret,

ahol a Schönwald Mária Községi Könyvtár, a Teleház, a Csernáton terem, a Tótvázsony Tv, illetve a programszervező, civilsegítő iroda is megtalálható. Az egyesület fogja össze a Közösségi Házban működő ifjúsági klub tevékenységét is, valamint aktívan részt vesz a különböző kulturális, közösségi, szociális és kulturális programok szervezésében.

Mihalcsik Márta: *A komatál hagyománya 2014-ben indult el Tótvázsonyban. Hogyan kezdődött? Kinek az ötlete volt?*

Szendrei Szilárd: 2014-ben fogalmazódott meg bennünk az ötlet, hogy itt a Tótvázsonyban született gyermekek számára találjunk ki valamilyen szép hagyományt. Ennek persze több oka is volt. Tótvázsonyban jelentős a gyermekek száma, évente 15-16 gyermek születik, ami az 1300 fős lélekszámhoz képest igen jelentős. Ezért is működik nálunk bölcsőde, háromcsoportos óvoda, nyolcosztályos általános iskola. Egyre nagyobb a kedv a telek- és házvásárláshoz, hiszen a település Veszprémtől és Balatonfüredtől is csak 13-15 km-re található. Nagyon jó az infrastruktúrája, vannak intézményeink, szolgálta-



tásaink a családok számára. Közel fekszik a főutakhoz, de mégis egy csendes kisközség.

Ekkor, 2014-ben már közel 10 éve működött a Mini Manó Klub, amely a Tótvázsonyban élő családok klubja, amelynek tagjai a fél-éves és három év közötti gyerekek, illetve a szüleik.

Arra gondoltunk a kollégákkal, hogy milyen jó dolog volna az itt született gyerekeket valahogyan megünnepelni, egy komatállal köszönteni. Szerre a világon sok formája lehet egy ilyen köszöntésnek. Ausztriában pl. a házakon kis golyás zászlókkal jelzik az újszülött érkezését. Nálunk is van hagyománya a gyerekek köszöntésének, hiszen a



A tótvázsonyi komátalak

keresztelő az első lépés az újszülött közösséghez való tartozásának.

A lelkesedést tett követte, és 2014. október 9-én vittük ki az első komátalat ahhoz a családhoz, akinek akkor született gyermeke. Ezt a programot az egyesületünk, a Tótvázsonyi Ifjúsági Egyesület indította el, mindent mi szervezünk az első pillanattól kezdve, de igyekszünk a teljes közösséget bevonni.

A Komátal Program nálunk arról szól, amiről régen is: amikor egy családban gyermek születik, a kórházból való hazaérkezés utáni napokban egyszer ételt vigyünk nekik, ezzel segítve a kismama, a kisbaba és a család első napjait. Régen ez több hétig tartott, és azért is volt nagyon fontos, mert a frissen szült anyuka nem tudta egyszerre az újszülöttet és a családot is ellátni. Ez az ételadomány adott számára segítséget, és az az egy-két ember vállalta fel ezt a feladatot, aki a komája volt. A komaság egy választott baráti vagy távolabbi rokonsági szál.

Mi a hagyományt a következő módon vettük át: készítünk egy levest, és ehhez lehet csatlakozni a közösség tagjainak akár étellel, akár más egyébvel. Esetleg helyi termékekkel, helyi készítésű dolgokkal, amik kiegészítik a komátalat. A leves (csak a lé) egy gyönyörű kézműves termékbe, egy kerámia tálba kerül bele, aminek a felirata is jelzi, hogy ez a tótvázsonyi komátal. Minden egyéb mást – a tésztát,

a húst, a zöldségeket – külön tárolókban viszünk.

M. M.: *Ki készíti a komátalakat?*

Sz. Sz.: Pécsi Krisztina balatonfüredi keramikus az alkotója. Különböző színekkel jelezzük az újszülött nemét a komátalon, a lányoknak bordó, a fiúknak zöld vagy kék színű edény készül, ezt a tálalt kapja meg a család. A csomaghoz készítünk egy menükártyát, amelyre leírjuk, hogy ki és milyen ételeket vagy kiegészítőket adott a tálhoz. Ebből látja a család, kik azok, akik gondoltak rájuk, kik azok, akik köszöntötték az újszülöttet.

M. M.: *Hova nyúlnatok vissza a hagyományokban? Volt-e gyűjtés, kutatómunka a régi hagyományokkal kapcsolatban? Beszélgettetek*

idősekkel? Voltak-e olyan dokumentumok, amelyekre alapozni tudták ezt az újrainduló hagyományt?

Sz. Sz.: Igen, célunk volt, ha már olyan hagyományt indítunk újra, aminek vannak gyökerei, akkor annak, amennyire lehet, ismerjük meg az előzményeit. Településünkön élnek olyan idősök, akikkel már korábban beszélgettünk a helyi hagyományok feltárása és megőrzése kapcsán, ők meséltek a régi dolgokról. Velük beszélgettünk a komatállal kapcsolatban is, amely egy szép családi hagyomány volt. Nincsenek olyan intézményesült formái, amelyek minden korban és vidéken azonosak, de vannak hasonlóságok, hiszen az alapelv ugyanaz: a közösség a szülés, a születés után segíti az adott család étkezését. Elmondták, hogy minden családban volt olyan díszes tál, amit csak a komatálhoz használtak. Régen a hagyomány legfőbb eleme az étel volt, amit szívesen adott egy jóbarát, és aki kapta, szintén szívesen fogadta. A mai világban, ha valaki ételt ad a másinak, ez azt jelenti, hogy szegény az illető, éhezik, szociálisan rászorul. Megváltozott az emberek étkezése és az étellekkel való viszonya. Ha a száz évvel ezelőtti ételleket vinnénk komatál gyanánt, lehet, hogy megkérdeznék, mi az, mert nem ismernék, vagy nem biztos, hogy a közkedvelt



A komatállal az egész család jóllakik

ételek közé tartozna. Nálunk, Tót-vázsonyban is kedvelt volt régen a tojásos-boros leves, amit ma már senki nem készít, már csak az idősebbek ismerik annak módját. Abból indultunk ki, hogy régen minimum egy hétig tartott a komatávitel, és a hét különböző napjain különböző ételek kerültek a komatálba. Most a húslevesen kívül nincs kötelező elem, bárki bármit adhat, amit jónak lát. Ahogy régen, úgy most is megbeszéljük a családdal, mi az, amit szeretnek és mi az, amit nem, van-e esetleg valamilyen étkezési allergiájuk. Erről persze tájékoztatjuk azokat, akik bekapcsolódnak a főzésbe, és ennek megfelelően készülnek el az ételek.

M. M.: Hány komatálat adtak át 2014 óta?

Sz. Sz.: 2014-ben hármat adtunk át, akkor még nem is volt feliratos a tál. 2015-ben 11-et, 2016-ban 15-öt, 2017-ben 16-ot, 2018-ban 12-t, összesen 57 darabot. A születendő babákról az információkat a Mini Manó Klubból, illetve a védőnőtől – természetesen a család beleegyezésével – kapjuk.

M. M.: Az önkormányzat partner a hagyomány fenntartásában?

Sz. Sz.: Kezdetben az egyesület ugyan maga vágott bele a kezdeményezésbe, de az önkormányzat nem

sokkal később csatlakozott hozzá, támogatja, fontos neki, hozzájárul a tálak beszerzéséhez. A csomagot egy polgármesteri köszöntőt tartalmazó levelezőlappal adjuk át az újszülött és a család számára.

M. M.: Hogyan zajlik a készülődés?

Veressné Szabó Adrienn: Nagyon jó kapcsolatban vagyunk a védőnővel, aki megmondja, ki az, aki várhatóan szülni fog. Mivel kisteleplésen lakunk, az emberek is szólnak, hogy az illető bent van már a kórházban, megszült vagy hogy mikor várható a hazajövele. Amikor az anyuka az újszülöttel hazérkezik a kórházból, felvesszük vele a kapcsolatot, megkérdezzük, hogy milyen egészségi állapotban van, mikor zavarhatjuk. Egyeztetünk vele egy időpontot, amikor fogadni tud bennünket. Ez alapján hirdetjük meg a komatálat. A Mini Manó Klubunknak van egy internetes csatornája, egy Facebook-oldala, ahol kiírjuk, hogy melyik baba született meg és mikor szeretnénk neki a komatálat vinni, illetve, hogy arra a napra várjuk a felajánlásokat. Aki nem tudja behozni hozzá, ahhoz házhoz megyünk érte. Jelezzük, ha valaki ételallergiás, vagy cukorbeteg. Nemcsak a kismamának, hanem a családnak is szól ez az adomány, amit minden



esetben nagy örömmel fogadnak. Ezzel a komatállal invitáljuk a családot a Mini Manó Klubba is, ahol 1 hónapos kortól 7 hónapos korig babamasszázsra várjuk őket, utána pedig a különböző programokra, amíg el nem mennek tőlünk az óvodába.

M. M.: Az ételadomány mellett tehát a komatál egy gesztus a család felé, amivel egy közösségbe hívjátok őket, ami tovább erősíti a közösséget. Mi kerül még a komatálba vagy mellé?

V. Sz. A: A húsleves mellett sütemények, torta, friss gyümölcsök, saláták, savanyúság, kompót, sült húsok, köretek, sajtok, házi készítésű lekvárok és szörpök. Egy kötésünk van: bolti készítményeket nem lehet hozni, csak saját készítésű lehet az adomány. Az ételadagok 1-2 felnőttnek készülnek, sokféléből lehet válogatni. A Tót-vázsonyi Hímző Műhelytől egy Balaton-felvidéki fehér hímzéses kenyérkendőt szoktunk kapni. Van olyan ügyes kezű anyuka, aki nagyon szeret rugdalózatokat, kicsi játékokat varrni, ami jó a pici babáknak. Nagyon széles a repertoár. Néha annyi mindent kapunk és viszünk, hogy többször kell fordulnunk.

M. M.: Mindig vannak, akik adnak, pedig ahogy említettétek, ez évente igen nagyszámú komatálat jelent. Nem fogy el a kitartás és a lelkesedés a közösség részéről?



Mini Manó Klub

V. Sz. A.: Nem, sőt nagyon várják, hogy kiknek kell készíteni a finomságokat. Idén júniusig hét komatál készül majd, és még hátravan az év második fele!

Sz. Sz.: Ez azért nem volt mindig így. Kezdetben az egyesület munkatársai adták össze a komatálát, de igyekeztünk minél többet beszélni róla, népszerűsítettük a kezdeményezést, hogy akinek kedve, lelkesedése van, kapcsolódjon be a készülődésbe. Volt olyan komatál, amit teljesen az egyesület készített el az egyik kollégánónél. Erről forgattunk is egy kisfilmet, ami megnézhető a YouTube-on, Komatál Tótvázsonyban címmel. Ezzel is reklámoztuk tevékenységünket, figyelemfelhívó céllal, hogy várunk további segítőköt. A program azokat is megtalálja, akik frissen költöztek be Tótvázsonyba, vagy rövid ideje laknak itt, s még nem ismernek senkit, nincsenek barátaik, nem kapcsolódtak be még a közösség életébe. Ez jó alkalom arra, hogy észrevegyük őket és ők pedig észrevegyék, hogy a közösség nyitott feléjük, mert ajándékot kapnak a gyermekszületés révén. Van olyan hónap, amikor három komatál is készül. Még be sem fejeztük az egyiket, már készülünk a másikra. Nem kis szervezést igényel ez a munka! Akik már kaptak komatá-

lat, azok megszólítva érzik magukat, hogy ők is készítsenek valamit az új jövevényeknek.

M. M.: *Adri, említetted a kenyérkendőt, ami a szívemnek nagyon kedves, hiszen a Tótvázsonyi Hímző Műhely munkája. A csoport 2014-ben, a Nemzeti Művelődési Intézet „Újra öltünk és örökítünk” programjának hatására alakult meg. Nagyon büszke vagyok rájuk, hiszen a csoport a program vége után is együtt maradt és azóta is töretlenül alkot. A különböző országos hímző pályázatokon (pl. Kis Jankó Bori pályázat, Százrozsás hímző pályázat, békéscsabai textiles konferencia, AMKA) szép sikereket érnek el és folyamatosan zsűriztetik az elkészült hímzéseket.*

V. Sz. A.: A kenyérkendőkön többen dolgoznak. Van, aki hímezi és van, aki körbe díszíti. Mivel házi készítésű kenyér, pékárú is kerül a komatálba, ezt a kenyérkendőt tesszük alá.

Sz. Sz.: A hímzőkör és a komatál indulása szinte egybe esik, 2014 októberére. 2015 második felétől tettük bele a hímzett kenyérkendőt a komatálakba. A hímzőkör alig egyéves működése után az első közösségi tevékenységük volt ez a felajánlás.

M. M.: *Ez a kendő egy maradandó dolog, és mivel a Ba-*

laton-felvidéki hímzőkultúra a Veszprém Megyei Értéktár része 2014 óta, így, aki megkapja, minden nap e kincsben gyönyörködhet. Ha már értékekről beszélünk: a komatál hagyomány bekerült a helyi értékek közé Tótvázsonyban.

Sz. Sz.: 2017-ben, szinte elsőként került be, ami azért is jó visszajelzés, mert a jelenkori értékek ugyanolyan fontosak, mint a 100 évvel ezelőttiek. Nagyon örültünk neki, hogy a tótvázsonyi komatál, mint közösségépítő módszer és a közösségi összefogás eredménye, bekerült a helyi értékek közé.

M. M.: *Hogyan érzitek, ennek a hagyománynak a felelevenítése milyen hatást gyakorolt a közösségre?*

Sz. Sz.: Alapvető célját elérte, hiszen ez egy gesztus, meghívó a Mini Manó Klubba. Sok olyan család került ide be, akiknek ez volt az első közössége. Azt látjuk, hogy ez a hagyomány, amit mi visszahoztunk, mások számára is példaként szolgál. Hallottunk olyan családokról, akik egymásnak komatálát vittek, ettől a programtól függetlenül, akár a településen kívül is. De az is előfordult már, hogy akkora volt a lelkesedés, hogy mi hétfőn vittük a komatálát, de kedden és szerdán is bekopogtak és vittek külön. Mi egyébként minden Tótvázsonyban és Kövesgyűrben született gyermeknek adományozunk komatálát (Kövesgyűrpuszta Tótvázsony külterületi településrésze).

M. M.: *Említetted, hogy végigkíséritek a csöppségek életét egészen óvodás korig. Meséj a Mini Manó Klubról!*

V. Sz. A.: A Mini Manó Klubba egész héten, minden délelőtt jönnek az anyukák a babákkal. Különböző foglalkozásokat szervezünk nekik: pl. kanga tréning, ringató zenei foglalkozás, vagy csak egyszerűen játszani jönnek. Most segítettek a nemzeti ünnepre való készülődésbe, zászlókat készítet-



Az egyik komatál és a kapcsolódó ajándékok



Komatál és kísérei

tünk együtt. Május első vasárnapján, anyák napján szoktuk köszönteni az elmúlt egy évben született babákat és anyukájukat a születés fájánál. A tóparton szervezzük meg azt a programot, melynek része egy zenei foglalkozás, házi süteményekkel kínáljuk őket. A polgármester úr köszönti őket egy szál virággal, az óvodások vagy az iskolások pedig kis műsorral készülnek. Készítünk egy táblát, amelyen felsoroljuk azoknak a gyermekeknek a nevét, akik előző év májusától az adott év májusáig születtek. Ezen kívül nyári táborokat, játszótér felújítást szervezünk, ez utóbbinak az eredménye a fedett, árnyékolt homokozó, és különböző ünnepeket (farsang, mikulás, karácsony).

A klub célja a lehetőség megteremtése a találkozási alkalmakra: a felnőttek beszélgethetnek, a gyerekek együtt játszhatnak, ezt színesítjük különböző foglalkozásokkal, programokkal. Sokkal könnyebb a kicsik beszoktatása az óvodába, bölcsődébe, mert már picik koruk óta ismerik egymást.

M. M.: *Tudtok-e arról, hogy Veszprém megyében vagy az országban van ilyen hagyomány, mint nálatok?*

Sz. Sz.: Nem tudunk róla, de amikor megláttam a Komatál pályázat felhívását, arra gondoltam,

hogy nem látta-e valaki, hogy nálunk van ilyen szokás, és ebből kapta az ötletet a pályázat kiírásához. Több helyen beszélünk róla, több helyen érdeklődtek iránta, a hozánk látogatóknak is szoktunk róla mesélni.

M. M.: *Mi a véleményetek a pályázatról, ami országosan is felhívja a figyelmet erre a szép régi szokásra?*

Sz. Sz.: Nagyon jó kezdeményezésnek tartjuk, hiszen mi is rengeteg értéket és tartalmat tudtunk a segítségével átadni, és bebizonyosodott, hogy milyen jó közösségépítő módszer. A pályázat kedvet, lelkesedést adhat mindenki számára, és felkelti az érdeklődést. Az, hogy kiegészítővel lehet pályázni, szintén előremutató ötlet. Aki sze-

retné ezt a hagyományt átvenni, az készüljön rá, hogy bár nagyon sok munkával jár, de meglesz a gyümölcse. Reméljük, hogy egyre több helyen indítják útjára!

M. M.: *Az elkészült alkotásokból kiállítás nyílik majd Lakiteleken, bízunk benne, hogy sok Veszprém megyei alkotás kerül majd bemutatásra, hiszen pl. a Tótvázsonyi Hímző Műhely újragondolta a komatál és komakendőt, azzal pályázott.*

Sz. Sz.: 2018 végén második alkalommal utaztunk ki Dobelbe, Tótvázsony németországi testvértelepülésére, hogy részt vegyünk az ottani adventi vásáron, azért, hogy bemutassuk és népszerűsítsük a tótvázsonyi termékeket. Megtudtuk, hogy egy ottani kismama, akivel baráti viszonyt ápolunk, és aki a helyi képviselőtestület tagja, az érkezésünk utáni egy hónapon belül fog életet adni a babájának. A tótvázsonyi komatálát üresen elvittük, ott hagytuk, és megkértük az ottani barátainkat, hogy amikor majd megszületik a kisbaba, vigyenek neki komatálát. Az volt a célunk, a baráti gesztuson túl, hogy ott is megismerjék hagyományunkat.

Reméljük, hogy sok évig tudjuk még ezt a szokást népszerűsíteni, hiszen az egymásra figyelésre, az egymással való közös gondolkodásra talán sokkal nagyobb szükség van ma, mint régen.

SZENDREI SZILÁRD – a Tótvázsonyi Ifjúsági Egyesület elnöke. 2002 óta Tótvázsony közösségi életének egyik fő szervezője, segítője. Legfontosabb feladatai közé tartozik az önkéntesek, a munkatársak koordinálása, a helyi televízió szerkesztése, a nemzetközi kapcsolatok ápolása és szervezése.

VERESSNÉ SZABÓ ADRIENN DIÁNA – 10 éve él Tótvázsonyban a családjával. 2014 óta a Tótvázsonyi Ifjúsági Egyesület munkatársa. Feladatai között szerepel a rendezvények szervezése, a Mini Manó Klub segítése, a helyi kiadványok szerkesztése, az önkéntesek mentorálása. Három éve a Tótvázsonyi Komatál Program vezetője.

MIHALCSIK MÁRTA 2013-tól a Nemzeti Művelődési Intézet Veszprém Megyei Irodájának módszertani referense. Történelem szakos tanár, népművelő, rendezvényszervező, eTanácsadó, könyvtáros. Dolgozott kistéleplési IKSZT-ben, vezetett városi művelődési házat, irányított nagyvárosi közművelődési intézményrendszert. Fő szakterülete a helyi értéktárak létrejöttének és működésének segítése. Több értéktáró kollégium munkájában vett részt, melyet a Lakitelek Népfőiskola szervezett. Szakmai tevékenységét az új feladatok iránti nyitottság és a közművelődés, a kultúra iránti elkötelezettség jellemzi.



Családbarát munkahelytől az Óperenciás-tengeren innen levő Népmesepontra

Mindazok, akik a közművelődés területén dolgoznak, s már maguk is családbarát munkahelyként segítik a munkatársaikat, jól tudják, nem könnyű összeegyeztetni egy jól működő művelődési ház programstruktúráját a munkatársak családi életének harmóniájának megőrzésével.

Bennem először 2008-ban fogalmazódott meg a gondolat. Akkor már kilenc éve a keszthelyi Goldmark Károly Művelődési Központban dolgoztam, és tudtam, hogy milyen a népművelők leterheltsége, munkabeosztása, munkaideje. Háromgyermekes, egyedülálló anyaként különösen nagy kihívás volt ez nekem: megoldani, hogy a gyermekeim számára mindig elérhető, biztonságot jelentő anya, a főnökömnek pedig megbízható, naprakész művelődésszervezője legyek. Szervezőnek való kihívás volt ezt a két feladatot, hivatást jól összehangolni.

Több mint tíz éve, 2008-ban, az igazgatói pályázatomban írásban fogalmaztam meg először, hogy családbarát munkahelyet szeretnék biztosítani a művelődési házban dolgozó kollégák számára, majd igazgatóvá választásom után lépésről lépésre alapoztuk meg a folyamatot, s kezdődött el az ez irányú

munka. A munkatársak megkérdezése után először családbarát vállalati politikát alakítottunk ki, melyben hat stratégiai fontosságú témát fogalmaztunk meg: munkaidő-szervezés, szabadságkiadás, bérezés, kisgyermekes szülők támogatása, képzések, esélyegyenlőség. Ezeket a célkitűzéseket azóta is szem előtt tartva haladunk, és amiben lehet, segítjük a csapatunk családi hátterét zökkenőmentesen működtetni. E vállalati filozófiával

összhangban több családbarát intézkedést vezetünk be az elmúlt tíz évben, melyek azóta is folyamatosan működnek, ezek nagymértékben hozzájárultak ahhoz, hogy jobban érezzük magunkat a munkahelyünkön.

De melyek is ezek?

Boldogan írhatom le, hogy nálunk sok kisgyermek született az elmúlt években, így nagyon fontos célunk, hogy nagyobb figyelmet fordítsunk a kisgyermekes csa-



Családbarát Munkahely elismerés átvétele



Munkatársi kirándulás – Dörgicse Levendárium

ládokra. Minden család számára nagy boldogság a kisbaba születése, mi is együtt örülünk a dolgozókkal, ilyenkor a családi költségeket kiegészítő babakelengye vásárlási támogatást adunk a szülőknek. A kisgyermekek részére december 6-án ünnepséget szervezünk, ahol közvetlenül a Mikulástól vehetik át a csomagjukat. Iskolakezdekor beiskolázási támogatást adunk a szülőknek az általános, közép- és felsőfokú intézménybe járó gyermekeik részére. Nyári táborainkat, színházi előadásainkat dolgozóink gyermekei díjmentesen látogathatják. Fontosak a közösségi alkalmak is, az őszi szünetben például közös gesztenyesütést tartunk a családokkal a Keszthelyi-hegységben.

Tizennyolc főből álló kicsi közösség vagyunk, így mindent tudunk egymásról. Ismerjük, hogy kinek, milyen gondja van otthon, ki, milyen betegséggel küzd. Fontos számunkra, hogy a napi problémákban a munkatársak mellett álljunk, és olyan munkaidő-beosztást teremtsünk, amely a dolgozóknak és a családjaiknak a leginkább megfelel. Persze, ez a legnehezebb, mert nagyon sokszor van délutáni, esti és hétfégi műszak a művelődési ház tevékenységéből adódóan. A város összes ünnepségét az intézmény szervezi, ezért tudatosan dolgozunk

azon, hogy ezekre az eseményekre mindig más kollégát osszunk be.

Számos olyan programot szervezünk, amely lehetővé teszi, hogy munkatársaink és családtagjaik együtt lehessenek, ezeket a családtagok is díjmentesen igénybe vehetik, és a dolgozók számára is kikapcsolódási lehetőséget jelentenek. Közkedvelt intézkedésünk, hogy a nyári időszakban ingyenes strandbérletet biztosítunk az állandó dolgozóink részére, melyhez kapcsolódva a családtagjaiknak is kedvezményes bérletet vásárolhatnak a város strandjaira.

Karácsony és húsvét előtt céges ebéden és délutáni közös programon együtt köszöntjük a közelgő ünnepet, s élvezzük egymás társaságát. Ilyenkor a finom falatok mellett az egészségre is ügyelünk, különböző sportos tevékenységeket is kipróbálunk: együtt bowlingozunk, csocsózunk, biliárdozunk vagy falabdázunk, a téli hidegekben közös wellness programokat is be szoktunk iktatni. Tudjuk, sem az állandó fizikai, sem az ülőmunka nem tesz jót a szervezetnek, s mivel a technikai munkatársaink fizikai munkát végeznek, a szervezők pedig folyamatos ülőmunkát látnak el, így hetente hátmasszázs és gerinc-torna igénybe vételére van lehetőség a dolgozó részére.

A prevenció érdekében minden évben egyszer ingyenes egészségügyi szűréseken veszünk részt a Városi Kórház Egészségfejlesztési Irodája jóvoltából. A női dolgozóknak két alkalommal intim torna tanfolyamot szerveztünk. Nyaranta két-, háromnapos céges kirándulásra megyünk, ami valóban a kikapcsolódásról és a szórakozásról szól. A kultúra iránti lelkesedés azért itt is utolér bennünket, mivel a programok közé mindig csempe-szünk szakmai programot is: a szállásunk közelében levő művelődési ház vagy agóra meglátogatása nagyon jól szokott sikerülni. Így jutottunk el Kaposvárra, Szombathelyre, Sopronba, Visegrádra, Kőszegre, Veszprémbe, Lendvára. Ezeken a településeken a házigazda intézmények örömmel mutatták be a második otthonukat jelentő munkahelyet. A kirándulásokon nagyobb ajándékkal köszöntjük a kerek évfordulót ünneplő születésnapos kollégákat. Ezek az együttlétek nagyban hozzájárulnak a munkahelyi légkör és a kollegiális



A kerek évfordulókat mindig megünnepelk



Oklevelek bizonyítják a minőségi munkát

viszony javításához, a munkatársak motivációjának és identitásának emeléséhez, és nem utolsó sorban egy összetartóbb csapat élményéhez. Jó valahova tartozni, együtt kerékpározni, kártyázni, pingpongozni, medencézni a kollégákkal!

Aktív munkatársaink mellett igyekszünk odafigyelni a nyugdíjas dolgozóinkra is. Tartjuk velük a kapcsolatot, részesei ünnepeinknek: karácsonykor ajándéksomagot készítünk számukra, melyet házhoz is szállítunk. Természetesen az idősebb látogatóink számára szervezett „Nagyik karácsonya” rendezvényre és a karácsonyi ebédünkre is meghívjuk őket, s aktív munkatársainkhoz hasonlóan, a színházi előadásainkat, koncertjeinket is ingyenesen látogathatják.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Családbarát munkahely felhívására először 2012-ben

nyújtottunk be pályázatot, és azóta – 2014 kivételével – minden évben pályáztunk a címre. Megtisztelő elismerés számunkra, hogy az országban egyedül mi rendelkezünk már hat alkalommal elnyert címmel, melyhez minden évben pénzösszeg is társult, melyet további családbarát intézkedésekre tudunk fordítani. Ennek a címnek sok új kapcsolatot köszönhetek, többek között Bagdy Emőke professzor asszony barátságát, a Kopp Mária Intézettel való jó együttműködést.

Az elnyert pénzösszeget minden évben úgy használtuk fel, hogy tovább javítsa a munkahely és a magánélet egyensúlyának megtartását. A tudásmegosztás jegyében tartjuk a kapcsolatot a dunántúli családbarát szervezetekkel, s minden alkalmat megragadunk arra, hogy a kulturális intézményeket arra bízassuk, hogy induljanak a pályázaton, s fordítsák a munkatársi közösségre az elnyert összeget.

A teljesség igénye nélkül néhány példa arra, hogy mi mindent finanszíroztunk az elmúlt években a pályázati támogatásnak köszönhetően. A népszerű Lélektani esték sorozat pszichológus előadóinak tiszteletdíját évek óta ebből a forrásból fizetjük, amit természetesen nemcsak a kollégáink hallgat-

hatnak meg, hanem nyilvános a város lakói számára is. A női nem megbecsülése és a hölgyek önértékelésének javítása érdekében indítottuk a beszédes elnevezésű Királynőképzőt a női munkatársak részére. Családi együttlétet segítő eszközöket vásároltunk, így lett a pályázati díjból az aktív közösségi együttlétet segítő kenu, pingpongasztal, csocsó, sátor, s a kisgyermekes életét megkönnyítő pelenkázó. Ebből az összegből szerveztük a konfliktusmegoldó és kommunikációs tréningeket, a céges kirándulásokat, az egészségügyi szűréseket. Babasarkot rendeztünk be az egyik kis teremben, hogy az előadások, koncertek, filmvetítések alatt gyermekfelügyeletet tudjunk biztosítani a családosok részére.

Természetesen, a mi intézményünkben is vannak problémák, ugyanúgy, mint máshol. Igyekszünk ezeket megbeszélve, egymást segítve túljutni a gondokon, és folytatni a sokszor nem nyolcórás kultúraközvetítő munkánkat. Mint vezetőt, büszkeség tölt el, hogy elkötelezett, alapos és megbízható kollégáim vannak, akikkel jó egy csapatban dolgozni!

A képzeletbeli zászlómra 2008 óta az alább olvasható jelmondatot hímezttem, mert szerintem ebben



Életkép – NépmesePont



Foglalkozások Keszthely

minden benne van, ami nekem felelős vezetőként fontos!

„Boldog ember az, aki örömmel indul munkába, s még boldogabb, aki örömmel indul haza is onnan!”

Miután a Családbarát Munkahely koncepciónk már jól működött az elmúlt években, így nagyon megörültünk, amikor rátaláltunk a „NépmesePont kialakítása” pályázatra. A pályázatnak köszönhetően lehetőségünk nyílt valódi gyermek- és családbarát közösségi színteret kialakítani, ahol a népmesék segítségével elvarázsolódhat az egész család! És akkor következzen most a mi mesénk!

Egyszer volt hol nem volt, az Óperenciás-tengeren innen...

NépmesePont kialakítása Keszthelyen a Goldmark Károly Művelődési Központban

Egyszer volt, hol nem volt, az Óperenciás-tengeren innen, az üveghegyen túl, a nagy magyar tenger partján levő Keszthely városában a szemfüles szervezők egy mesés pályázatot írtak, amellyel közel 80 zsáknyi pénzt nyertek. Amikor ezt megtudták, akkor még

dideregtek az emberek az utcákon, nagy pelyhekben esett a hó, de őket melegítette a lelkesedés és a mesék szeretete.

Egy rövid vándorútra indultak az Óperenciás-tengeren túlra, a nagyvárosi Mesemúzeumba, majd ezután nekiláttak álmaik megvalósításához. Ehhez persze akadt is segítőjük, hiszen összetalálkoztak Kő Boldizsár nevű ügyes kezű legénnyel és csapatával, akik már az ország több mesés játszóterén is otthagyták a kezük-lelkük nyomát. Ők bizton állították, hogy csudajó játékokkal van tele a tarisznyájuk, de ha ezt kevésnek találnánk, akkor még farigcsálnak hozzá ezt azt.

Így is lett. Már javában illatozott mindenfelé az orgona és a jázmin, amikor a szorgos munkáscsapat megszállta a művelődés házának udvarát és kisebb termeit, majd ott az öreg szamovárban gőzölgő teák mellett nekiláttak a munkának.

Muzsikaszóval és nagy kacagásokkal haladtak előre csigalépcsőről teremre, majd teremről barlangra. A kisinastól a mesterrig mindenki vidáman dolgozott. Amikor hangosan korgott a gyomruk, akkor a tarisznyából előkerült a kolbász paradicsommal, s nem is kevés, jutott belőle azoknak, akik festgették a falakat – tele mindenféle sárkánnyal, nyúlal, rókával, paripával és szegény legénnyel. Amikor a legények elfáradtak, megmártóztak az Óperenciás-tenger langyos vizében, amitől ismét új erőre kaptak és szebbnél szebb mesefigurákkal varázsozták el a szervezőket. Tizenhétszer kelt fel és nyugodott le a nap, mire elkészültek a nagy munkával, a három meseszobával. Az ügyes kezű építőcsoport fáradtan integetett vissza, egyre távolodva az Óperenciás-tengertől, mert már máshova is várták őket, ahol még sok gyermeket kellett megörvendeztetniük a tarisznyából előkerülő játékaikkal.



A mese varázsa és a bontakozó gyermeki lélek



Aktív közreműködés nélkül nem elevenednek meg a mesék

Egy meleg kora nyári napon aztán kidobolták a szervezők a sok-sok gyermeknek és szülőnek, hogy megnyitotta kapuit az Óperenciás-tengeren innen, Keszthelyen, az ország első Népmesepontja.

Itt mindenki hamar megtalálta a számára legkedvesebb játékot, a kisebbek vándorútra indultak, a nagyobbak mesét szövöttek. Nagyon sok próbát kellett kiállniuk és megoldaniuk, hogy végül egy saját mesével térhessenek haza. Akinek ez a nap kevés volt, az bizony visszajöhetett nyáron egy egész hétre, mert Korong Matyival, Agyag Pannival vagy az Aranyszóló Pintyőkével tovább szöhetette a mesegombolyagját.

A két gondos mesemester az ősz beköszöntével meglátogatta az iskolákat, óvodákat, és közhírré tette, hogy most aztán mindenki jöjjön a Népmesepontba, mert itt az ideje, hogy csoportosan is elbűvöljük meséinkkel a gyerekeket. Mesélünk Helkáról és Kelénről, de megismerhetik az öreg Balaton és Haláp történetét is. Nálunk lehetnek királylányok, és vitéz szabólegények, de nagyon örülünk a boszorka- és sárkányjelölteknek is. Az éjig érő fáról a legkisebb királyfik és a szegénylegények, Tündérszép Iluskák leszakíthatják az aranyalmát, majd a kicsik és nagyobbak a félelmetesen sötét barlangban bebizo-

nyíthatják, hogy mennyire bátrak. A próbákon nagy szükség van erőre, jó orra, ügyes kezekre és meztelen talpakra ahhoz, hogy a vándorutat végig tudja járni a kislegény vagy kisleány. Csupa izgalom és móka a vándorút, a végén a legügyesebbek Mesehős kártyával térhetnek haza.

A kis mesehőseink otthon sok szépet és jót mesélnek a szülőknek, majd őket kézen fogva péntek délután és szombaton a Családi döntőgicsélőben az egész család együtt dönöghet és zümmöghet. Apával, anyával, nagymamival, nagypapival, de még a szomszéd Marika nénivel is magukra öltik ilyenkor a meseszereplők ruháit, és a mesehősök bőrébe bújva válhatnak felnőttként pár órára ők is csillogó szemű juhászlegénnyé, legkisebb királyfivá, furfangos királykisasszonnyá. Egy percet sem töltenek tétlenül, mert fűrés-faragás, festés-vágás-tépés, bütykölgetés segítségével nagy kacagások kíséretében játszik a kis mesehős a nagy mesehőssel. Egy-máshoz bújva hallgatják a mesemesterek meseszövögetését, csillo-

gó szemmel, a babzsákokon hemperelve, körmöt rágva izgulnak az egyes próbatételeken, a királylányok ravasz feladatain, a gonosz boszorkák csínytevésein.

Amikor közeledett a szeretet ünnepe, a farsangi karnevál vagy húsvét, akkor a mesemesterek különös gonddal és odafigyeléssel válogatták a nagy tarisznyájukban levő mesékből az alkalomhoz illő történeteket és szereplőket. Karácsony előtti napokban a mesehősök nagy öröme az Óperenciás-tenger túlsó partjáról Báltáncoltató betlehemes érkezett. Amikor még a lelkünk is vacogott, a kezünk is lefagyott, akkor igazi kályhás meséken melegedtünk fel, kályhacsempék készítése mellett. Volt itt nagy öröm és meleg a kis és a nagy mesélőnek egyaránt. Farsangkor a lekváros fánk majszolása mellett készítettünk álarcokat és mesélőnk-játszottunk el alakoskodó történeteket. Húsvét előtt hímes tojást pingáltunk különleges minták és hozzáértő kezek segítségével.

Az eddigi kurta esztendő alatt már nagyon sok baráttra tettünk szert, akik csodálatos képességekkel és a vándorútjaikon megszerzett tudásukkal segítik a mesemestereink munkáját. Szívünknek-lelkünknek nagy boldogság, hogy Keszthelyen, a kultúra házában működhet a meséknek e nagyszerű háza. A hozzáértő mesemesterekkel együtt abban reménykedünk, hogy a kisasok, az anyuk, apuk, nagymamik és nagypapik is egyre szebben szövik a mesék fonalát az Óperenciás-tengeren innen, és hétről hétre visszatérnek hozzánk újabb mesélés és játék reményében.

Aki nem hiszi, járjon utána...

CSENGEI ÁGOTA: Három felnőtt gyermek édesanyja; a művelődésszervező szakot, és az emberi erőforrás tanácsadó szakot a Pécsi Tudományegyetem végezte. 2000 óta dolgozik a keszthelyi Goldmark Károly Művelődési Központban, 2008 óta igazgatója az intézménynek. 2008-ban a Magyar Teátrumi Társaság egyik alapító tagja; 2014-től a Zala Megyei Értéktár bizottság tagja; 2015-től kulturális szakértő, 2016-tól a Nemzeti Kulturális Alap közművelődési kollégiumának tagja. 2016-tól a Kulturális Központok Országos Szövetsége (KKOSZ) vezetőségi tagja. 2009-ben Zalai Közművelődésért Díjban, 2012-ben Bessenyei-díjban részesült.



Fogyatékkal élőkkel egy családban



Egy új jövevény érkezését várva minden szülő azért imádkozik, hogy gyermeke egészségesen lássa meg a napvilágot. Előfordul azonban, hogy a természet egy pillanatig nem végzi tökéletesen a dolgát. A betegen, vagy fogyatékkal érkező új családtagot nem minden esetben fogadják kellő szeretettel, tisztelettel, de sajnos az is előfordul, hogy a szülei lemondanak róla, otthonba kerül. Bakó Gusztávné Marika és a Napsugár Közhasznú Egyesületben együttgondolkodó szülőknek azonban ajándékként küldte a Teremtő sérült gyermeküket. Értelmet, célt keresnek a fogyatékkal élő fiatalok számára, s ettől teljeseedik ki a szülők élete. Keresik a napsugarakat a felhők felett, ami a segítségére szoruló családok tagjainak arcára mosolyt csal.

Éles Krisztina: *A Bakó család példaértékű története egy gyermek születésével kezdődött, 43 évvel ezelőtt. Balázs értelmileg sérült gyer-*

mekként látta meg a napvilágot – azt hihetnénk – sorsa eleve elrendeltetett a nehézségekkel való küzdelemre. Szülei azonban boldogságot szántak számára osztályrészü. Édesanyaként hogy látod, mi a ti családotok lételeme?

Bakó Gusztávné: A bolondság! Bolondozunk, nevetünk, örülünk egymásnak és mindenkinek. Feladásra soha nem gondolunk. A teljes élet iránti igény motivál bennünket. Odafigyelünk másokra és kiharcoljuk, hogy ránk is odafigyeljenek tisztelettel és szeretettel. Születésekor elhatároztam, hogy minden felhő alól kirántom gyermekem, hogy minél több melengető, erőt adó napsugár érje.

Örökmozgóként élem az életem, s ha vannak is nehezebb napok, nem hagyom, hogy terveimben, céljaimban bármi letörjön. Mindent a fiamért és a hozzá hasonló fiatalokért, valamint az ő szüleiért teszek. Tudom, hogy az életük mindig nehezebb lesz ép, egészséges társaikénál; de azt szeretném, hogy azt minél tartalmasabban tudják megélni. Arra ösztönzőm a hasonló kihívásokkal küzdő szülőket, hogy ne zárkozzanak be és főleg ne zárják be gyermeküket.

É. K.: *Innen ered a Napsugár Közhasznú Egyesület életre hívásának ötlete is?*

B. G.: A kezdetektől kerestem a hozzánk hasonló sorsú családokkal

a kapcsolatot. Elkeseredettséggel töltött el, hogy sok szülő túlvilágra gyermekét, és elzárja a külvilágtól. Igyekeztem meggyőzni őket arról, hogy hagyni kell kipróbálni magát a fiatalnak, hogy minél több impulzust, élményt szerezzen. Sajnos sok család anyagi okokból nem tudta fogyatékkal élő családtagját a hétköznapokból kiragadó impressziókhöz juttatni. Meggyőződésemet és életerőmet meg szerettem volna osztani a velünk azonos, vagy nálunk nehezebb helyzetben lévőkkel. A család, a kisközösség közvetít, pozitívan hat a társadalmi integráció irányába is. Hittem és azóta már be is bizonyítottam, hogy könnyebb a gyakran bizony nehéz terheket közösen viselni, és így a fiataloknak sokkal szebb életet biztosíthatunk.

É. K.: *Milyen célokkal jött létre a civil szervezet?*

B. G.: A Napsugár Közhasznú Egyesület 2002-ben a leghátrányosabb helyzetben lévő fogyatékkal élő gyermekek, fiatalok helyzetének jobbítása, valamint családjaik megerősítése érdekében jött létre. Egyesületünk az esélyegyenlőség jegyében végzi tevékenységét. Azt szeretnénk elérni, hogy az általunk felkarolt fiatalok társadalmilag hasznosnak érezhessék magukat; értékeikkel a velük élők is tisztában legyenek; környezetük pedig megbecsülje őket.



A lehetőségeknek elébe kell menni

É. K.: *Segítik szakemberek a munkátokat?*

B. G.: A téma iránti érzékenységem arra ösztönzött, hogy a pénzügyi területről nyissak a szociális tevékenység irányába is, ezért megszereztem a szociális munkás végzettséget. Minden tudásomat és tapasztalatomat az ügy szolgálatába állítottam. A fogyatékkal élők szülei, az érintett rokonok, ismerősök egy egészen komoly hálózattá alakultak. Közöttük mindig akad az éppen előttünk álló célok megoldását segítő szakember. „Valaki biztosan ismer valakit...”, s azt a valakit én megtalálom és bevonom.

Rendkívül sok időt töltök ötletek, lehetőségek, források és pártfogók kutatásával. Minden olyan fórumra elmegyek, amely a mi kis közösségünk megerősödését, céljainak megvalósulását segítheti. Mindig megsegít bennünket a Mindenható, van, hogy „valaki” magától bekopog az egyesület ajtaján, egy magasabb érzelmi intelligenciával megáldott jótévő; vagy éppenséggel hoznak egy fantáziánkat belobbantó ötletet.

É. K.: *Milyen közösségépítő módszereket alkalmaztok, milyen programokat valósítotok meg?*

B. G.: Az évek során sok mindent kipróbáltunk, de leginkább az amatőr művészetek személyiségfejlesztő és közösségépítő erejében

látjuk sok kérdésünkre a választ. A mi gyermekeink szeretnek alkotni, közösen létrehozni valamit, amiben kiteljesedhetnek. Akkor a legboldogabbak, ha egymásnak, családtagjaiknak, barátaiknak, a közönségnek örömet okozhatnak. A sikeres kézműves foglalkozások alkalmával az elkészült alkotásokat elajándékozzák. A közös éneklésnél, színpadi szereplésnél, filmkészítésnél örömtelíbb elfoglaltságot pedig el sem tudnak képzelni maguknak.

Éves munkatervünkbe képes-segfejlesztő foglalkozások, mentálhigiénés terápia, rehabilitációs programok éppúgy bekerülnek, mint a kirándulások, nyaralások,

táborozások. Programjainkon az óvodáskortól a felnőttkorú fogyatékkal élőt nevelő családok egyaránt részt vesznek. Heti rendszerességgel klubfoglalkozásokat tartunk, segítséget nyújtunk sorstársainknak a hivatalos ügyek intézésében, fórumokra hívjuk a szülőket. A családok megerősítésére életvezetési tanácsadást szervezünk. Egymás problémáinak és az azokra adott válaszainak megismérlése átlendít a gondokon. is. Az értelmi fogyatékos gyermeknek egy életen át segítő, óvó-védő kezekre van szüksége. A nehéz és szürke hétköznapokat könnyebb elviselni, ha tudjuk, hogy számíthatunk sorstársainkra, a közös programokon való részvétellel mi magunk is feltöltődünk, erőt gyűjtünk.

É. K.: *Hogyan teremtetek mindehhez forrásokat?*

B. G.: Az állami támogatások mellett kapunk adományokat. de szívesen összefogunk más civil szervezetekkel is. Megragadjuk a pályázati lehetőségeket és figyelemmel kísérjük a szakmai szervezetek által kiírt felhívásokat is. Mozgatjuk a hálózatot, hiszen egyesületünk tagjai minden apróságnak örvendenek és jókedvük a mi legfőbb motivációnk.



Templomi koncerten



Balázs és társai a hangszerek bővületében

É. K.: *Értelmi sérült fiatalokból létrehozott amatőr művészeti csoportokban fejleszthetik képességeiket és bontakoztathatják ki tehetségüket tagjaikat. A zenét és az amatőr színjátszást találtatók annak az egyetemes nyelvnek, amelyen legkönnyebben meg tudjátok értetni a világgal gondolataitokat, vágyaitokat, küldetéseteket?*

B. G.: Igen, ez a két művészeti ág a maga komplexitásával, finomságával az, amelyik leginkább össze tudja fogni az ép és a sérült ember lelkét. A „mi is képesek vagyunk” élményét élik át a fiatalok 2014 óta a Napsugár Zenekar próbáin és előadásain. Fasching Zsuzsanna adjunktus, zeneterapeuta vezetésével, egyetemi hallgatók bevonásával komolyzenei darabokat, népdalokat és népszokásokat tanulnak a fiatalok, s velük szüleik is. A tanárnő szíve-lelke teljes odaadásával lelkesít, ha kell, fegyelmel. A tízévestől a negyvenesekig lelkes tagjai a csapatnak a kiváló hallású énekes és a maga által választott hangszereken játszani tudó Down-szindrómás, autista, értelmi sérült. A próbákon, ahol érezhető a csoportdinamika, erősödik önértékelésük, önbecsülésük. A dalok ismétlése, a ritmikus kiolvasók oldják a feszültséget; érezhető a figyelem, a koncentrált együttműködés fejlődése. A közösségi élmény, az

együtt zenélés öröme pedig könnyeket csal a közönség szemébe a bemutatókon, például a szombathelyi Szociális Héten, vagy az évente megrendezésre kerülő „Mi is itt vagyunk!” gálán. Karácsonyra pásztorjátékkal készülünk, koncertezünk templomokban, de minden meghívásnak eleget teszünk. 2018-ban a Fogyatékkal Élők Országos Fesztiválján első helyezést értünk el, és az is nagy büszkeséggel tölt el, hogy már szakdolgozat is készült a zenekar munkájából, így jó példánkat más hasonló szervezetek is adaptálhatják.

A fiatalok többen – velük a fiam is – szorgos tagjai a 2015-

ben létrejött Sugár/Érintő Színjátszó Csoportnak, amelynek művészeti vezetője a Weöres Sándor Színház színésze, Szabó Róbert Endre. Amatőr művészeink páratlan őszinteséggel csodálkoznak a világra, s a színészet segíti fantáziájuk kibontakozását. Kommunikációs képességeik fejlődnek, hiszen megtanulnak úgy artikulálni, hogy mindenki megértse őket. A közel 30 színjátszó között van alig 16 éves és akad, aki elmúlt már 40. Az értelmi sérültség széles skálája jelen van. A tehetséges autista fiatalok kiváló intelligenciájukkal és memóriájukkal emelik a színvonalat a csoportban, s itt levetkőzik a környezetükkel való kapcsolatépítés nehézségeit. Színpadra álmodták és saját nyelvükre fordították Oscar Wilde: A Boldog herceg című egyfelvonásos mesejátékát, az egészséges gyermekeket a fogyatékkal élők elfogadása iránti az „Ott és itt” színjáték bemutatásával érzékenyítjük. A mese legnagyobb tanulsága, hogy meg kell becsülnünk, amink van. Színjátszóink szinte ujjongtak, amikor a darabot a Weöres Sándor Színházban is bemutathatták. Ezekért a felejthetetlen élményekért teszem a dolgom nap, mint nap.



Szabó Róbert Endre mentorálja a Sugár Érintő Színjátszó Csoportot



Tökéletesedő színpadkép



Egy szál filcvirág az örömteli jutalom

É. K.: *Kik támogatnak az úton? Kik segítik a szakmai az egyesület szakmai munkáját?*

B. G.: Minden elismerést megérdemelnek a művészeti vezetők. A sérültekkel való foglalkozás nemcsak szakértelmet követel, de nemeslelkűségük elengedhetetlen a sikerélmény eléréséhez. A színjátszó kör gondolata eredetileg Karácsony Éva építőmérnökben született meg, aki Down-szindrómás fia fejlesztéséről szeretett volna gondoskodni sorstársaiból álló közösségben. Szervezett úszócsapatot is értelmi fogyatékosoknak, míg fel nem figyelt arra, hogy a Down-szindrómások spontán is szeretnek színészkedni. Molnár Péterné Bori az egyesület másik

motorja, aki mentálhigiénés fejlesztő tanárként terápiás foglalkozásokkal segít.

É. K.: *Rengeteg apró és hatalmas célt elért már az egyesület.*

Mi az igazi vágya a szülőknek, hogyan képzelik el gyermekeik jövőjét?

B. G.: Egyesületünk szülői szeretnék gyermekeiket akkor is jó helyen tudni, amikor mi már nem leszünk. Olyan életközösségről álmodunk, ahol a lakhatás és a foglalkoztatás egyaránt megoldott, s így biztosított a fiatalok jövője. A tanulmányutakon és szakkörökben megismert jó gyakorlatok erősítik bennem azt az elméletet, hogy leginkább akkor érzik a sérült családtagjaink a társadalom hasznos részének magukat, ha értékes munkát végeznek. Remélhetőleg a közeljövőben megvalósul egy nagy álmunk, amely a fő cél felé vezető út egyik fontos mérföldköve. Szeretnénk nyitni egy olyan palacsintázót, amely egyben közösségi tér is lenne. A vendéglátást a fogyatékkal élő fiatalok közösen végeznék ép családtagjaikkal; a gyengék az erősekkel együtt dolgoznának, erősítve a közösségi érzést és biztonságérzetüket. Közben közösségi programokat szerveznénk a nyilvános próbáktól az ismeretterjesztő előadásoktól át a kiállításokig; vagy éppen a gyermekeink által készített filmek bemutatójáig. Bevételek jutnának így a munkát vállaló fiatalok. Mindenki elismerné kitartásukat, erőfeszítéseiket. Büszkéek lehetnének arra, amit csinálnak; hogy teljes értékű emberként élnek emberhez méltó életüket.

BAKÓ GUSZTÁVNÉ MARIKA a Napsugár Közhasznú Egyesület szakmai vezetője. Felsőfokú pénzügyi végzettségének megfelelő munkaterületről fordult a szociális tevékenység irányába. 50 éves korában szerzett a Pécsi Tudományegyetemen szociális munkás végzettséget. Szombathely szociális ellátásának fejlődéséhez való hozzájárulását 1997-ben Pálos Károly-díjjal ismerték el.

ÉLES KRISZTINA 2002-ben a szombathelyi Berzsenyi Dániel Főiskolán művelődésszervező szakon végzett PR-menedzser és nonprofit menedzser képzéssel. Ezt követően 2006-ban a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karán művelődésszervezésből egyetemi oklevelet is szerzett. A tanakajdi Petőfi Sándor Művelődési Ház vezetője, majd a Régiógazdaság és a Helyi Érték magazinok főszerkesztője volt. Jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézet Vas Megyei Igazgatóságának igazgatója, kulturális szakértő.



„A közösségben szív szól a szívhez”



Beszélgető partnerem Balogh M. Mónika édesanya, gyógypedagógus, segítő, Isten gyermeke... Ismeretségünk régi és minden találkozás alkalmával újjászületik. Nem tévedés a szóhasználat. Újjászületik, mint a mesebeli főnixmadár, ámde ennek a születésnek a forrása nem a hamu, hanem a feltétlen szeretet, bizalom és elfogadás, ami Móni személyiségéből ered. Családról, közösségről kérdezem és ő csendesen, szemével szemembe kapcsolódva mesél.

Balogh M. Mónika: A család a mag, a fészek. Onnan indulunk, az ott kapott értékek határozzák meg az utat, melyen járunk. Ez soha, senkinek nem sima és egyenletes. A családot elhagyva vannak kátyúk, elágazások, zsákutcák... Újra és újra elesünk, de ha van bátorságunk felállni, Isten mindig küld lehetőséget a megerősödére, az újrakezdésre. Az én életemben is

jelen volt egy kéz, egy szó, egy mosoly, vagy csak a közös csend, akkor és ott, amikor kellett, hogy segítsen egy-egy nehéz időszakon. Ez a kéz a szeretet keze. Szeretet ez is, önmagunk elfogadása, a környezetünk elfogadása. A szeretet pedig a közösségben teljesül ki.

Berlik Mari: Hogy lettél segítő? Beszélj, kérlek az útról, a személyes utadról, ami a közösséghez vezetett!

B. M. M: Budapesten születtem, és 22 éves koromig ott is éltem, holott egy somogyi kis faluból, Somogyudvarhelyről, származnak a szüleim. Vallásgyakorló családban nőttem fel, s ha visszagondolok, azt hiszem, mindig is Isten tenyerén ültem. Így volt ez életem legnehezebb szakaszaiban is. 1993-ban ismertem meg a férjemet, miatta költöztem Kaposvárra, hogy új családot alapítsunk ketten. Két gyermekünk született, sajnos 5 év házasság után elveszítettem őt. Amikor Kaposvárra jöttem, mindent az alapokról kellett kezdenem, mindent, de mindent újra kellett építenem. A helyzetet nehezítette, hogy az első 5 évben csak a kisgyermekeim mellett voltam, nekik kellett szeretetet, figyelmet, meleg, puha fészket biztosítanom. Az újrakezdés az elején nagyon nehéz volt, hiszen nem ismertem senkit a két unokatestvéreimen, a férjemen és Istenen kívül. Így nekiálltam keresni! Keresni egy közösséget,

ami elfogad a családommal együtt. Akkor ismertem meg Varga László plébánost, Laci atyát, aki a szeretetre, elfogadásra tanított, és azóta is ezt teszi, immár megvéspüspökként. Először a kaposvári Szent Imre Templomban, majd a Szent Imre Alapítványban is közösségre találtunk, átsegítve bennünket sok nehéz élethelyzeten. Férjem halála után elvégeztem a gyógypedagógiai főiskolát itt Kaposváron, majd lassan, de biztosan megváltoztam. A feladat az utam részévé vált, beépült és elhittem, hogy segíthetek másoknak, mert továbbadhatom mindazt, amit én kaptam.

B. M: Szeretet, befogadás, újrakezdés, építkezés. Anyaság, gyász, jövő, hit. Az élet maga a változás, ahol a közösség ereje, a közösségi lét a „kályha a tánciskolában”. A te „kályhád”, ha jól értem, a „SZIA”?

B. M. M: A „SZIA” a Szent Imre Öröksége Ifjúsági és Szociális Alapítvány rövidítése. Igen, az én kályhám a SZIA! Az a támogató, elfogadó és aktív közösség, amit ott felfedeztem, és akikkel azóta is együtt dolgozunk.

Ahhoz azonban, hogy a márról beszéljünk, kicsit távolabbra kell tekintenünk. Tudod, néha azt mondják, hogy a „gyümölcséről ismeredik meg a fát”, máskor viszont a „mag haláláról” beszélünk csak azért, hogy egy nagyobb jót szolgálhassunk vele. De mindig

mindennek az alapja egy ember, az az „erős köszikla”, aki az ég felé fordul, aki önmagát szétszítva egyre csak a közösség, a mások javát keresi. 1998-ban kapcsolódtam be a Szent Imre Templom közösségébe, majd 2000-ben az akkor induló Szent Imre Játsszóházban kezdtem el dolgozni, melyet a Szent Imre Alapítvány tartott fenn. Az akkori vezető hívott meg szociális szervező munkakörbe, mert látott bennem valamit... Én csak a befogadást láttam akkor, hogy meghívást kaptam egy új útra, amiről akkor még nem tudtam, merre és hová is vezet, de biztonságosnak éreztem, egy befogadó, szerető környezetnek... és az is volt.

A befogadás, amit a Szent Imre Templom közösségétől kaptam, segített abban, hogy, ezt a szeretetet tovább tudjam adni az akkori munkahelyemen, ahol dolgoztam, hogy egy mindenki számára nyitott, befogadó helyé váljon az is. Aki járt annak idején a Szent Imre Játsszóházban, tudja, miről beszélek. Nekem a szeretet helye volt. Az üres falak közé lassan beköltözött az élet, betöltötte a gyermekek és a szülők hangja, ami boldoggá tett bennünket, hiszen visszaigazolást kaptunk, hogy az út, amin elindultunk, az irány, amerre fordultunk, jó. Az ember alapszüksége, hogy elfogadják. Mindenki arra vágyik, hogy elfogadják és szeressék, s ez a vágy megfogalmazódik egyéni és közösségi szinten is. Vannak időszakok, életciklusok vagy élethelyzetek, amikor olyan mérvű a változás az életünkben, hogy azt különösen nehezen hordozzuk, bírjuk el, vagy éljük meg. Ilyenkor jól jön egy személy, egy hely, egy közösség, aki ezen átsegít. Mi ezért dolgoztunk akkor, és ma is ezért dolgozom, bár már más keretek között. A változás – az átalakulás – növekedés. Nevezhetjük életnek, vagy sorsnak, ezt valamilyen formában mindenki átéli. Ezek kisebb, vagy nagyobb válságok, melyeket egye-

dül sokkal nehezebb megélni, mint egy szerető közösségben.

B. M.: *Mivel foglalkoztok, miről szól, miben ölt formát a közösségeket építő munkátok?*

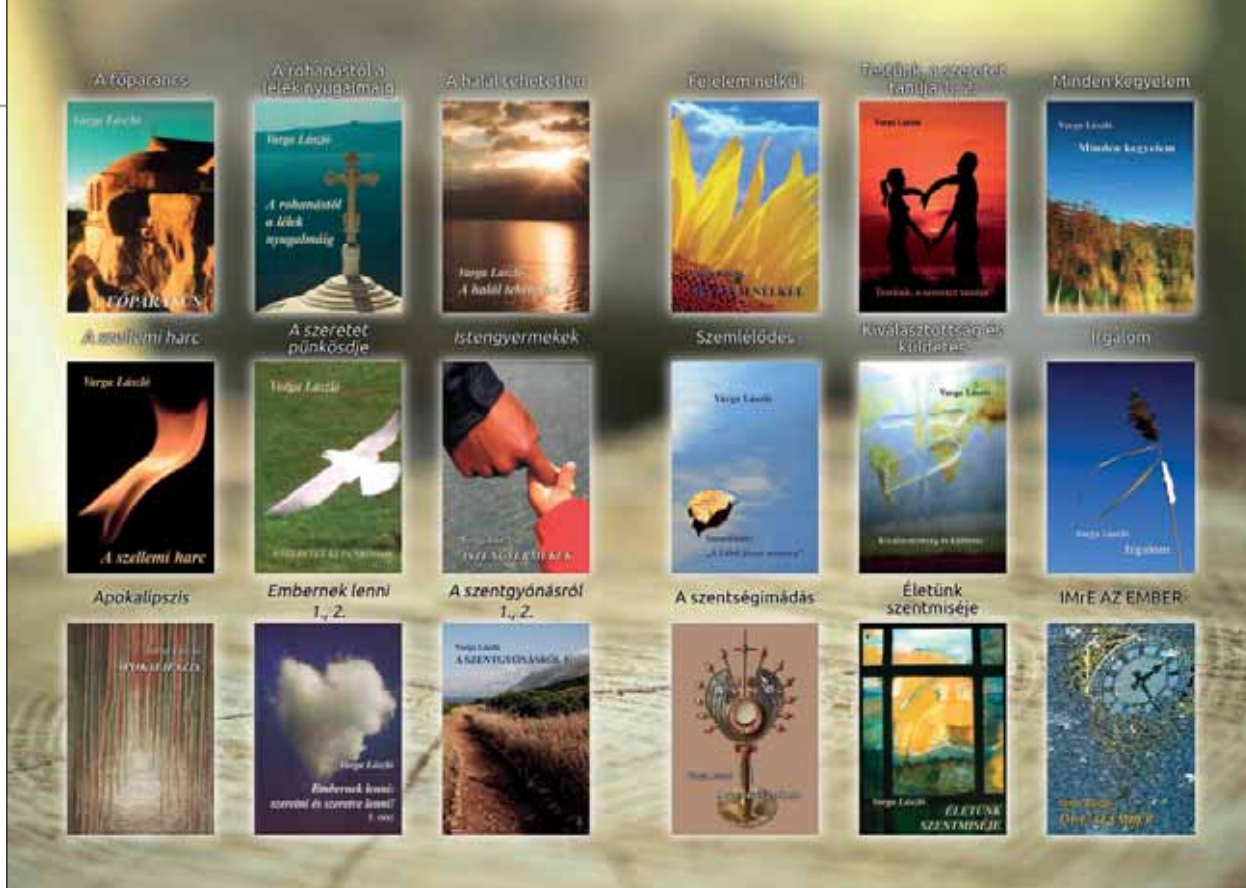
B. M. M.: A 2000-ben elinduló Szent Imre Játsszóház tíz éven keresztül, hetente öt nap működött. Gyermeknevelési előadásokkal, baba-mama klubbal, mozgásfejlesztéssel, óvónő és gyógypedagógus szakemberek segítségével. 2009-ben átalakult a Napraforgó és a Szent Imre Családi Napközivé, melyek 2017-ben a törvényi változások miatt családi bölcsődévé váltak, rengeteg vidám kisgyermek második otthonává. Majd 2018-ban fenntartóváltás történt: a bölcsődét a Szent Imre Alapítványtól átvette a Kaposvári Egyházmegye. Mondhatnánk, hogy ez „a mag halála”, de ebben nem egy korszak lezárását éltük meg, hanem egy nagyobb jó kezdetét, a folytonosságot, azt, hogy az üzenet, amit elindítottunk 2000-ben, továbbadható még több kisgyermek és a szülei részére.

2012-ben, már sok tapasztalatot szerevezve láttuk, hogy az egyes életciklusváltásokban milyen támogatás lenne hasznos a családnak együtt, és milyen a különböző életkorú családtagoknak külön-külön is. Egy pályázati lehetőség

segítségével családi életet segítő programokat indítottunk szélesebb körben. Szülőknek indult a ma is működő érzelmi intelligencia fejlesztését célzó, a gyermeknevelést segítő előadásorozat, műhelyek alakultak az életciklusváltáshoz kötve az életközéphez érkezett felnőtteknek, gyermeküket egyedül nevelőknek, kamaszoknak, és kiskamaszoknak. Klubfoglalkozások, személyiségfejlesztő tréningek, drámacsoportok szerveződtek. Szerveztünk flash mobot, és SZIA Szigetet, melyek elsődleges célja a közösségi találkozás, és az alkotás megtapasztalása volt. Elindult a „Te életed” személyiségfejlesztő előadásorozat, a *Te életed műhely*, és a *Te életed tréning*. Jelen vagyunk a Kaposvári Ars Sacra hét szervezői között, melynek egyik eredménye az, hogy tovább nő az összefogás a városban. Az a kis csapat, akik segítettek a pályázat a felépítésében, ma ennek a munkának is köszönhetően, már szerte a városban dolgoznak másokért. Nem valódi épületekre gondolok itt, hanem olyan programokra, célokra, amelyek az embereket nehéz élethelyzeteiken segítik át, vagy éppen a közös öröm, a közös érték mentén szerveződnek. Minden találkozás egy ünnep, az együttléti ünnepe. Nekem ez a szeretet országa, az Isten országa köztetek és benne-



Flashmob



tek. Egyfajta gazdagság, amit Istentől kapunk. Nem úgy adja, ahogy a világ, mégis többet ér minden másnál, ha megtapasztaljuk. Mert ebben a szeretetben nincs félelem, csak szabadság!

B. M: *Te adtál címet beszélgetésünknek. Kérlek, mondd el, miért ezt az idézetet választottad, és kitől származik?*

B. M. M: Az idézet Henry J. M. Nouwen egyik könyvéből van, melynek címe: *Szeretett vagy*. A cím is a közösségre utal. Ez egy nagyobb közösség, azoknak a közössége, akik, mint Nouwen, vagy mint Laci atya, a szív közösségére mutatnak rá. Alapítványunk 2000-től adja ki Laci atya könyveit évente, melyekből mostanra 18 könyv és 3 füzet jelent meg. Csak néhány cím az üzenetekről: *A főparancs*; *A rohanástól a lélek nyugalmáig*; *Istengyermekek*; *Félelem nélkül*; *Embernek lenni: szeretni és szeretve lenni*; *Minden kegyelem*; *Kiválasztottság és küldetés*, *A halál tehetetlen...* Ez utóbbiban olvasható a következő gondolatsor: „*A csend a szívben és csend az Isten előtt igazi közösségépítő forrás. Teréz*

anya szavait idézve: „Isten a csend barátja. Nem az a fontos, amit mi mondunk Istennek, hanem, amit Isten mond nekünk a csendben.” Meg kell tanulnunk meghallani és megérteni Isten szavát. Isten nagyon beszédes, miként a jó szülő, aki szereti a gyermekét, és beszélget vele. Isten szeretete pedig teljesebb minden szülői szeretetnél. Beszél hozzánk, szeretett gyermekeihez, de ahhoz, hogy megértsük, csend kell. A szív csendje.”

A könyvek több mint a fele már a második, harmadik kiadásánál tart, mert egy olyan „Forrásról” ír a szerző, aki úgy szeret, ahogy vagyunk és ebben a szeretetben jó élni és változni. Küldetést adott mindenkinek, hogy elmondja, hir-

desse: Ő a változás kultúrája, a szeretet kultúrája, a befogadás kultúrája, az élet kultúrája. Hiszem, hogy tőle indult ki az életünk, az üzenet, amelyet egyenként hordozunk, amit kibont az életünkből, ha figyelünk rá. Ő ad erőt, és Ő hordoz, amikor fáradtak vagyunk, vagy sebzettek, és Ő az, aki összetartja és békét teremt a családjunkban akkor is, ha az adott pillanatban nem látjuk még, csak fájdalmat élünk meg, vagy magányt.

Ő ott van mellettünk, melletted most is úgy, mint a napsütés. Mindig arra vár, hogy felfedezd, hogy kinyújtsd felé a kezed.

Hiszem, mert megtapasztaltam. Hiszem, mert átéltem, és átélem nap mint nap, újra meg újra.

BALOGH M. MÓNICA Budapesten született 1973. október 9-én. Kaposváron él, 2 gyermeke van, Eszter és Barnabás. 2006-ban a Kaposvári Egyetemen alapidipломát szerzett gyógypedagógusként, majd 2018-ban közoktatásvezetőként a Budapesti Műszaki Egyetemen. 2000–2017 között a Szent Imre Öröksége Ifjúsági és Szociális Alapítvány, 2018-tól pedig a Kaposvári Püspökség munkatársa. Pasztorális területe: A Szent Fausztina Irgalmasság Háza Szolgáltatón belül a Kaposvári Imádság Háza Szolgálat koordinátora.

BERLIK MÁRIA több mint három évtizede aktív résztvevője Somogy megye közművelődési életének. Diplomáját 1989-ben Pécsen, a JPTE magyar-népművelés szakán szerezte. 1983-tól Kaposvár művelődési központjában dolgozott a közösségi művelődés számtalan területén. 2013. november 1-től a Nemzeti Művelődési Intézet Somogy Megyei Irodájának módszertani referense. 2019 februárjától a Nemzeti Művelődési Intézet Somogy Megyei Igazgatóság vezetője.



Egy család, ahol 300 éve forog a fazekaskorong

A 18. század óta foglalkozik a nádudvari Fazekas család fazekassággal, amelyről az első írásos említés az 1714-ből származó adófizetői jegyzék, ami bizonyítja, hogy itt egy Fazekas Mihály nevezetű ember már akkor fazekassággal foglalkozott. A helyi legenda, emlékezet szerint már a török idők alatt dolgoztak itt fazekasok, amit a fennmaradt cseréptöredékek is igazolnak. Valószínű, hogy a hazai fazekasságon belül nincs még egy család, amely ennyi ideje, megszakítás nélkül, dokumentáltan folytatja a mesterséget. A nemzedékek sorában a 15. fazekasmesterrel, Ifj. Fazekas Istvánnal, a dinasztia legfiatalabb tagjával, népi iparművészszel a családról, a mesterségről és a hagyományokról beszélgettem.

– *Hogyan öröklődött a mesterség a családban, mindig vitte tovább valaki a stafétabotot? A kezdetektől a fiúgyermekek voltak a családi hagyomány folytatói?*

– Elsősorban férfiágon folytatódtott a mesterség, de a családok együtt dolgoztak, a család női tagjai besegítettek. Régebben a fazekasság kemény fizikai munka volt, kézzel bányászták az agyagot, fatüzelésű kemencét használtak. A díszítésben nagyon fontos szerepük volt a család nő tagjainak.

A nagyszüleim generációjáig ez így működött, utána már más munkahelyen is dolgoztak az asszonyok, ezért nem tudtak annyit besegíteni. S persze volt még egy másik nagyon fontos feladatuk: értékesítették a cserepeket, vitték a portákra, a környékbeli vásárookra. Ma talán családi vállalkozásnak mondanánk ezt a történetet, az élet hozta így, ha fent akartak maradni, akkor ezt kellett csinálni.

– *A fekete kerámia, a város ismert jelképe, ami Nádudvart híressé tette. Ez az egyedi fazekas kultúra a ti családotok munkájának az eredménye? Mitől lesz ilyen sajátosan fekete?*

– Az első dokumentumoktól kezdve a Fazekas család viszi, örökíti tovább mind a mai napig ezt a technikát. A fekete kerámia gyökerei a családban vannak. Mint mindennek, ennek is a helyi adottság az alapja, mert az agyag, ami Nádudvar környékén található, nagyon ideális a fekete kerámia készítéséhez. Magasabb vastartalommal bír, mint az átlag agyagok, attól is lesz fekete, hogy az agyagban lévő vörös vasoxidok átalakulnak fekete vasoxidá. Régen a helyben és a környéken rendelkezésre álló alapanyag mindent meghatározott, hiszen maximum egy szekérútnyi távolságra mentek el az alapanyagért. Ez is adja a ma-



gyar fazekasság tájegységenkénti különbözőségét. Szinte majdnem minden településen kicsit más stílusú kerámia alakult ki, mert csak azt az alapanyagot használták, amihez ott hozzájutottak.

– *Hogyan adta át a mesterséget az idősebb generáció a fiatalabbnak. A gyerekek elkezdtek a műhelyben „lábatlankodni”?*

– Valóban így volt, szinte a műhelyben nőtt fel a család minden tagja. Egy ilyen családban az első játék maga az agyag. A gyerek kapott egy marék agyagot, hogy csendben maradjon. Ha elvittek nagyapáékhoz, akkor ugyanez történt, mert nagyon sokáig a műhely meg a lakás egy tér volt. A mesterség szeretete óhatatlanul beleivódik egy ilyen család minden tagjába. Aztán persze nyilván sok minden



Apa és fia

kell hozzá, hogy valaki ezt a mesterséget válassza élethivatásként.

– *Hány éves korában készíthette az első munkáját egy kis Fazekas? Mikor készültek az első önálló tárgyak? Te például hány éves voltál?*

– Arra emlékszem, hogy először akkor ülök korongon, amikor az óvodás csoportunk eljött hozzánk. Közkívánatra fel kellett ülni a korongra, még nem voltam ötéves. Először játszadozik az ember, aztán van egy pont, amikor komolyabbá válik. Nagyon unatkoztam a gimnázium első éve után a nyári szünetben, akkor többet voltam a műhelyben, és onnantól kezdve belesodoródtam a történetbe... Nekem hála Istennek elég korán jöttek a sikerek, és akkor „észrevétlenül” eldől, hogy ez több lesz, mint játék, ez lesz a hivatásom. Mert ezt másképp nem szabad. Tizenhét éves koromban volt az első önálló kiállításom, Hajdúszoboszlón, a művelődési házban, 201 darabos kollekcióval.

– *Mondhatjuk azt is, hogy nálatok ez egy természetes folyamat volt, de nyilván a szülők, a nagypád, átadták a tudást, betanítottak, azt akarták, hogy folytasd a hagyományt.*

– Érdekes dolog ez, mert soha nem mondta azt nekem az apukám, hogy ez nekem kötelező, inkább megszerettette. Nagyon fontos, ezt csak akkor szabad csinálni, ha szereti az ember. Amikor eldől, hogy folytatom a hagyományt, apa mindent megmutatott. Nagypapától is tanultam az utolsó éveiben, még azt is láthatta, hogy én hogy dolgozom az első időszakban.

– *Nemcsak formai hagyományai, hanem sajátos motívumkincse, díszítése is van a nádudvari kerámiának. Azt is készen kaptad, eltanultad, vagy még fejlesztetted is?*

– A gyökerekből elvenni nem szabad, azt úgy kell továbbgondolni, hogy a mai korban is megállja a helyét. Meg egy kicsit személyre szabottan is, mert pont ugyanolyan tárgyat, mint az apukám, meg a nagypapám, dédnagypapám csinált, nem lehet megismételni, mert az egy más korszak volt. Ez a formákra is igaz. Ezek a szép, ősi formák, leginkább méretében változva, ugyanúgy betehetők egy mostani modern konyhába is.

– *Igazi élmény, szakma-történeti kuriózum az a gazdag gyűjtemény, ami a család fazekas történelmét,*

és egyben a nádudvari kerámia történetét is bemutatja. Melyik a legrégebbi darabja ennek a gyűjteménynek?

– A gyűjtemény kerámiadarabjai mind a családunké, amelyet egy kis helyi kötődésű néprajzi gyűjtemény egészít ki. A legrégebbi cserепek az 1700-as évek közepéről valók. Ebben az időszakban még nem volt divat a tárgyak szignálása, mivel ezek pusztán használati tárgyak voltak, és a vizeskannát nem szignálták. A fazekasság is olyan műfaj, hogy két kéz sem tud ugyanolyan csinálni, de aki ebben a műfajban egy kicsit otthonosan mozog, ránéz arra a formára, és pontosan tudja, hogy ki készítette.

– *Tehát saját stílusa van tulajdonképpen minden családtagnak, még akkor is, ha egy kötött műfajról beszélünk?*

– A népművészet megadja a határokat, de talán az ad még nagyobb kihívást, hogy ezen belül létrehozni valami olyat, ami mégis személyesé teszi a darabot, de úgy, hogy a funkcionalitás megmaradjon.



A legifjabb Fazekas



Bemutatóház



Részlet a bemutatóházból

– Készültek a családdal kapcsolatos tárgyak, melyek a családi közösséget erősítették? Gondolok itt egy tárgye gyűjtesre, egy étkezésre vagy bármi másra, ami kapcsolódik egy családi eseményhez.

– Persze! Mi a saját cserepeinket használjuk, minden nap abból étkezünk. Ez fontos része az életünknek, ez egy kapocs. Nagyon fontos számomra egy szép 150 centis váza, amit az édesapám készített nekem az egyéves születésnapomra.

– Neked viszont most négyhónapos a kisfiad...

– Mindenképpen szeretnék készíteni neki az első születésnapja alkalmából egy olyan tárgyat, amiről a későbbiekben mindig az fog az eszébe jutni, hogy ezt az apukája akkor alkotta, amikor ő egyéves volt. Örülnék, ha ennek a hivatásnak legalább a szeretetét át tudnám neki adni.

– A gyűjteményedben mi a legérdekesebb tárgy, amire felhívnád a figyelmet?

– Mindegyiknek van egy kis története. A régiak nagyon érdekesek, hiszen valamelyik őszám készítette. Itt van a dédnagypapám egyik utolsó munkája, mely a funkciója miatt is érdekes, a csalikancsó. A nádudvari bíró lányát elrabolta a váradi pasa, és csak egy olyan edényért adta vissza, amelyben a víz borrá változik. Mivel a lány megmenekült, a tárgy biztosan elkészült. Ez alapján én is csináltam egy ilyet, amiben, ha beleöntjük a vizet, a fülén keresztül bort lehet inni belőle.

– Édesapád testvérei Nádudvaron élnek. Fazekas Lajos és Fazekas Ferenc a Népművészet Mesterei, édesapád, Fazekas István népi iparművész. A három testvérnek is, és neked is saját műhelyed van, s ott a bemutatóházatok. Együtt dolgoztok ennek az örökségnek a fennmaradásáért, fejlődéséért?



1 éves születésnapú váza

– Nincs még egy család ebben az országban, amelyben négy Népművészeti Mestere van. Azt hiszem, hogy annak a munkának, amit a család ebben a 300 évben végzett, ez is egy elismerése. Mi nyolcan vagyunk unokatestvérek, mindenki belekóstolt a szakmába, de hivatászerűen én vagyok az egyetlen, aki továbbviszi a mesterséget.

– *Miért gondoltad, hogy kell egy bemutatóház, ahol megtekinthetők a család régi tárgyai, az emlékek, a dokumentumok?*

– Fontos számomra, hogy az emberek megismerjék a nádudvari fekete kerámiát. Kuriózumnak számít a világban is, nem csak nálunk, összekapcsolódik egy családtörténettel. Ahhoz, hogy Nádudvarra ellátogassanak az emberek, számukra élményt adó programot kell nyújtani. Nálunk meg lehet tekinteni a kerámiakészítést, valamint egy, a saját munkáimból összeállított kiállítást, és közben meg lehet ismerni a család

történetét. Ma már másfél órás programot tudunk biztosítani az érdeklődőknek, és azt gondolom, hogy ezért már érdemes ellátogatni Nádudvarra.

– *Miért fontos a hagyomány? Miért gondolod azt, hogy ezt tovább kell adni, tovább kell vinni?*

– Azt gondolom, hogy az embernek a legfontosabbak a gyökerei, hogy honnan jön. Én ezt kaptam ajándékba az élettől. Fantasztikus érzés, amikor bemegyek a bemutatóházba és leveszek egy edényt a polcra, amit az 1800-as években a szépnyagapám csinált, és a kezembe tartom a tárgyat, amiben az ősem szíve és lelke van benne. Számomra nem kérdés, hogy ezt tovább kell folytatni, és hozzá kell tenni valamit a mi generációnknak is a családi hagyományokhoz.

Hiszek abban, hogy nem kell lerombolni azt, amit az elődeink felépítettek. Büszkének kell lenni arra, hogy olyat alkottak, ami megállná a helyét bárhol a világban, pedig kiváló fazekasok dolgoznak máshol is, de a mi családjunk története, szerintem, tényleg párját ritkítja.

– *Mennyire ad neked erőt, hogy egy olyan család tizenötödik mestere vagy, amely legalább háromszáz éve dolgozik Nádudvaron?*



Kiállításrészlet bemutató ház

– A család nagyon fontos alappillére mindennek. A szüleim, a párom és most már a kisfiam nélkül én nem tudnám csinálni ezt a műfajt, mert tényleg mindenben mögöttem állnak. Ha mennem kell egy kiállításra, akkor természetesen apukám jön, és cipekedik, pakol velem, hogy nekem semmi más dolgom ne legyen, csak hogy korongozzak.

IFJ. FAZEKAS ISTVÁN, Népi Iparművész. Gyerekkora óta foglalkozik a fazekassággal, 17 éves korában volt az első önálló kiállítása. Tagja a Hajdú-Bihar Megyei Népművészeti Egyesületnek és az Országos Népművészeti Egyesületnek. Több nádudvari program kezdeményezője, résztvevője. Megyei, országos és nemzetközi kulturális rendezvények résztvevője. Gyerekek számára tartott foglalkozásai nagyon népszerűek. 2015-ben hazánkat képviselte a Milánói Világkiállításon. A Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Megyei Igazgatóságának szakmai partnere.

ANGYAL LÁSZLÓ Debrecenben, a Kossuth Lajos Tudományegyetemen végzett történelem-népművelés szakon. 1989-től 2000-ig a debreceni Kölcsey Ferenc Megyei és Városi Művelődési Központ művészeti-módszertani előadója, majd megyei módszertani osztályvezetője. 2000-tól a Kölcsey Ferenc Megyei Közművelődési Intézet munkatársa, 2005-től igazgató helyettese. 2007 óta a Grafikusművészek Ajtosi Dürer Egyesületének szervező titkára. Wlassics- és Bessenyei-díjas közművelődési szakember, a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Megyei Igazgatóságának igazgatója.



A család is hivatás

Beszélgetés a családról dr. Marx Gyuláné szemész orvossal, nyolcgyermekes édesanyjával

Dr. Marx Gyuláné Dr. Bodó Erzsébet 34 éve él Zalaegerszegen példaértékű családi életet férjével, hitben és szeretetben. Házasságukból nyolc gyermek született. A fiatal szemész orvos a családot helyezte a karrier elé.

Matyasovszky Margit: *Az egyik nyilatkozatodban arról beszéltél, hogy a gyermekkorod vidám és mulatságos volt. Megosztanál az olvasókkal egy konkrét példát ebből a korból?*

Dr. Marx Gyuláné: Az jutott eszembe, hogy minden nehézségből tréfát csináltunk – az én édesapám egy széky ember. Olyan humora van, amivel mindig mindennek megtalálta a fonákját, a mulatságos oldalát, bármi nehézség vagy konfliktus alakult volna ki a családban. Ilyen eset számos volt a családban: édesanyám elment reggel szentmisére, bevásárolni. Amikor megjött, édesapám már nagyban dolgozott. Ő komoly szellemi munkát végzett egész életében, az Állatorvosi Egyetem tanszékvezetőjeként ment nyugdíjba. Érdekelte a genetika, sok tudományos terület volt, amibe beleásta magát. Aznap is a munkájánál ült már korán reggel, elmaradt

a befűtés – fafűtéses kályhánk volt. Édesanyám nehezményezte, hogy nem fűtött be. A gyerekek felkeltek, mind a hét gyerek ott ugrált. Édesapám olyan humorral tudta elmagyarázni a hideg előnyeit, hogy a végére mindenki gurult a nevetéstől. Ha valami eszköz elromlott, arra talált egy furfangos megoldást, ami átmenetileg tökéletes volt. Nekem különösen kedvesek az édesapámmal kapcsolatos emlékek. Szentendrén ketten, a hétvégi ház építése kapcsán, mindenféle speciális részletet építettünk be a házba. Később a szüleim ide építkeztek véglegesen, ma is ott laknak. Hihetlenségig becsületesek és tisztességesek voltak, ezt nagyon-nagyon át tudták adni nekünk. Testvéreim is többen örökölték ezt a sajátos széky humort, talán majdhogynem mindenki. Meg tudjuk látni a dolgok fonákját is. Ezért is mondhattam azt, nekem csodálatos gyermekkorom volt, nem mindenkinek adatik ez meg.

M. M.: *Mikortól élsz Zalaegerszegen, mi hozott téged az ország nyugati felébe?*

Dr. M. Gy.: A férjem, ez egyértelmű. Nem az orvosi egyetemen



ismertük meg egymást, pedig mindketten az orvosi egyetemen tanultunk, hanem egy kórusban. A piarista gimnázium mellett működött a volt diákok kórusa, ahová mindketten bekerültünk. Nekem minden testvérem és az édesapám is a piarista gimnáziumba járt, kötődöttünk a renchez. Egyetemistaként én is abban a kórusban kezdtem énekelni, és a későbbi férjemet itt ismertem meg. Mindjárt az ismeretségünk kezdetén egyértelművé tette, hogy ő haza fog jönni Zalaegerszegre. A kapcsolatunknak akkor van jövője, ha nekem nem okoz nehézséget, hogy vele jöjjenek. Nem bántam meg. Nagyon örülök, hogy akkor velem tartottam,

mert csodálatos vidékre kerültem. Azelőtt nem jártam erre soha.

M. M.: A dombos-tájból is egyszerre beleszerettél vagy a téged körülvevő természeti szépség csak később ejtett rabul?

Dr. M. Gy.: Ez szerelem volt az első látásra, annak ellenére, hogy 15 éves koromig a pusztával álmodtam. Kisgyermek koromban a Hortobágyon éltem, a nagy pusztaság valami hatalmas szépségként él bennem mindmáig. A gyerekekkel egyszer visszamentünk innen Zalából megmutatni, hogy hol voltam kislány. Amikor kimentünk a pusztára közéjük, ők szorongatónak, félelmetesnek érezték a Zalai-dombság után a hatalmas síkságot, én meg a szabadságot éltem meg újra. Nekem a gyerekkorom annyi szépet hozott onnan is, hogy máshogy éltem meg azt a pusztát, mint a gyerekeim. Ezt a dunántúli vidéket nem lehet, nem szeretni! Gyönyörű, mindjárt a kezdetben megkedveltem. Nyitott, nyíltszívű emberközösség él Zalában, akikhez nem volt nehéz



Gyerekekkel

kapcsolódni. Azt gondolom, hogy nekem az egyik legnagyobb érték ma is az, amikor beszélgethetek helyiekkel. Akár a munkám, akár más kapcsán.

M. M.: A férjed mikor mutatott be a családjának?

Dr. M. Gy.: Úgy emlékszem, hogy fél éven belül bemutatott engem, bár akkor ő még „küzdött” a szakmai elképzeléseimmel. Lehet, hogy a gyerekek tőle örökölték, hogy szépen tudnak udvarolni. Mindenesetre először én úgy terveztem, hogy még 10 évig nem megyek férjhez. „Nagyon szeretlek drágám, de én még szakvizsgát szeretnék tenni, és az egész emberiséget megváltani.” Gyerekgógyász szerettem volna lenni. Az összes gyerekbetegséget meg akartam szüntetni. Ebből az lett, hogy 23 évesen hozzámentem Gyuszihoz, ekkor még nem fejeztem be az egyetemem sem, nemhogy a szakvizsgám meglett volna.

M. M.: Itt akkor megváltozott valami!

Dr. M. Gy.: Teljesen, hiszen 2 év alatt ledolgozta a 10 évet. Két évnyi együttjárás után házasodtunk össze.

M. M.: A családalapítás a frissen diplomázott, élete és karrierje elején álló lányt hogyan érintette?

Dr. M. Gy.: Évekbe telt, amíg összeraktam. Először lemondtam



Gyerekek



Keresztelés a családban

hogyan ezeket a gyermekeket kaptam. Közben tanultam azt is, hogy mit jelent anyának lenni. Nagyon sokat imádkoztam – én hívő ember vagyok, – hogy a Jó Isten segítsen, hogy jó anyjuk lehessenek. Imám meghallgatásra talált és az Úr gyakorló pályára állított. Minél jobban imádkoztam, annál több lehetőséget kaptam, hogy gyakorolhassak. Nem volt teljesen tudatos, hogy nyolc gyermeket akarunk. Éltek az életünket, próbáltuk az egészet a Jó Isten akarata szerint megélni, ez azzal is együtt járt, hogy ha nekem gyereket ad, azt elfogadom.

M. M.: *A harmonikus nagycsaládban mindig egyetértés volt? Soha nem csörögtek a tényérok? Nem volt összemorgolódás?*

Dr. M. Gy.: Mindig volt! Azt gondolom, hogy kellett is hogy legyen. A tényérok nem törtek, illetve törnek, de nem ezért. Az ideális az nem létezik. A házból lévő nagyon szép üveges ajtó ablaka többször kitört, mert röpiült az építő-

arról, hogy gyerekgyógyász legyek. A férjem édesanyja gyerekgyógyász volt, az édesapja pedig belgyógyász, később üzemorvos, aztán háziorként is dolgozott, tehát mindkettőn egy teljes orvosi szakmát bírtak. Amikor én gyermek voltam, az én édesanyám otthon volt velünk. Ő vegyész mérnök, de nem ment el dolgozni, végig otthon volt. A férjem viszont nehezen élte meg, hogy mind a két szülőnek komoly szakmája volt, és gyakorlatilag váltották egymást odahaza. Gyuszi szerette volna, hogy a mi gyerekeinknek kiskorukban legyen otthon az édesanyjuk. Ezt végiggondoltam, és úgy döntöttem, hogy „kis szakmát” választok. Szemészként dolgoztam úgy másfél évig. Ezalatt a másfél év alatt jöttem rá arra – ekkorra már kettő gyermekünk volt – hogy gyakorlatilag nem találkozunk egymással. Azt éreztem, hogy ha így folytatjuk, még kisszakmával együtt is szétesik a család. És a család sokkal fontosabb volt számomra a szakmánál. Másik szemész kerülhet az osztályra, de a gyermeknek csak én lehetek az édesanyja. Ekkor azt mondtam, jöhet a következő baba. Akkor már meggyőződéssel tudtam, hogy otthon akarok maradni. A család mellett döntöttem, és utána 15 évig itthon

voltam GYES-en. És most ennyi idő elteltével állítom, hogy ez is egy áldott időszak volt. Így mindig volt egy stabil „valaki” itthon. Eredetileg öt gyermeket terveztünk, aztán a Jó Isten még ajándékozott nekünk néhányat. Egy ikerpárral a végén, Jánossal és Tamással. Azt gondolom, hogy legszebb ajándék volt,



Hitélet felolvasás a szentmisén

kocka vagy egyéb valami. A gyerekeknek meg kellett, hogy harcolják a saját egyéniségük mentén azt az alkalmazkodási harcot, melyet egy ilyen családban szükséges megharcolni. Mindeközben folyamatosan az értékekre kellett irányítani a figyelmet, arra, ami fontos. Persze mindig próbáltunk egy kis „hidegvizet” önteni mindenki fejére, hogy annyira ne legyen forró. Ami hosszú távon nagyon nagy segítség volt nálunk, és ami megalapozta azt, hogy ma is nagyon összetartó gyerekeink vannak, azaz, hogy mindig nyíltan megbeszéltünk mindent. Egyszerűen nem volt tabutéma. Akit nem érdekelt, kiment. Ami az eszükbe jutott a szexualitásról, a drogozról, a cigarettáról, az alkohorról, mit mikor, mi a véleményük, elmondhatták. Egymással vitakozhattak. Mi is csatlakoztunk. Volt eset, hogy valamilyen filmet meg akartak nézni a gyerekek, én akkor azt mondtam, *hogy én is odaülök mellétek és utána megbeszéljük a pszichológiai hátterét.* Hihetetlenül utálták, mert ez azzal járt, hogy azon kívül, hogy megnéztünk egy filmet, amiben időnként némi vér is folyt, de összességében izgalmas film volt. A film után feltettem a kérdést: tudod, hogy ez a film mit mondott? Mit sugallt? Végigbeszéltük erkölcsi, emberi, vagy egyéb szempontból a filmet, s azt, hogy akinek legjobban drukoltak a gyerekek, mennyire állta meg a helyét? Mennyire volt ember? Próbáltam érték alapon nevelni. Amikor megjelentek az internetes játékok, akkor azt mondtam: *rendben van, gyerekek játszhattok 1 órát, de ehhez az egy órához az kell, hogy cserébe három értékes ember életrajzát megnézzetek és beszámoltok róla.* És kénytelenek voltak Kodályról, Bartókról vagy irodalmi, történelmi személyek életéről tanulni valamit. Azt mondtam: „nem érzem annyira értékes időtöltésnek a választott játékot. Látom, hogy oda vagy érte. Rendben van, tegyük



Ebéd a családban

mellé értéket!” – és így megcsinálták. Elfogadták.

M. M.: *Említetted, hogy 15 évig itthon voltál, a Családfesztiválhoz hogyan csatlakoztál?*

Dr. M. Gy.: Innen indítottuk. Ebből a házból. Az apósom ötlete volt. A család évében több család összejött, és azt mondta az apósom: „miért nem csináltok a család évében valamit? Számotokra fontos a keresztény értékrend, azt képviselitek”. Ez 1994-ben volt, 25 évvel ezelőtt. Így egy baráti társasággal itt, együtt kezdtük el a Családfesztivált szervezni. Hihetetlen naivitással, minden szakértelem nélkül, de óriási lelkesedéssel. Ez a lelkesedés, ez az együttes munka, hogy szponzorokat keresve mindenhova bekopogtattunk, ez vitt minket előre. Képzeld el úgy harmincegy-két éves embereket, akik akarnak valamit. Meghívtunk mindenféle híres embert. Nagyon felvillanyozott minket, hogy Gryllus Vilmos eljött, és helyben égből pottyant meséket lehetett csinálni. A gyerekek rajzoltak, ők meg abból mindjárt mesét alkottak. Hogy egy ilyen meg lehet szervezni egy városban, és nem csak a családjainknak, hanem minden család részére? Élveztük és nagyon jól sike-

rült. Igazából, a városból mindenki mellénk állt. Az akkori megyei művelődési központ adott otthont az első Családfesztivál programoknak. Az Ady utcai iskolában volt az ebéd, a Zsinagógában pedig az ünnepélyes megnyitó. Nagyon élveztük. Attól kezdve 20 évig minden évben benne voltam a munkában. Sokan vannak, akik még mindig tevékenyek az alapítók közül. Húsz év után már azt éreztem, hogy ez már nem az én feladatomban. Közben felnőttek gyerekeim, s én más területen kezdtem dolgozni.

M. M.: *Halmozod a szakmákat, kezdtél egy orvosi diplomával, utána lett a szociális ellátói végzettséged, most pedig tanári diploma megszerzésére készülsz.*

Dr. M. Gy.: Amikor a gyerekek iskolába mentek 2003-ban, akkor vállaltam el a Mindszentyben, a *Miasszonyunk* Időskorúak Otthonának a vezetését. Megcsináltam a szakvizsgát, mellette ment a mentálhigiénés képzés. Aztán csak a hitbéli érdeklődés miatt kezdtem el a teológiát, viszont ez valahol magával hozta, hogy megint gyerekekkel foglalkozhattam. Azt gondolom, hogy ez jó. Amit itt tanulok, az kiegészíti az életemet, azt, amit az idő-



Együtt a család, unokákkal

sek otthonában csinállok. Megvéd a kiégéstől, hogy egyszer gyerekekkel, máskor idősekkel foglalkozom, nem mindig ugyanabban a „mókuserékben” vagyok. Most úgy gondolom, hogy 1-2 osztályt tanítok. Nem akarok átmenni teljes hitoktatónak, hanem azt szeretném, hogy vagy jegyesoktatáson használhassam, vagy bérmentési oktatáson, illetve bárhol belefolyhassak a hithez kapcsolódó oktatásba. Ha ez működő képes lesz, és van rá igény, én ezt nagyon szívesen csinálnám.

M. M.: Az emberek nagy része ebben a korban már nem akarja tanulással tölteni az idejét. Nem jellemző új szakmák elsajátítása. Ilyen szempontból te nagyon kivételes ember vagy.

Dr. M. Gy.: Nagyon élvezem a tanulást, és azt gondolom, hogy valahol nekem ez a hobbim is. Azt gondolom, hogy az embernek csikorogtatni kell a kerekeket, mert ez talán valahol megvéd minket attól is, hogy teljesen ellaposodjunk. Persze az is bennem van, hogy nagyon sok idős, Alzheimer-kórban szenvedő embert is-

merek. Vajon megvédi-e az embert a tanulás attól, hogy áldozatul essen ennek a kórnak? Nem biztos. Nem ismerem mindenkinek olyan mértékig az életét, hogy erre válaszolhassak, de az biztos, nagyon különbözőek, akik ettől a betegségről szenvednek.

M. M.: Tapasztalom, hogy a család zeneszerető. Mit nyújt neked a zene, az éneklés? Miért jó az, ha a család énekel?

Dr. M. Gy.: Az általános iskolába nagyon szerettem énekelni. Akkor még úgy énekeltem, hogy aki bent volt a szobában az inkább kiment. A szüleim beírtattak szolfézásra, és azt kell mondanom, hogy a Kodály-módszernek köszönhető az én hallásom, hiszen 6-8 évig minden testvéremmel együtt zeneiskolába jártunk. Messze nincs olyan hallásom, mint a gyerekeimnek, akik szerintem a férjemtől örökölték. Szeretek és most már én is tudok tisztán énekelni. Önmagában az, hogy az éneklés nekem felnőtt koromra ekkora örömet adott, és, hogy jó a hallásom, az köszönhető a zenetanáromnak – zongoráztam egyébként – Bacsák Erzszi néninek, aki híres Bartók-tanítvány volt. A gyerekekkel meg én is ugyanezt csináltam, ha akarták, ha nem, kötelező volt a zeneiskola. Nem mindenki szerette. Nekem mindig a legnagyobb élmény, ha a család együtt van karácsonykor, és együtt éneklünk kórusműveket több szólamban. A legnagyobb karácsonyi ajándék a gyerekeimtől – régebben az egész családra igaz volt, most csak arra, aki itthon van szenteste –, ha bemegyünk a szociális otthonba, és ami nótát ismernek, azt mind elénekeljük a lakóknak. Csak a közös éneklés utána jövünk haza a családi



Éneklés a szociális otthonban



Az unokák

ünneplésre. De így azoknak az embereknek, akiknek nincs családjuk, vagy nem tudták őket hazavinni, nekik is lett szentestéjük. Most már Robi Atya is jön velünk. Ezzel áll össze az otthonban a karácsony.

M. M.: *A vallás átszövi az életet, mióta jártok Zalaegerszegen a kertvárosi templomba?*

Dr. M. Gy.: Jó néhány évvel ezelőtt káplánként került Zalaegerszegre Kürnyek Róbert atya, majd plébániát kapott a kertvárosi új Szűz Mária Szeplőtelen Szíve Plébániát. Az egész család szívesen támogatta a közösségépítésben. Az ember nem lehet szélkakas, tehát mi maradtunk a kertvárosi közösségben. 2018-ban új egyházi intézmény alakult Zalaegerszegen, a Szent Kereszt Templomigazgatóság, melynek vezetője dr. Kürnyek Róbert atya lett. Most János atyáé a további feladat a kertvárosban. Róbert atya tanítását követve nekünk a közösségért kell élni, mi már meggyökereztünk ilyen szempontból is, és maradunk.

M. M.: *Zárásként kérlek, oszd meg velünk a Bodó tábor titkát.*

Tudom, ez egy nagyon személyes, mondhatni magánügy, azonban olyan erővel bír, aminek a követése több család életét segítheti.

Dr. M. Gy.: Nagyon szívesen. Ez az egyik legszebb élmény, mely arról szól, hogy egy család hogyan tud összetartani. Úgy indult, hogy gyesen voltam és a testvéreim közül többen. Először együtt nyaraltunk a kicsi gyermekeinkkel, és nagyon élveztük. Aztán a szüleink is csatlakoztak. Minden évben tematikus tábort csináltunk a gyere-

keinknek. Kiástuk a nagy Magyarországot, és eljártunk az 1848-as összes harcot. De volt őskori tábor is. Körbe szoktuk utazni Magyarországot, és amikor meghatározó történelmi helyszínen voltunk, akkor azt a történelmi eseményt belevetjük a táborba. Együtt nevelődtek a gyerekeink, hihetetlenül jó barátságok jöttek létre az unokatestvérek között. Ebből lett az, hogy minden évben egy hetet együtt tölt a nagycsalád. Mindig fordul, mindig másik család szervezi, így hétévente kerül rám a sor. Már lassan iskolát kell bérelnünk, mert 70-80 ember van együtt. Nem csak nekem van 8 gyerelem. Már ott a sok unoka is. Aki iskolába kerül, annak az édesapám megfelelő szertartás keretében átnyújtja élete első bicskáját. Székelyeknél a bicskának nagy jelentősége van, a felnőtté válás szimbóluma. A fiúgyermek ezt az eseményt nagyon várják. Sőt, már dédunokák is iskolába kerülnek, és kapják az első bicskájukat. Megvannak a családi szertartások. A család nem esett szét, s a szüleimnek ez nagyon nagy boldogság. A szüleim még élnek, mind a ketten, már 80 évesek elmúltak, de jó egészségnak örvendenek. Az országban nagyon szétszórta élünk, de megerősít minket az, hogy egy évben egyszer találkozunk

Dr. MARX GYULÁNÉ Dr. BODÓ ERZSÉBET 1961. április 23-án született Budapesten. A Semmelweis Orvostudományi Egyetemen 1986-ban diplomázott. ifj. Marx Gyulával 1984-ben kötött házasságot. Gyermekük: Anna 1985-ban, Péter 1987-ben, Máté 1989-ben, András 1990-ben, Nóra 1992-ben, Fülöp 1995-ben, az ikrek János és Tamás 1997-ben születtek. 2003-tól Zalaegerszegen a *Miasszonyunk* Időskorúak Otthona, majd 2015-től a Kolping Otthon vezetője. A Családfesztivál alapító tagja és húsz éven keresztül szervezője.

MATYASOVSKY MARGIT felsőfokú tanulmányait a Berzsényi Dániel Főiskola Testnevelési és Művészeti Karán, andragógia szakon végezte, majd a Budapesti Corvinus Egyetem Kertészettudományi Karán szerzett vidékfejlesztési menedzser és marketingtanácsadó diplomát. 2013 novemberétől a Nemzeti Művelődési Intézet Zala Megyei Irodájában, később a budapesti központban, a Szakmai Módszertani Főosztályon módszertani referens. 2016 augusztusától az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kultúráért Felelős Államtitkárságán közművelődési szakreferens. 2018 novemberétől a Nemzeti Művelődési Intézet Zala Megyei Igazgatóságának megyei igazgatója.



Három város, három példa az értékközpontú családi kikapcsolódásra

A felmérések tanúsága szerint a család mindennél fontosabb az emberek számára. A hagyományos felfogás szerint a család a legkisebb társadalmi egység, amely anyából, apából és legalább egy gyermekből áll. Különleges szerepe szerint generációról generációra örökíti normáit, viselkedési szabályait. Az identitás elsődleges kovársa, s egyben a legfontosabb mikroközösség is, a család, mely természetesen teret ad a mindennapi kötelezettségek mellett a tartalmas kikapcsolódásnak is. Az írásunkban bemutatott három példa jó lehetőséget biztosít a csupán néhány órás kikapcsolódáshoz, de akár többnapos családi kiránduláshoz is.

Bács-Kiskun megye színes kulturális lehetőséget biztosít mind a megyében élő családoknak, mind az idelátogatóknak. Nem hegyekkel hívogat, hiszen olyannyira sík, hogy a legalacsonyabb és legmagasabb pontja között mindössze 80 méter a szintkülönbség. A megye hét gyógyfürdővel, három gyógyhellyel és számos szabadvízi fürdőhellyel várja a kikapcsolódni vágyókat. Kulturális programok, kerékpáros úthálózat, fesztiválok széles skálája áll a kisgyermekes családok rendelkezésére. Érdeemes

megismerni közelebről is az izgalmas, magával ragadó tájakat, a kiskunsági pusztát, a buckák árvalányhajas világát és a rónák fővárosát, Kecskemétet.

A 2018-ban 650 éves jubileumát ünneplő település egy dinamikusan fejlődő nagyváros az Alföld szívében. Olyan nagy magyaroknak volt szülővárosa, mint Katona József, a Bánk bán írója, illetve Kodály Zoltán, a ma már hungarikummá vált zenepedagógiai módszer megalkotója. A szecessziós belváros nevezetes épületeit, a Városházát Lechner Ödön és Pártos Gyula,

a Cifra Palotát Márkus Géza tervei alapján építették. Számos múzeum és kiállítás található a városban, közülük a Szórákaténusz Játékmúzeum és Műhely kihagyhatatlan helyszín a gyermekes családoknak.

Téged is vár a Kecskemét Hírös Agórája

A Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ Nkft. a város köznevelődési intézménye, mely több mint 40 éves múltra tekint vissza. Munkatársai azon dolgoznak, hogy



Játéktár



Mackó kuckó

összehangolt, „élethosszig” tartó, komplex közművelődési, közösségi szolgáltatásokat tudjanak kialakítani, működtetni a városban. Kisgyermekkortól az ifjú felnőttkoron át a szenior korig ívelően egymásra épülő közművelődési programok gazdag kínálatát dolgozták már ki eddig is a tudás – élmény – közösség szakmai alapelv mentén. Igyekeznek gyorsan és rugalmasan alkalmazkodni a felmerülő igényekhez: a kreativitás és az innováció szakmai munkájuk egyik fő mozgatórugója.

Közművelődési alapszolgáltatásaikban kitüntetett célcsoport a család; évről évre több családi programot szerveznek. Az egész család számára élményt adó programokat még az olyan eseményekbe is belopják, mint a *Kecskeméti Barackpálinka és Borfesztivál*, ahol „családi meseudvart” működtetnek Kecskemét főterén. Számos nyári tábor kezdődik vagy záródik közös családi programokkal.

A mostani szülők és nagyszülők még gyermekként és fiatalként jártak először az Ifjúsági Otthonban. Akkori élményeik hatására most gyermekeikkel és unokáikkal látogatják az idők során tartalmában és formájában is megváltozott, ám a hagyományokat ápoló és újszerű élményt nyújtó eseményeket.

A *Babaváró kedd esték* a Tandem kapcsolatműhely szakembereivel már a születendő gyermek okán várják az érdeklődőket; a kismamák férjükkel és leendő nagymamákkal érkeznek a foglalkozásokra, ahol korszerű családbarát gyakorlatokkal ismerkednek. Ezek a foglalkozások megalapozhatják az örömteli szülő–gyermek kapcsolatot. A foglalkozások témája a pozitív szülésélmény, a szoptatás és az anyatej, a hordozás, a testközelség harmóniája és praktikuma, a babaápolás, valamint a babamasszázs természetes módszerei.

A családi zenei nevelésre már néhány hónapos kortól a *Ringató*

– *Vedd ölbe, ringasd, énekelj!* sorozat keretében nyílik lehetőség. Az „*Így tedd rá!*” népi játék és néptánc foglalkozásokra a piciket és nagyobbakat az iskolás korig várják szüleikkel együtt. A zenés családi programkínálatot egészíti ki a *Tükkörtermi hangversenysorozat*, ahol a komolyzenével barátkozhatnak a családok mesével és tánccal kiegészítve, illetve rendszeresen várják az érdeklődőket gyermekkoncertekre is.

A kreatív foglalkozások tárháza is széles a Hírös Agóra Ifjúsági Otthon kézműves műhelyében, ahol szombatonként várják a szülőket nagyobb gyermekükkel közös alkotásra. Készül itt kerámia sütőtál, tortatál, vagy ünnepi dekoráció advent és húsvét idején.

A *Családi Bábszínház*ban a kicsik és nagyok élményszerűen ismerkedhetnek a bábművészetrel, a mesék világával. Az érdeklődőknek az előadások után lehetősége van kézműves foglalkozáson bábót készíteni, valamint a bábok kipróbálására is. A *Mackó kuckó*ban a bábok segítségével már másfél éves kortól elkezdődik az anyanyelvi nevelés.

A Szivárvány Játéktár eszközparkját 25 évvel ezelőtt kezdték gyűjteni azzal a céllal, hogy a város fesztiváljain, nagyrendezvényein



Baba-mama jóga

együtt játszasson a család hagyományos, fából készült, többnyire népi játékeszközökkel. Ez az esz-közpark ott van a város családi rendezvényein, fesztiváljain. Megtalálható a játékok között az ügyességet próbára tevő gólyaláb és hordó, a gondolkodtató társasjáték, mint a malom és az apróságokat foglalkoztató babaház, faautó is. Az Otthon Moziban, a város art mozijában szombatoként családi matiné előadások várják a térség lakóit. Az Alföldön élő kecskeméti gyerekeknek, családjainak egész évben lehetőségük van a festői Mátrában, a Hírös Agóra által üzemeltetett Parádfürdői Ifjúsági Táborban kapcsolódni. Évente több mint ezer gyermek részesül a táborozás kalandjaiban Parádfürdőn, vagy a kecskeméti táborban.

János Vitéz és a 3D puzzle Tündérpalota

A megyeszékhelyről délnyugat felé indulva Kiskőrösre érkezünk, melynek nagy volumenű turisztikai attrakciója országosan is egyedülálló.

A lexikonok szerint a város leghíresebb szülőtte Petőfi Sándor, aki 1823. január 1-jén egy nádfedeles házban látta meg a napvilágot. Személyéhez kapcsolódik a település központjában létrehozott János Vitéz Látogatóközpont, mely családbarát, interaktív, játékos kiállítás. A látogatók átélhetik Petőfi Sándor leghíresebb művének cselekményét, együtt járhatják végig Kukoricza Jancsival az utat a kicsiny falujától egészen Tündérorszáig. Az öt fős csapatok az interaktív kiállítás elején táblagépet kapnak. A látogatók a tableten „megalkotják” saját hősiüket, kiválasztva például hajszínét, öltözetét, ezzel közel kerülnek hozzá, a segítőjévé válnak. A tárlatvezetés tehát nem a hagyományos formában folyik. A látogatók a táblagép utasításait végre-

hajtva játékos feladatokat oldanak meg útuk során a gyönyörűen berendezett színházi díszletek között. Az intézmény munkatársai csupán kísérő szerepet töltenek be a játék folyamán. A csapatok labirintuson haladnak keresztül, mely János vitéz kalandjainak szimbolikus színtere. Az útvonal bejárásával ismerkednek meg a gyermekek Petőfi művével. A kanyargós elrendezés a költemény hatékony átadását teszi lehetővé, biztosítva a szórakoztató tanulás lehetőségét. A megfelelő atmoszférát a labirintusban elhelyezett részek, illetve irányított színes fény- és hanghatások teremtik meg (ezért sajnos epilepsziás betegek nem látogathatják a kiállítást).



A fény- és hanghatásoknak köszönhetően változik a játék dinamikája, a látogatók hangulata. A képek és hangok újszerű, innovatív megjelenítést kölcsönöznek a szövegnek, így a jelenkor gyermekei számára is élvezetes formában jelenítik meg az elbeszélő költeményt. A modern technika segítségével a látogatás komplex auditív és vizuális élménnyé válik. A vers időrendiségét és cselekményét követve versrészletek, érdekességek, értelmező információk ismerhetők meg az irodalmi műhöz kapcsolódóan.

A kiállítás aktív részvételt kíván vendégeitől. A kaland során ellátogatnak a zsványtanyára, beállnak katonának, megmentik a francia királylányt, legyőzik az óriások királyát, majd a boszorkányokat, végül megérkeznek Tündérorszába. Így tehát a különböző „próbatételek” kapcsán a látogató maga is részesévé válik a cselekménynek. Új ismereteket tanul, ugyanakkor széles spektrumú befogodójává válik a műalkotásnak. A fontosabb versbeli eseményeket bemutató álmásokon multimédiás eszközök, szimulátorok és installációk segítségével válik a látogató is „szereplőjévé” a történetnek.

A János Vitéz Látogatóközpont tehát korszerű technikai megoldásokkal mutatja be Petőfi Sándor elbeszélő költeményét, ezzel segíti



A János vitéz látogatóközpont épülete



Interaktív feladatmegoldás

a tanulás élményszerűvé válását, amelyekkel a fiatalabb korosztály kulturális és irodalmi értékek iránti érdeklődése is könnyen felkelthető.

Ez a rendhagyó kirándulás az egész családnak igazi élményt nyújt, bár a hat év alattiakra ijesztenően hathatnak a díszletek, illetve a hang- és fényhatások. Petőfi verses meséje minden korban képes belopni magát az ember szívébe. Az általános iskolák ötödik osztályában a mű kötelező olvasmány, melynek feldolgozásában óriási segítség a pedagógusok és a gyerekek számára ez a 21. századi megközelítés. A látogatóközpontban eltöltött idő alkalmas a megszerzett tudás elmélyítésére.

A turisztikai attrakciónak az 1845-ben épült késő klasszicista kúria – volt evangélikus lelkészlak – ad helyet. Az Alföld épített örökségének emblematisz épülete egy pályázat keretében újult meg, s ezt követően kapott új funkciót. A kiállítás megtekintése mellett múzeumpedagógiai foglalkozásokra, közösségi programokra is lehetőség nyílik. A látogatóközpont emeleti részében található foglalkoztatóban

elhelyezett, természetes anyagokból készült ismeretfejlesztő játékokkal ugyancsak a János vitéz témában merülhetnek el a vendégek. A 3D puzzle Tündérpalota mellett memóriajátékok verses és képi feladványokkal, társasjátékok, kódfejtők, labirintus játékok várják a játékos kedvű kicsiket és nagyokat.

Kiskőrös már a kiegyezés előtt ápolta a költő kultuszát, a világ első köztéri Petőfi szobrát 1862-ben állították, s az azóta is megtekinthető. Érdeemes meglátogatni a szülőházát, valamint a hozzá tartozó múzeumot – mely az Év Múzeuma díjnak kétszeresen is birtokosa –, ami egyben az országos Petőfi-kultusz egyik központja.

Rajongjunk, mesézzünk!

A megye harmadik legnagyobb városa Kiskunfélegyháza. A településen működő Dudás Kreatív Ház és Játszóház nevéből is kitűnik, hogy többről van szó, mint egy egyszerű játszóházzal. Itt ugyanis a szabad játszóházi játékon túl különböző foglalkozásokkal, családi programokkal is várják a kisgyermekes családokat. A játszóház különlegessége a nagy közösségi tér, melyet szándékosan nem építettek be játékokkal, így lehetőség nyílik

családi programok szervezésére. Sokféle lehetőség várja a családokat a házban: tartanak bábszínházi előadást, koncertet vagy táncházat is. Az anyukák járhatnak csemetikkal baba-mama tornára, maminbaba latin fitness foglalkozásokra, de folyik a falak között gyógyepedagógiai fejlesztés – alapozó torna és beszédindítás – népzeneoktatás is az igényeknek megfelelően. BB rajongói klub (Bogyó és Babóca) is működött már az évek alatt, hiszen a kisgyerekes családokban állandó, vagy gyakori vendég a kedves csigafiú és a bájos katicalány. A játszóház lehetőséget biztosít születésnapiszürokok lebonyolítására is.

Tökfilkó Parti, Farsangi mulatság, Nyárbúcsúztató családi nap, melyek alkalmi különleges élményt nyújtanak a család minden tagjának. A rendezvények, foglalkozások minőségi kikapcsolódást biztosítanak a gyermekeknek és a szülőknek. Alkalmanként a Dudás-csapat népi hangszersimogató bemutatója, zenebölcsi és zeneovi, gyermektáncos foglalkozás várja a csöppsegeket.

A baba-mama tornával az anyukáknak egy komplex, szülés utáni regenerációs programot kínálnak, hiszen míg a babák értő kezek között játszanak, az anyukák is sokat tesznek saját egészségükért. A tornához a szülést követően, már az



Dudás játszóház



Hangszeres foglalkozás

első pár hétben lehet csatlakozni, de akár néhány hónappal, netán évvel a születést követően is. Babák tekintetében pedig sem alsó, sem felső korhatár nincsen.

A Kreatív Ház az izgalmas foglalkozások mellett a kötetlen játékkal is várja a gyermekeket a legkisebb korosztálytól körülbelül tíz éves korig. Különösen hasznos tevékenység a baba-mama mondókatorna, mely a három év alatti korosztálynak szól. Ez a program segít a beszéd- és mozgásfejlődésben: egy beszédindító terápia, melyen a legkisebbek is részt tudnak venni a szülőkkel együtt. A foglalkozás során az idegrendszer olyan ingereket kap, amelyek elősegítik a mozgás- és beszédfejlődést. Az alkalmakon a szülők más gyerekeket is látnak, akik hasonló életkorúak. Látják az életkori sajátosságokat, így könnyebb észrevenni, ha a gyermek eltér az átlagtól. A foglalkozás hatékonysága növelhető azzal is, hogy a szülők hazavihetik a mondókákat, és otthon együtt is eljátsszák azokat.

A mondókák segítenek a gyermekek testfogalmának kialakításában, ami manapság lassabban alakul ki. Könnyen lehet, hogy azért, mert kevesebbet mozognak, illetve

kevesebb idő jut a rituális jellegű fürdésre, öltözésre, mert sietni kell reggel is, este is. Ezek a mondókák azáltal tudnak segíteni, hogy a test-séma tanulása játékosan, indirekt és érdekes formában történik, hiszen mondás közben végigsimítjuk a testrészeiket. És ez nagyon fontos ahhoz, hogy a beszédet és a mozgását koordinálni tudja.

A játszóház mottója is lehetne ez az üzenet: rajongjunk, mesézzünk közösen gyermekeinkkel, hogy mikor nagyobbcskák lesznek is, velük együtt őrizzük szívünkben a minőségi időben megélt élményeket és emlékeket. A játszóházban tehát sokrétű tevékenység folyik a

magyar népművészet ápolásától, bemutatásától kezdve a szabadidő szervezéséig. Gyógypedagógiai fejlesztés zajlik a művészeti nevelés és a közösségépítés eszközeivel.

Kiskunfélegyházát nevezik Móra és Petőfi városának is. A város nagyon büszke híres szülőföldre, Móra Ferencre, aki egy apró, alföldi nádtetős kis házban született. Az író, emlékháza 1972-től látogatható. A szülőházban bemutatott kiállítás végigvezet Móra Ferenc életén, kiemelve a város és az író igen szoros kapcsolatát. A Petőfi Sándor Emlékház bemutatja a költő kiskunfélegyházi emlékét és kultuszát, valamint a kiskunfélegyházi Petőfi kutatókat. A város központjában az építészeti és irodalomtörténetileg is értékes műemlék, a Hattyúház vonja magára a figyelmet, melyben egykor helyet kapott a Petőfi Sándor édesapja által bérelt mézszárszék.

Ez a három példa csak felvillantani kívánta Bács-Kiskun megye sokszínű családi program palettáját. Jól illusztrálja, hogy az intézmények számára fontos szerepet tölt be a család, mint közösség. Rendezvényeik kialakításánál építenek arra, hogy akár három generáció érkezik együtt a családi programokra. Érdemes tehát ellátogatni a megyébe, ahol a kulturális lehetőségek mellett a természeti szépségek is felejthetetlen élményekkel gazdagítják a családokat.

FEKETE BEATRIX művelődésszervező, könyvtáros, történelem tanár, kulturális mediátor. A kulturális élet számos területén tevékenykedett pályája során. Tanított általános iskolában, dolgozott iskolai könyvtárosként, művelődésszervezőként, múzeumpedagógusként. Részt vett több jelentős hazai és uniós pályázat lebonyolításában. Elnökhelyettese a kiskunfélegyházi Móra Ferenc Közművelődési Egyesületnek. Részt vett a Lakitelek Népfőiskola Alapítvány által szervezett értéktartó kollégiumok munkájában. Jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézet Bács-Kiskun Megyei Igazgatóságának módszertani referense.

OLÁH EDIT közművelődési szakember, népi játék- és nemezkészítő szakoktató, erdőpedagógus. Pályafutását a Szókraténusz Játékmúzeumban kezdte, majd Lajosmizsén, a Művelődési Ház és Könyvtárban dolgozott mint művelődésszervező. Tizenhat évig a Kecskeméti Ifjúsági Otthon, majd a szervezeti átalakulások után, a Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ munkatársa. A civil életben a Kecskeméti Szatyor Közösség Egyesületben tevékenykedik, előbb tagként, majd elnökként. Az egyesület fő célkitűzése, a helyi termékek és a környezettudatos életvitel népszerűsítése, mely háromgyermekes családként is kiemelten fontos számára. Jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézet Bács-Kiskun Megyei Igazgatóságának vezetője.



A kemence és az „otthon” melege

Tanya. A mai kor emberének tudatában e szó hallatán az Alföld végtelen rónáin akácfákkal ölelt, az idő vasfogával harcoló, az alatt lassan összeroppanó, romos vályogház képe jelenik meg – sajnos nem ok nélkül. Az '50-es évek centralizációs politikájának értékromboló hatása a tanyavilágot sem kímélte. A vidéki családi, gazdasági élet egykori oázisain ma már jobbra csak a sík vidéken akadálytalanul száguldó szél zörgeti a mellig érő gyomot, gúnyosan elpöccintve egy-egy cserepet, a haláltusájukat fáradt közönnyel vívó épületek hátáról. Ha visszapörgetnénk az idő kerekét, a polgári Magyarország hétköznapjaiba csöppenve e csendesnek hitt helyen a gyermekzívaj, a lábas jószágok bőgése és a napszámosok pletykáinak nap-

pali kakofóniáját este az olvasókör felolvasójának monoton baritonja, a színjátszók próbáinak felhőtlen kacagása váltaná, elnyomva a gyermekét altató anya generációk száj-hagyománya szerint dúdolt dalát.

Mit is jelent ma a tanya? Képes-e betölteni egykori szerepét a családi élet, a hagyományok őrzése, a gazdasági élet és a közösségi művelődés területén, abban a világban, ahol a tempót az internet, az autópályák és a 4D-s mozik diktálják, s ha igen, milyen módon?

Szlávik Krisztina: 2012-ben, mikor még könyvtáros voltam két órában és hat órában családsegítő, a kétsopronyi könyvtárban tartottam mesedélutánokat, könyvtári becsalogatót a gyerekeknek és nyaranta mesetábort. Nagyon jó han-



gulatban teltek ezek a mesetáborok, valamint a mesedélutánokhoz kapcsolódó agyagozás és kézművesség, így lassan kialakult bennem, hogy ki kéne lépni a könyvtár falai közül. De hova lehetne elmenni Kétsopronyon? A kukoricaföldre? A búzaföld közötti dűlőre? Se erdő, se víz, se patak, se folyó, se semmi. De van tanya! Jó lenne egy tanya... Ahogy ez így megfogalmazódott bennem, egyszer csak észrevettem azt a tanyát ott. Megtudtam, hogy a békéscsabai evangélikus egyház a tulajdonosa. Kimentük oda két barátnőmmel 2012 telén. Akkor éppen combig érő hó volt, a környező szántáson átvágtunk egymás lábnyomában. Gyönyörű naplemente volt, azon a februári késő délutánon, amikor először megéztük a tanyát. Azt éreztem, hogy ez óriási, ez csodálatos. Pedig nem úgy nézett ki, mint most. Látna azt a kétszáz éves eperfát és az egész-



Kemencés Tanya kívülről



A névadó kemence

nek a varázsát eszembe jutott, hogy hogyan nem vettem ezt eddig észre. Ha valamire elkezdesz vágni, egyszer csak szembejön, aztán: „Jé, hát itt van!”

Tokár János: *Aztán a felismerést tett követte...*

Szlávik Krisztina: A következő év tavaszán tartottam egy szülői értekezletet azon gyerekek szüleinek, akik a mesedélutánra jártak – négy szülő jött el, köztük Szász Árpi, az akkor nyolcgyermekes családapa. Itt elmondtam a szülőeknek, hogy ezen a most felfedezett tanyán csinálnánk meg a nyári mesetábort, ezt követően elmentünk terepszemlére. Derékig ért a gaz és a felhalmozott törmelék, a lakó- és melléképületek igen viharvert állapotban voltak, de észrevettem, hogy Árpi is meglátja ugyanazt a szépséget és varázst abban az ősburjánzásában, ahol az épített környezet a múltat hordozza magán. Nekünk, alföldi embereknek, ahol minden négyzetcentiméter a mezőgazdasághoz hasznos, minden a célszerűségnek van alávetve, egy kis darab természet kincset jelent. Nem tudom már, hogy melyikünk mondta ki, hogy kellene építeni egy kemencét. Volt egy nyolcvanéves bácsi, aki már több kemencét is felépített, s felajánlotta a segítségét. Összehoztuk a rávalót és a bácsi felügyelete mellett Árpi, az öccse és jómagam építettük fel a

kemencét, és heteken át renováltuk a tanyát – ettől lett Kemencés Tanya: az első kemencétől.

T. J.: *Hogyan költözött élet az épület falai közé?*

Sz. K.: Rendbe hoztuk annyira a tanyát, hogy meg lehetett csinálni az első tábor. Tulajdonképpen az Árpi gyerekei adták a 80 százalékát az első tábori legénységnek. A helyi mezőgazdasági vállalat hozott egy nagy kupac homokot, hogy tudjanak homokozni a gyerekek, egy vállalkozó a gépeit adta a tereprendezéshez. Mi magunk megkaszáltunk. Esméletlen jó volt az egész indulás. Volt egy varázsa.

T. J.: *Tehát így indult az első „kihelyezett” mesetábor. Milyen élményekkel gazdagodtatok?*



Kemencében sült finomságok

Sz. K.: Az első táborunk háromnapos volt, mint a mesében. És persze sokat imádkoztam az egészségért, mert mindenféle rémtörténetek törtek rám, hogy „Hú, kimennek a gyerekek a kukoricásba, és nem fogjuk őket megtalálni!”, vagy „Kimennek a főútra, és elüti őket az autó...”. De félttem többek közt az időjárástól is, hogy 40 fok lesz és megőrülünk, ott meg nincs víz, vagy „Ha vihar tör ki, hová megyünk be?”. Vagányul próbáltam szervezni, hogy aludjunk is ott, mert a mesetábor akkor az igazi, hogyha a természetben vagyunk éjjel is, tábortűz mellett és a csillagok alatt. Véget ért a tábor, a fazekast hazavittem Mezőtúrra. Éjfél körül értem vissza, és már láttam, hogy villóznak a fények a látóhatáron, beálltam a garázsba, és akkor kitört az égi háború. Olyan iszonyatos vihar volt akkor éjszaka, hogy ha akkor, ott kint vagyunk a sátrakkal... Na, ilyen volt az első tábor.

T. J.: *Milyen kilátásaitok voltak a jövőre nézve, hiszen az Evangélikus Egyháztól csak egy évre kaptátok meg a tanyát.*

Sz. K.: A tábor után elmentem Kondor Péterhez, az akkori evangélikus espereshez, és mondtam neki, hogy hálásak vagyunk, de ez az egy év, ez semmire nem elég. Nagyobb a tanyának a romlása, mint ahogy

ezt mi rendbe tudjuk egy év alatt hozni, és pályázni sem tudunk úgy, hogy az ingatlant csak egy évre kaptuk meg, szükség lenne legalább 5 évre – így erre az időszakra a segítségével megkaptuk a tanyát. Majd egy infrastruktúra-fejlesztési pályázatnak köszönhetően tíz évre.

T. J.: *A programokat közösen szoktátok kitalálni a Tanyára kijárókkal, vagy te vagy az ötletgazda?*

Sz. K.: Inkább az utóbbi, vagyis amikor egy organikus dolognak vagy a része, akkor már egyszerűen jön magától az egész. Jött például a *Reformáció 500*, s akkor egyből tudtam, hogy ez egy olyan archaikus környezet, ahol rekonstruálni tudjuk, hogy például az anabaptista hábanok, hogyan készítették a kemencében az ételeiket, milyen ruhában voltak. Sok minden más is adódik abból, hogyha van egy nagyon természeti beágyazottságú környezeted, és abban vannak folyamatok – akkor az egyik hozza magával a másikat. Erre lehet természetvédelmet fűzni, hagyományörzést, szakmatanítást, képzést, lekvárfőzést, közösséget, teret... tehát magától adódik.

T. J.: *Már az első táboron sütötetek a kemencében?*

Petrovszki Anita: Kriszta megkért Bennünket, hogy segítsünk



No, ki van a középpontban?

felfűteni a kemencét, és süssünk közösen valami finomságot. Nyolcan vagyunk testvérek, s zömmel itt a megyében élünk, így elhívtam őket is segíteni. Az egyik testvérem, Éva nagyon ügyesen süt-főz, ő irányította a munkát. A receptek édesanyámtól voltak meg. Többen, akik részt vettek az első sütésben, korábban nem mertek otthon kelt tésztával próbálkozni, aztán itt többen is kedvet kaptak hozzá. Nagyon érdekes volt megtapasztalni, hogy az első alkalomra még hívni kellett mindenkit, de legközelebb már azt érezték, hogy itt a helyük.

T. J.: *Ez a tanya varázsa...*

P. A.: Igen. Itt, Kétsopronyon nagyon sokan nevelkedtek fel tanyán, őket egyfajta kellemes nosztalgiával tölti el, ha felfűthetik a ke-



mencét. A közös sütés, de általában a közös munka összekovacsolja az embereket, ugyanakkor a tanyának megvan az a fesztelen szabadsága, ami oldja a hétköznapi fásultságát. Talán sokat számít az is, hogy a Kemencés Tanyára időt kell szánni. Ha kimegy oda az ember, arra fel kell készülni, arra időt kell szánni. Ott nem lehet csak úgy hazaugrani apró-cseprő dolgok miatt, így az emberek csak egymásra tudnak figyelni.

T. J.: *Ezt Ti is jól tudjátok, hiszen magatok is Tanyán éltek.*

Szász Árpád: A döntést, hogy tanyára költözzünk, a szükség szülte. Fiatal házaspár lévén nem sok lehetőségünk volt. Anita sógorának volt egy tanyája, amit később meg is vásároltunk, így kerültünk ide. Kezdetben sok kihívással szembesültünk, de ma már nem adnám semmiért. Itt a gyerekek nyugod-



Tábori pillanatok



tan játszhatnak, lehetnek nyakig koszosak, szóval: megélhetik a gyerekkorukat.

T. J.: *Azok a gyermekeitek, akik az első mesetábor részesei voltak, már most nagyobbak. Részt vesznek valahogyan a Tanya életében?*

P. A.: Akik akkor már 12-14 éves fejjel vettek részt a táborban, ők nem igazán „nőttek bele” a Kemencés Tanyába, de akik már egész kicsi koruk óta odaszoktak, ők már aktívabbak. Két éve, a Pajtaszínház Program keretén belül bemutatott mesejátékon is szívesen vettek részt, a tavaly karácsonyi betlehemes darabot pedig egy szereplő kivételével a mi családunk vitte színre Árpai öccse, Gyuri hathatós irányítása alatt. A mi tanyánkon zajlottak a próbák, és a Kemencés Tanyán, a karácsonyi programon játszották el a darabot.

T. J.: *Ti már a kezdetek-kezdetétől részesei vagytok a Kemencés Tanya mindennapjainak. Hogyan látjátok a jövőjét?*

Sz. Á.: Nehéz megmondani. A Kemencés Tanyára szüksége van a településnek, hiszen ezt a helyiek hozták létre, s szinte mindenkit köt valamilyen élménye ide. Nagyon fontos színtere ez azon emberek bevonásának, akik csak az utóbbi években költöztek a faluba. Ők a Tanyán találkoznak, beszélgetnek a már generációk óta itt élő családokkal, együtt készítik el a ke-



A Szász család legkisebb tagja, Antal csodálja a horgászatot

mencébe valót. A Tanya nem csak közösségi hely, de egyfajta identitásképző erő, mely által a települést igazán otthonuknak érezhetik.

Tanya. Az emberfia itt a maga eredendő valóságában tapasztalja meg mindazon adományokat és kihívásokat, melyet reá a Jóisten a Teremtéskor és a Paradicsomból való

kiűzetésekor bő marokkal mért: a természet szeszélyes viszontagságát és csendes rendjét, a munka fáradalmát és annak zöldellő-rügyező eredményét, a magányt és az együttműködést, a *sehová se* és a *valahová* tartozás érzését.

Jelen sorok írója a tavalyi esztendőben költözött egy kétsopronyi tanyára.

SZLÁVIK KRISZTINA harminchat éve végzi közösségfejlesztő munkáját Kétsoprony községben. Korábban a falu könyvtárosaként, családsegítőként, jelenleg a Kemencés Tanyát működtető PONT MI Közhasznú Egyesület elnökeként fejt ki értékőrző tevékenységét. Összefogja a falut környező tanyavilág családjait, képzéseket, közösségi programokat szervez számukra. Jelenleg Békéscsabán dolgozik, a „Védőburok” Szenvedélybetegek Nappali Ellátó Intézmény terápiai munkatársa.

SZÁSZ ÁRPÁD tanulmányait a Rózsa Ferenc Gimnáziumban végezte, ahol 1992-ben érettségizett majd asztalos szakmát tanult. Évekig dolgozott a szakmájában, majd 2013 és 2018 között Lichtensteinben vállalt munkát. A közelmúltban hazaköltözött, hogy az idejét a családja körében tölthesse.

PETROVSZKI ANITA a Békéscsabai SZC Trefort Ágoston Szakgimnáziumban érettségizett, jelenleg tizenegy gyermek főállású édesanyja. A gyermekek közül 7 fiú (akik közül 6 igazolt focista) és 4 lány. A legidősebb lány, Gréta 23 éves, míg a legfiatalabb fiú, Antal 2 éves. A család mintegy 20 éve lakik a tanyán.

TOKÁR JÁNOS tanulmányait az Eszterházy Károly Főiskola Történelem (BA), valamint a Szegedi Tudományegyetem Történelem-hittantanár (MA) szakán végezte. 2015-ben elvégezte a Nemzeti Művelődési Intézet Közművelődési szakember I. képzését. 2013 októberétől 2016 végéig a Nemzeti Művelődési Intézet Országos Önkéntességi Szakmai Központjának munkatársa volt. Jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézet Békés Megyei Igazgatóságának módszertani referense. Békés megyében az ifjúsági és a közösségfejlesztéshez köthető szakmai területeken dolgozik, továbbá nevéhez köthető a Békés megyei kistelepülések értéktartó és értékmegőrző tevékenységének felkarolása, emellett részt vesz a népfőiskolai feladatellátásban is. 2014 óta vezeti az „Ifjúsági Műhely” elnevezésű, közösségi aktivitásokra épülő ifjúsági szervezetet Kondoroson.



Média a családjért, a generációkért

„A család az emberi élet kiteljesedésének legfontosabb színtere és a gyerekek nevelésének legjobb közege. Ezért nem mindegy, hogy a média miként mutatja be a családot, hogyan tud segíteni a működésében”. Ennek a gondolatnak a jegyében hívta életre 2006-ban a Képmás Magazin szerkesztősége a Média a Családjért Alapítványt, majd az alapítvánnyal közösen a Média a Családjért-díjat.

Szám Kati: Akkoriban azzal szembesültünk, hogy nem családbarát a közhangulat, a médiában a család nem kap olyan fontos he-

lyet, mint a privát életünkben, s ha igen, akkor is a szenzáció, a bulvár, a botrány jegyében – meséli a díj keletkezéséről Szám Kati, a Képmás főszerkesztője. Az elismeréssel inspirálni akartuk a kollégákat, hogy foglalkozzanak a témával. Hiszen a család kihívás és örömforrás is, mindent ott tanulunk meg, ami fontos: az elfogadni és az adni tudást, az alkalmazkodást, a döntést, a kapcsolódni tudást. A családban való lét az emberi élet kiteljesedése lehet, akár a szüleinkkel, akár már saját szűkebb családjunkkal élünk együtt, akár egyelőre csak tervezük a családot. A médiának nagy szerepe van abban, hogy a vágyott gyermekek is megszülessenek.

Minőség és szakmaiság

A 2018. évi díjakat 2019. január 30-án adták át Budapesten, a Várkert Bazárban. Az évenként megrendezett eseménynek rangot ad a helyszín, az elegáns külsőségek, a díjakat felajánló szervezetek és a díjat, díjazottakat méltató közszereplők. Dr. Beneda Attila, családpolitikáért felelős államtitkár a díjátadón kiemelte, hogy miközben a kommunikációs eszközök és maga a kommunikáció is átalakult, vannak olyan médiumok, amelyek értékeket közvetítenek, újságírók, bloggerek, akik valós emberi problémákról írnak, pozitív szemlélettel

állnak a világhoz. A nemzetpolitikáért felelős államtitkár, Potápi Árpád János pedig arról beszélt, hogy a határon túli alkotásokat is elismerő díj segítségével a magyar-magyar kapcsolatokat ezen a területen is sikerült szorosabbra fűzni. A külföldi magyar családok éve programjain keresztül csaknem 6500 családot és 10 ezer gyermeket ért el a nemzetpolitikai államtitkárság.

Krúdy Tamás, a Nők Lapja vezető szerkesztője, a zsűri tagja, aki 2007-ben elsőként kapta meg a Média a Családjért-díjat, az értékelés szempontjairól szólva elmondta, hogy a szakmai teljesítményt és a családbarát szemléletet, az alkotás eszmeiségét díjazták elsősorban, bár előfordult, hogy maga a történet volt nagyon erős, az újságíró „csak” lejegyezte azt. (Forrás: az Alapítvány videó összefoglalója, M1 Híradó)

A zsűriben egyébként média szakemberek, vezető szerkesztők, újságírók és egyetemi tanárok foglalnak helyet, köztük van a Képmás főszerkesztője is.

Sz. K.: Elsősorban szakmai díjnak szántuk az elismerést – mondja – bár a bloggerek és a nem hivatásos újságírók megjelenésével ez a szempont némileg lazult. Ugyanakkor szem előtt tartjuk, hogy egy jó szándékú, de rosszul megírt, megszerkesztett tartalom többet árthat az ügynek, mint amennyit használ. Ragaszkodunk tehát a minőséghez.



Hamuban sült pogácsaként

Sz. K.: A díjazottak kiválasztása egyéves folyamatos sajtófigyelés eredménye – magyarázza a főszerkesztő. – Minden hónapban három javaslat érkezik a szakmai zsúrihoz, amely kiválasztja a hónap jelöltjét. Végül az évi 12 jelölt közül kerül ki a fődíjas.

A Média a Családért Alapítvány fődíja 500 ezer forint, amelyet idén Király Eszter, az „Én vagyok az apád” blog szerzője nyert el. Az általa készített interjúban egy fiatal apa szólal meg, aki megosztja örömeit, kétségeit és fájdalmait, az apává válás során szerzett élményeit. A cikk címe már előre vetíti a beszélgetés fontosabb gondolatait: „Erősebb leszel, mert elfordul a tekinteted magadról”.

„Nagyon jó dolog nem magaddal törődni végre, mert így a csapásoknak sokkal kisebb éle van rajtad” – mondja az interjú alanya, aki két kislányt nevel a feleségével, de megélték a gyászt is: ikermagzatokat veszítettek el a lányok születése előtt. A gyerekevelésről vallott

nézeteit így foglalja össze: „Vannak a gyermekkor önfeledtségében megcsontosodó szeretélmények, amik hamuban sült pogácsaként adhatók tovább az életre. Legyen az sasliksütés, kenutúra vagy majomhinta: én minél több kimozdító, kalandra hívó, minimális eszköz-igényű, meztlábás örömet szeretnék szerezni nekik.”

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma különdíját Füller Tímea kapta Magyola című írásáért, amely a Family Magazinban jelent meg. A novellát egy gyerekkori játszópajtás története ihlette, aki nevelőszülőknél cseperedett fel, tőlük kapta a Magyola becenevet. Felnőtté válva a szociális gondozói hivatást választotta, „bizonyítva, mennyi municiót képes adni a szeretet” – fogalmaz a szerző.

Újrafércelt családok

„Mozaikcsaládok”, „patchwork családok”: egyre gyakrabban használt fogalmak. A Külhoni díj nyertesei, Csatlós Tünde és Trella-Várhelyi Gyopár arra vállalkoztak, hogy a

Nőileg című erdélyi magazinban megjelent írásukkal bizonyítsák, az „Újrafércelt családok” nem feltétlenül „rosszabbak”. Működhetnek jól is, ha a tagjai képesek az együttműködésre. A pszichológussal, érintett, egykori házaspárokkal folytatott beszélgetés tanulsága: „A sok-sok különálló darabka egyszer összeáll, ha van bennünk türelem, tisztelet egymás iránt, és így előbb-utóbb kialakul a szeretet is.”

A videoblog kategória idei díjazottjai Hamar Donát és Hamar Noémi, akik fiatal házaspárként a családról, párkapcsolatról, házasságról beszélnek kisfilmjeikben saját Youtube csatornájukon, megcélozva a 17-30 éves városi fiatalságot és az ezzel a korosztállyal foglalkozó szakembereket. Rengeteg humorral és mély istenhittel mesélnek az életükről, az elhatározásaikról, a döntéseikről, nem hallgatva el a kudarcaikat és a nehézségeiket sem. Úgy tartják, az „igazi” utáni hajszában elveszítjük emberi kapcsolatainkat, folytonosan újrakezdjük a keresést ahelyett, hogy kitartanánk a választottunk



Díjkiosztó



A díj

mellett. Mert a házasság, vallják, „a legkirályabb kaland a legjobb barátommal”.

Hol vannak az unokák?

„Fehérre festett kórházi vaságy. A biztonsági okokból felhúzott ráncson át öreg és ráncos kis arc kandikál ki: törékeny, félig süket, csupa csont és bőr Mamika. Megszokott, de mégis soha meg nem szokható látvány a kórházakban. Akár a te nagymamád is lehetne. Vagy talán ő az?”

Herczeg Zsuzsa debreceni újságíró, a She.hu, „A gondolkodó női portál” külső munkatársa. Érzékeny, empatikus személyiség, aki többször kényszerült kórházi kezelésre, s mint mondja, ott „összekovácsolódik az ember az öregekkel”. Amit látott és tapasztalt, arra készítette, hogy tollat ragadjon. Szinte egy szuszra szakadt ki belőle a felháborodás. Mert az öregekkel folytatott beszélgetésekből kiderült, bár vannak unokák, nem jön-

nek látogatóba, mert „nem szeretik a kórházat.”

Herczeg Zsuzsa: Végtelenül elszomorít ez az önzés. A család az első, mindennek az alapja. Ha ezek a beteg öregek nem kapják meg a lelki támogatást, akkor talán meg sem gyógyulnak. Amikor a nagymamám beteg volt, mi felváltva ügyeltünk az ágya mellett. A generációk ma már nem élnek együtt. Régen háztól temettek az emberek. A gyerekek látták megszületni és meghalni a rokonaikat. Ha ma már erre nincs is lehetőség, legalább a nehéz pillanatokban ott kellene lennünk a szeretteinkkel. Ezért írtam meg a cikkemet Magukra hagyott kisöreg – De hol vannak az unokák? címmel.

„Örökös rohanás, és megfelelési kényszer az életünk, de a stresszes helyzetekben legalább egy kis megnyugvást hoz, ha tudjuk, hogy míg mi a betevőért küszködünk, addig legalább jó kezekben van a gyermekünk. Ott a nagy, akire bármikor számíthatunk, mert, ha nincs nagyszülő a háznál, aki bese-gít, bizony kínkeserves megoldani a gyerek „helyzetét”. Márpedig helyzet az mindig adódik bőven. Most pedig az a helyzet, hogy a nagy kórházban van.”

A társadalom lelkiismerete

H. Zs.: Az embereket mélyen érinti ez a téma. Érezni a lelkiismeret-furdalást abból is, ahogyan a cikket fogadták. Szinte percenként nőtt az olvasottsága.

Herczeg Zsuzsa írása lett a „júniusi jelölt”, majd pedig elnyerte a közönségdíjat. Több, mint 80 ezren szavaztak rá.

A személyes élmény indított a cikk megírására, de a téma, a társadalmi jelenség az, amelyre fel szerettem volna hívni a figyelmet. A nagyszülőknek kiemelten fontos szerep jut a nemzedékek együttélésében. Ők azok, akik gyermekeik által, és saját maguk is közvetítik az értékeket a későbbi generációknak. Nélkülük gyökértelenek lennének. Hozzájárulnak a család egészséges, kiegyensúlyozott működéséhez. Olyan biztonságot nyújtanak, amely megfizethetetlen. Mi pedig sokszor természetesnek vesszük, hogy minden, amit kapunk tőlük, az jár nekünk. Aztán az idő múlásával kiszolgáltatottá, elesetté válnak. A betegséggel folytatott



Beszélgetés Zsuzsával



Díjazottak

harc közben a hozzátartozók segítsége, támogatása legalább annyira fontos a felépüléshez, mint a kórházi kezelés. Hiszen vannak olyan pillanatok, amikor a legkisebb mozdulatot is kihívásként éli meg a beteg, amikor egy korty víz, egy jó szó mindennél többet jelenthet. Korunk jellemzője, hogy a gyerekek, unokák külföldön tanulnak, dolgoznak. Sokak számára frusztráló ez a helyzet. Ezért még inkább fontos, hogy aki megetheti és még a nagyszülők közelében maradt, segítse őket.

A médiában, mint az életben

Sz. K.: Azzal, hogy minden hónapnak van egy díjazottja, újra és újra felhívjuk az olvasók, nézők, hallgatók figyelmét egy-egy fontos, társadalmi méretű jelenségre, problémára vagy értékre – mondja a Képmás főszerkesztője. – Ez a szerzőknek, nekünk közvetítőknak és a befogadóknak is hasznos.

A fontos témákat egyébként más formában is igyekszik hangsúlyozni a magazin. Havonta rendez Képmás-esteket, ahol a lapban megjelenő

vagy éppen abba már bele nem férő beszélgetések, gondolatok megelevenedhetnek.

Sz. K.: Lényeges a személyes találkozás is és az olyan műsorelemek, amelyekért érdemes felkerekedni és elindulni otthonról. A törzsközönségünk az esemény jellegétől (vetítés, előadás, koncert, interaktív program) függően 80 és 800 fő között van. Májusban a Nézőművészeti Kft. Ady/Petőfi című előadása ad inspirációt a Szabó Borbála és Nényei Pál írókkal folytatott beszélgetéshez Mit bír el az irodalom és mit fogad be az ifjúság? címmel. Volt már az esteken színész, zenész, énekes, pszichológus vagy jö-

vőkutató is. Csak néhány név a vendégek közül: a Gryllus család, Szabó T. Anna, Varró Dani, Lackfi János, Pál Feri, Almási Kitti vagy Mihalec Gábor.

– Hosszú utat tett meg a Képmás 2002-es alapítása óta, egykor még plébániai lapként indult. Mára egy színes, értékrendjét őrző, de kifelé nyitó, modern sajtótermékké vált. Női magazin azoknak, akiket nemcsak a szépségápolás és a bulvár érdekel. Egy jó magazin ugyanis nemcsak szórakoztatni akar, boldogabbá és jobbá akar tenni bennünket, a családjainkat. Valójában erre szeretnénk buzdítani a sajtó képviselőit is a Média a Csaláért-díjjal.

SZÁM KATI: Magyar-történelem szakos tanár és újságíró, három gyermek édesanyja. 2007-től a Képmás Magazin főszerkesztője. 2012 és 2018 között a Média a Csaláért Alapítvány elnöke, jelenleg kuratóriumi tagja.

HERCZEG ZSUZSA: Debrecenben televíziónál, napilapoknál, magazinoknál dolgozott riporterként, felelős szerkesztőként és újságíróként. Volt már PR-os, művelődésszervező és tanított is, jelenleg a she.hu külső munkatársa. Irány Anglia és Híres Nagyjaink címmel két könyve is megjelent. Zsuzsi nyomában címmel blogot vezet és idegenvezetéssel is foglalkozik.

R. SIMOR KATALIN: Magyar-népművelés szakon végzett a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, majd másoddiplomát szerzett a MUOSZ Bálint György Újságíró Akadémiáján. Elsősorban a kommunikáció és a média területén végzett szakmai munkát az elmúlt három évtizedben. Újságíróként dolgozott országos és helyi lapok kulturális rovatában, a debreceni helyi televíziók és rádiók szerkesztő-műsorvezetőjeként, illetve PR-osként is. Két könyve jelent meg Elmondom magamnak és A játék emléke címmel. Hat évet tanított intézményi kommunikátor szakon a nyíregyházi főiskola kihelyezett, debreceni tagozatán. 2013 februárjától a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Megyei Igazgatóságának módszertani referense.



A tölgyfák sem élnek örökké

Beszélgetés Markos Györggyel

A második világháborút követően, 1946-ban, Budapesten a Zichy utcai szükségkórházban látta meg a napvilágot Markos György színész, humorista, parodista. A változatos gyermekkor után érdekesen alakultak iskolás évei, majd a színházi életbe való bekapcsolódása. Erről és a családjához fűződő kapcsolatáról beszélgettem vele.

H. R.: *Hogyan emlékezik vissza a gyermekkorára?*

M. Gy.: Mindenre emlékszem, egészen hároméves koromig. Az ötvenes évek zavaros körülményei. Költözködések az egyik kerületből a másikba. Nem kívánom részletezni.

H. R.: *Szigorú neveltetése volt?*

M. Gy.: Emberi. Anyám kemény volt, ami abból adódott, hogy anyai nagyapám katonatiszt volt. Az apu nagyon toleráns volt. Mint minden háborús gyerek, én is nagyon rossz voltam. Egy csínytevést követően, amit anyám egy komoly fegyelmezővel oldott meg, azt apám egy nézésével lerendezte. Olyan hatása volt rám a gyerekkoromban, hogy ennyi is elég volt. Egy szemöldökállásával rendre tudott teremteni. Egész életemben Ő volt a legfőbb

hadúr. Nem erőszakkal, bár rettenetesen erős fizikumú ember volt, azonban áradt belőle valami, amivel nem lehetett vitatkozni.

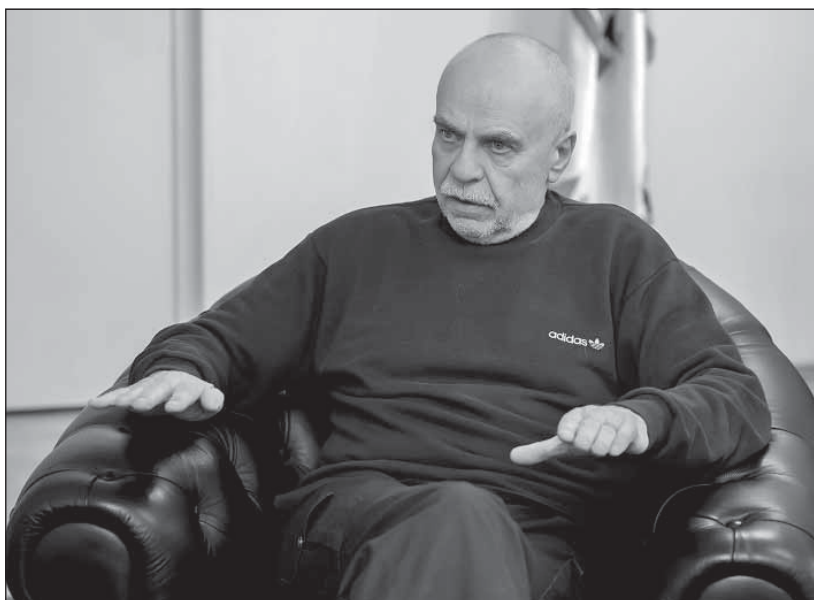
H. R.: *Mondana erre példát?*

M. Gy.: Nyolc éves lehettem, amikor azt mondta: „Légy szíves tanuljál, mert anyád azt mondta, hogy nem fogadsz szót neki. Majd, ha elkészültél, lemehetsz focizni. Jó?” Több felszólítás hatására sem fogtam hozzá a leckéhez. Hatodszor mondta, de már hangosan, hogy kezdjek hozzá a tanuláshoz. Nem ütött meg, mert azt nem mer- te, hisz iszonyatosan erős ember

volt, hanem csak meglegyintett, és négy métert repültem. Ezt követően leült velem, és beszélgettünk. Elmondta, hogy anyád, ha megkér, az olyan mintha én kérném. Tehát, ha hazajövök és anyád csúnyán néz rám, mert megint szerepeltél, akkor viszont már egy másik hang- nem jön.

H. R.: *Testvérek?*

M. Gy.: Volt egy nyolc évvel fiatalabb húgom, aki 1995-ben meghalt és van egy öcsém, aki kanadai állampolgár. Mintha három másik apától lettünk volna. Én egy fegyelmeztett, öntörvényű ember voltam,



vigyáztam a cuccaimra, az öcsém egy perc alatt tört, zúzott össze mindent. Ebből sok konfliktus volt. Próbáltam egyensúlyozó szerepet játszani, ami nem volt könnyű, mert Ő egy másik generációhoz tartozott, s mindenre más volt a válasz.

H. R.: *Mint idősebb testvér nevelő szerepet gyakorolt?*

M. Gy.: Próbálkoztam, csak akkor rám szólt édesanyám, hogy nem vagy te nevelő. Sajnos rosszul értelmezte a fegyelemszerető magatartásom. Az öcsém és a húgom egy korosztály voltak. Ott tettek keresztbe, ahol tudtak, gyerekcsínyekkel. Nekem ez nem tetszett, és volt, hogy elröppent egy füles. Ilyenkor raport volt.

H. R.: *Tízéves korától három évig külföldön éltek. Hogyan emlékszik vissza a bécsi és a belgiumi évekre?*

M. Gy.: Bécsben nagyon rövid ideig voltunk. A hosszabb időt Belgiumban töltöttük. Nekem az jó volt. Egyrészt azért, mert ott tanultam meg franciául. Egy éven belül megkaptam Lucian Coormans polgármestertől az egyik tanulmányi kitüntetést és hozzá egy Larouse lexikont, meg egy csomó játékot. A flamandot nem voltam hajlandó megtanulni. Viszont franciául annál inkább, ami később nagy hasznomra volt az egyetem bölcsészkarán. Perfekt beszéltem.

Összességében Belgiumban elvoltunk, jól éreztünk magunkat. Ekkor 1957-58-59-et írtunk. Még megvolt Belga-Kongó, ahonnan nagyon sok áru érkezett. Nagyon olcsó narancs, banán és hasonló, ami jelentősen növelte az életszínvonalat. Később, amikor Belgium a gyarmatai nagy részét elvesztette, ez megszűnt. Amikor 1974-ben kaszkadőrként kint jártam, már egy teljesen más világ volt

H. R.: *Hogy érezte magát a családnak?*

M. Gy.: Jól, kitűnően. Rengeteg barátja volt az apámnak. Négyöt nyelven beszélt kigyúrt, kőkemény alakkal. Ahol dolgozott, egy varietében, egy amerikai artista, hasonló felépítésű „palival” nem egymásnak estek, hanem rögtön összehaverkodtak és megbeszéltek, hogy sikerük csak akkor lesz, ha a produkciókban mindketten odateszik magukat. Olyan sikere volt apámnak, hogy nem egy hónapos szerződést kapott, hanem véglegesítették. Azt mondták neki, addig marad, amíg akar. Ő volt a koreográfus, ő állította be a dolgokat, egyeztetett a zenekarral, szóval mindent. 1957-ben a világkiállításon Rodolfo megkereste az aput.

H. R.: *Rodolfo is kint élt?*

M. Gy.: Nem, ő csak ott volt hivatalosan fellépni. Nagyon jó haverok voltak, és mondta apámnak, hogy Józsi gyere haza. Te egy Alfonzó vagy, te akármilyen szerepet eljátszol. Addig beszélt neki, hogy meggyőzte. Akkor apu azt mondta, hogy gyerekek jól élünk itt, minden rendben van, de mégis az a Hazám. Egyébként Ő nem dobbantott, szabályos útlevelemmel érkezett és hivatalos szerződése volt.

H. R.: *A hazaérkezés után következtek a középiskolás évek?*

M. Gy.: Igen. De előtte még a Práter Utcai Általános Iskolában befejeztem a nyolcadik osztályt. Remek tanárok voltak, akik rövid idő alatt megszerették velem a történelmet. Különben a belga és a francia történelmet nagyon ismerem, mert azt odakint muszáj volt tanulni, és több történelmi versenyt is megnyertem. Ez olyan jó alapot adott, hogy egyből felvettük a Vörösmarty Mihály Általános Fiú Gimnáziumba. Erős gimi volt, ahol már az indulásnál közölték, hogy a gimnázium nem kötelező. 45-an indultunk elsőben és 23-an érettségiztünk. A többit, azt szépen kiszórták.

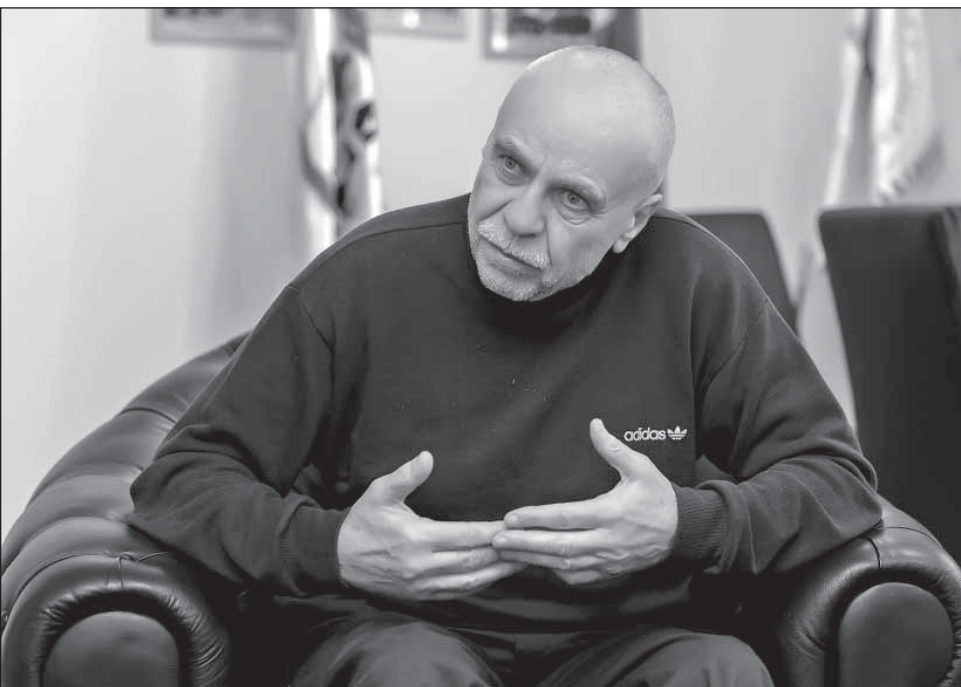
H. R.: *Egy ember életében meghatározóak a középiskolai évek. Önnek is az volt?*

M. Gy.: Azt mondhatom igen. Bár a tanulás mellett előfordultak néha problémák is. Ebben az időben már a csajozás is előtérbe került. Egy zenés-táncos összejövetelen egy fickó folyamatosan táncolni hívta a barátnőmet, ami nekem nem igazán tetszett. Főleg azért, mert a lány sem akarta. Próbáltam szép szóval elmagyarázni neki, de nem értette meg.

Ekkor – édesapám jóvoltából – már eljártam sportolni. Birkóztam, bunyóztam. A dolgot megbeszéltek másképp. Pechemre, ő volt az iskola KISZ-titkára. Az eset után az iskola pártfunkcionáriusa közölte velem, hogy soha az életben nem lehetek KISZ-tag, ami abban az időben egy fontos közösség volt egy tizenéves számára. Ezt követően érezhetően leépítettek. Ehhez hozzájárult a belgiumi kint tartózkodás is, mert azért többször megkaptam a disszidens jelzöt, aminek semmi alapja nem volt, hisz már említettem, hogy apu hivatalos szerződéssel volt kint.

H. R.: *Az érettségiig tartott ez az állapot?*

M. Gy.: Nem. Volt egy másik hasonló sorsú srác, aki az apja előélete miatt került ugyanilyen helyzetbe. Ez idő tájt vele barátkoztam, amikor jött a jeges árvíz és önkénteseket kerestek. Mi a barátommal rögtön jelentkezünk. Az iskolában azt hitték, hogy lógni akarunk, mint párton kívüliek. Azonban mi 3-4 napig a kritikus időszakban nagyon keményen melóztunk. Ezután behívatott a csávó, és azt mondta, hogy csalódtam magában, de kellemesen. Ezt követően letisztázódott a dolog, és helyre állt a rend. Az osztályfőnököm is önmérsékletre intett, és lassan-lassan megszerettek a tanárok, és a továbbiakban rendesen mentek a dolgok.



H. R.: *Ezt követték az egyetemi évek?*

M. Gy.: Az érettségi az rendben volt, de hogyan tovább? Műegyetemre nem akartam menni, mert nem akartam rajzolni egész nap, orvos sem szerettem volna lenni. Mondták, hogy jelentkeznek a Színház- és Filmművészetre. Elmentem, bár nem voltam egy ideális alkat. Hadartam, pörgős, temperamentumos srác voltam és kemény is. Felvettek. Remek osztályba kerültem. Együtt jártam a Koltai Robival, a Venczel Verával és hasonló ígéretes tehetségekkel. A szakmai órákról elkéstem, edzésre jártam, az egészséget nem vettem komolyan.

H. R.: *A család támogatta ezt az elképzelését?*

M. Gy.: Apám azt mondta, azt csinálsz, amit akarsz. Én csináltam. Elkésegettem, nem készültem fel a versekből. Ezt jelezték az apunak, de nem érdekelt. Egy idő után betelt a pohár. Második után kirúgtak, amit nem is bánok, mert, ha színész lettem volna, akkor lekerültem volna vidékre. Jobban tetszett a szabadabb élet. Eljártunk kaszkadőrködni a Polyák-féle csapattal Németországba, meg hasonlók.

H. R.: *Ekkor már lemondott arról, hogy más vonalon továbbtanuljon?*

M. Gy.: Nem tudom, hogy mi lett volna, ha Szalkai Sanyi nem ajánlotta volna számomra a bölcsészkar történelem szakát. De ő hallotta, hogy milyen előadásokat szerveztem, ezért biztatott. Jelentkeztem és felvettek. Bekerültem az egyetemi színpadra is, ahol Sándor György volt, aki segített. Emellett sportoltam, de mindezeket össze tudtam egyeztetni a tanulással és az egyetemet elvégezve megszereztem a francia-történelem szakos bölcsész diplomámat.

H. R.: *Mindig vonzódott az előadói művészethez, egyetemi színpad, rockzene. Az édesapja hatással volt erre?*

M. Gy.: Nem, nem, semmi. Sőt egyszer egy közös fellépésünk is úgy jött létre, hogy a szerkesztő-rendezőnek javaslatokat tettem egy változtatásra, amit el is fogadott és engem is szerepeltetett a műsorban.

H. R.: *Sokszor játszottak együtt?*

M. Gy.: Azt nem mondhatnám, de voltak közös műsoraink. Nem, mint Alfonzó partner, hanem péld-

dául játszottam az Alfonzó Világszínházban kisebb szerepekben, mert éreztem az ő ritmusát. Én nem licitálni akartam, hanem alá dolgozni. Egyre jobban kezdtek hívni, jobbra-balra. Tv- filmek és hasonló, majd eljött 1980, amikor egy rock zenekarban dolgoztam, és kerestünk egy baszusgitárost. Szegény megboldogult zeneszerzőtől Nadas Gábortól próbáltunk segítséget kérni. Ő ajánlott is egyet, a fiát. A Nadas Gyuri akkor 18 éves volt, és a ferenceseknél nevelkedett Esztergomban. Mikor az első próbán találkoztunk, hamar kiderült az, hogy nem tud gitározni, de jó hallása volt, így maradt az együttesben.

Két év múlva az egyik alkalommal odaszólt nekem, hogy: „Képzeld, indultam a Humorfesztiválra!” Én nem foglalkoztam vele. Alfonzó után humor? Hülyeség! A Gyuri egy zenei paródiával indult, és továbbjutott az első fordulóból. A következő fordulóban már párban kellett versenyezni. Megfűzött, és elmentem. A középdöntőben megcsináltuk a *Kossuth Rádiót*, és onnan már nyílegyenesen megnyertük a Humorfesztivált. Én, aki ki voltam rúgva a színművészetiről második év végén, mégis a pályára kerültem, mert a győzelem után Marton Frigyes azonnal leszerződött a Mikroszkóp színpadhoz mindkettőnk.

H. R.: *Édesapja hogyan viszonyult ezekhez a sikerekhez?*

M. Gy.: Mikor a Humorfesztivál megnyerése után hazamentem, és elkiáltottam magam, hogy győzelem, azt kérdezte az apám: mi van? Erre én, megnyertük a Humorfesztivált! Apám ült az asztalnál, vakarta a fejét, és annyit mondott: Te nézzél ki az ablakon. A 6-os villamos megy a körúton? Erre én: megy. Vegyipar termel? Hát akkor tedd a dolgozat!

Igaza volt! A tegnapi sikerre holnap már nem fogsz ráülni!

Később bejött a Mikroszkópba, megnézett, és annyit mondott: nem ügyetlen, még viheti valamire.

Azt mondta mindig, hogy nem akar színész gyereket, ne mondják, hogy az apja erőltette. Éljen meg a lábán, ha jó! Jó indulatból mondta, hogy mindig lehet egy kicsit jobban, figyelj oda. És igaza volt, mert, ha elkezd engem ajnározni, akkor telimegy a fejem.

Volt, amikor tanácsokat is adott. Mondd lassabban Gyuri, vagy nézz szembe a közönséggel. De mindig azt mondta, hogy Gyuri azt csinálsz, amit akarsz.

Az apám egy végtelen jólelkű, segítőkész ember volt!

H. R.: *Nagyon nagy szeretettel beszél a szüleinél. Megviselték a családi tragédiák?*

M. Gy.: Nálunk egy speciális helyzet volt. Anyám volt a család motorja! Anyámat imádták az apám! Minden meg volt engedve, csupán egyet nem lehetett: anyunak viszszabeszélni. Anyám egy csodaaszszony volt.

Édesapámmal rendkívül szoros kapcsolatban álltam. Magával vitt az uszodába, ahol megismerhettem az Aranycsapat tagjait, akik viszont az apámat imádták. Aztán jött a kamaszkorszakom, amikor kicsit agresszívabb lettem. Kerestem valamit, mert nem akartam a kis Alfonzó maradni. Meg sem várják, hogy mit teszek le az asztalra, már rögtön prejudikálnak.

H. R.: *De nem volt kis Alfonzó! Alfonzó és a Markos!*

M. Gy.: Nem, nem! Ez apukámnak a vicce volt velem kapcsolatban, hogy eddig az Alfonzó fia voltam, s most már ő a Markos Gyuri apukája. Én nem akartam az apunak a riválisa lenni. De amikor az apámat elkezdtek cikizni, bármire képes voltam.

H. R.: *Mikor lett a kis Alfiból Markos Gyuri?*

M. Gy.: Amikor az apámat elkezdtek froclizni.

H. R.: *Hogy viselte?*

M. Gy.: Akkor még bennem volt a 8-9 éves gyermeki imádat. Az apu rengeteget dolgozott, én többet csajoztam, tekeregtem. Elmúlt az az idő, hogy apuka visz kézen fogva. Ha az iskolában valaki az apura utaló megjegyzést tett, akkor hamar megérttettem vele, hogy mit akarok. Gyorsan elrepült a kezem. Néma csönd lett az osztályban és többet Alfonzó, mint téma, nem merült fel. A másik az durvább volt. Apuval sétáltunk a Bartók Béla úton. Én 23 éves voltam, az apu már idősebb, megöszülve. Velünk szembe jött három fiatal, akik hangoskodva belekötöttek apámba. Ahogy beszóltak neki, ő próbált volna humorosan elintézni, amire az egyik fickó meglökte őt. Elborult az agyam és lerendeztem a suhancokat, mire megérkezett egy nagy létszámú tömeg, akik a támadók mellé álltak. Az apám lé-

lekjelenlétének köszönhetem, hogy nem lincseltek meg.

Nagyon szerettem az apámat és nagyon sok szállal kötődtem hozzá. Amikor meghalt infarktust kaptam. Kidőlt mellőlem a tölgyfa.

H. R.: *Élete minden szakaszában tartozott egy közösséghez. Mit jelent az Ön számára a közösség?*

M. Gy.: Az együvé tartozást, az együtt gondolkodást, az egy célért való ténykedést. Ez így volt az iskolában, az egyetemi színpadon, a rock zenekarokban, a színházban, a polgárőrségnél.

H. R.: *A beszélgetés során többször kitértünk a családra, az ahhoz való kötődésre. Saját család?*

M. Gy.: Ez az életforma az ilyen kötöttséget nem bírja. Ha bármilyen esemény történik, engem éjszaka vagy bármikor hívhatnak, hogy szükség van ránk (baleset vagy egyéb problémák merülnek fel) akkor nekünk polgárőröknek tennünk kell a dolgunkat.

MARKOS GYÖRGY, színész, humorista. 1946. július 22-én született Budapesten. Az ELTE Bölcsészkarán szerzett francia-történelem szakos bölcsész-tanári diplomát. 1982-ben a Humorfesztivál megnyerésével vált országosan ismertté. 1989-ben a XI. kerületben megszervezte Budapest első polgárőr egyesületét. Alapító tagja volt az Országos és a Budapesti Polgárőr Szövetségnek. Munkásságát 1991-ben Karinthy-gyűrével, 2004-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjével ismerték el.

HÉVIZI RÓBERT, tanár, helytörténész, közművelődési szakember. 1962-ben született Békésszentandrásán. Bölcsész-tanári diplomát a Szegedi Tudományegyetem Bölcsész-tudományi Kar történelem szakán szerzett. Évekig vezette a Békés Megyei Jókai Színház Programirodáját. Jelenleg a kondorosi Dérczy Ferenc Könyvtár és Közművelődési Intézmény igazgatója. Szülőfalujában huszonegy éve települési képviselő, húsz éve alapító elnöke a helyi Békéssy János Helytörténeti Egyesületnek. 2015-ben Békésszentandrásért kitüntető díjat kapott.



ARI ILONA – FÜLÖP TAMÁS – MOLNÁR LAJOS MILÁN
ARI ILONA – FÜLÖP TAMÁS – MOLNÁR LAJOS MILÁN

A családtörténet-kutatás közösségteremtő és kultúraközvetítő hatásai a jó gyakorlatok tükrében

A jó gyakorlat bemutatásának, a jó példák megosztásának számottevő jelentősége van a közösségek jelenkori működése, fejlődése és jövőbeni fennmaradása szempontjából. Cselekvésre, aktivitásra ösztönözik a közösség tagjait, továbbgondolásra, innovációra, új megoldások keresésére serkentik az egyént és a csoportot, és az eredmények, a sikerek bemutatásával megerősítik, elindulásra, kitartásra bátorítják a közös cél érdekében munkálkodókat. Nagy szükség van ezekre az aktív, hálózatokká formálódni képes közösségekre, hiszen nemcsak a társas érintkezés normarendszerének elsajátítását, de az egyén fejlődését, a személyiség kiteljesedését, az egyéni képességek és kompetenciák kibontakoztatását is elősegíthetik. A valódi közösségek tagjai közös célok érdekében segítik egymást, mérsékelik az egyén elmagányosodásának lehetőségét, közös értékrendjük alapján megerősítik, vagy éppen helyes irányba terelik az egyén gondolkodását. Közvetett módon hozzájárulnak az egyéni problémák

megoldásához, a tagok bevonásával ösztönözik az aktív, cselekvő állampolgárságot, segítséget nyújtanak a társadalmi beilleszkedéshez. A működőképes emberi közösségek önmaguk létén túlmutató értékeket teremtenek, hozzájárulnak a társadalom tagjainak szellemi és kulturális jólétéhez, és ez által

a társadalmi tőke megerősítéséhez. Eddig talán kevesebb figyelem fordult a családtörténet-kutatás céljával létrehozott közösségekre, napjainkban azonban ez a helyzet – mind a társadalmi érdeklődés növekedése, mind a közművelődési intézmények megváltozott álláspontja miatt – alapvetően átalakult.



A szolnoki és mezőtúri családtörténet-kutató klub tagjainak látogatása az Országos Levéltárban (Fotó: Pálfi István)

Magyarországon a családtörténet-kutatás korábban nem tapasztalható népszerűségnek örvend. Idősebb és fiatalabb generációk számára vált fontossá a személyes és családi múlt megismerése, a helyi identitás feltárása, megőrzése. Mindez új közösségek létrehozásának, a közösség-szervezés új módszereinek és formáinak lehetőségét is magában hordozza. A családok társadalmi és gazdasági szerepének, eszmei és erkölcsi értékének újbóli felfedezése, a „család-gondolat” megerősödése kedvező eszmei-ideológiai atmoszférát teremtett a családtörténeti kutatások számára. A világhálón elérhető digitális tartalmak, családtörténeti források, kulturális értékek gyors ütemben bekövetkezett bővülése, az internet és a közösségi média által biztosított kapcsolatteremtés lehetősége, a helyhez és időhöz nem kötött kommunikációs formák és kutatási lehetőségek terjedése alapvetően üdvös környezetet biztosítanak az amatőr családtörténeti kutatások számára.

A szabadidős célú, „amatőr” – és itt a jelzőt korántsem a kutatásmódszertani felkészültségre, vagy az elért eredményekre, hanem a kutatás célmeghatározására értjük – családtörténet-kutatás nagyszerű lehetőség az azonos érdeklődési körrel, azonos célokkal, azonos értékrenddel és a családtörténeti forrásokhoz való hozzáférés terén azonos érdekekkel rendelkező társadalmi csoportok számára, hogy összetartozástudatukat megfogalmazva, cselekvőképes és egymást segítő tagokból álló közösséggé formálódjanak. E tevékenységet pedig a közgyűjtemények és a közművelődési intézmények – mint a helyi és nemzeti kultúra és a műveltség közvetítésének, a közösségek szervezésének meghatározó szereplői – ma már számos formában képesek támogatni. Ezek az intézmények nemcsak felismerték a családtörténet-kutatás társadalmi



A mezőtúri családtörténet-kutató egyesület tagjainak látogatása a szolnoki levéltárban (Fotó: Mészárosné Csók Zsuzsa)

igényét, de a közösségé formálódó amatőr családtörténet-kutatást – mint a helyi értékek megőrzésében, a lokális identitás, a nemzeti összetartozástudat megerősítésében szerepet vállaló, aktív, önszerveződő közösségeket – gyámolításra és támogatásra érdemes társadalmi jelenségnek kezdték el tekinteni. A jogszabályváltozásoknak köszönhetően ma már alapfeladatuknak tekintik, hogy a rendelkezésükre bocsájtott költségvetési forrásokkal az érintett célcsoportok számára biztosítsák a tárgyi és szellemi kulturális örökség hozzáférhetővé tételét, és olyan közszolgáltatásokat nyújtsanak, amelyek hozzájárulnak a személyiség fejlődéséhez és kiteljesedéséhez, az aktív polgársághoz, a társadalmi beilleszkedéshez és a közösségfejlesztéshez. Ebben a tekintetben a családtörténet-kutatással foglalkozó, és a virtuális térből kilépni szándékozó klubok, csoportok működéséhez, fenntartásához a közművelődési intézmények és közgyűjtemények is igyekeznek minden szakmai, módszertani – és lehetőségeikhez, alapfeladataikhoz illeszkedő – anyagi támogatást megadni.

Hiszen egyre többen keresik családjuk múltját, számuk ma Magyarországon is biztosan több tízezerre tehető, és akkor még nem

vettük számításba a világ minden tájára szóródott hazánk fiait, és az ő leszármazottaikat, akik közülük szintén sokan kutatják a gyökereiket. Több tízezer, pozitív társadalmi erőt képviselő emberről van szó.

Honnan ez a magabiztosnak tűnő állítás? Biztos jelekből következtetünk erre. A családjuk múltját szervezett formában kutatók számát több tényező, elsősorban a civil társadalom, az egyesületi mozgalom és az önszerveződő közösségek aktivitásának figyelembevételével lehet megbecsülni. A Magyar Családtörténet-kutató Egyesület (MACSE) ezer főt meghaladó tagsága mellett más, régóta működő, és sorra alakuló helyi- és országos családkutató szerveződések sikere, a témára szakosodott levelezési listák, Facebook csoportok és fórumok mára már felmérhetetlen számú résztvevője ezt a feltevést igazolja. Ugyan regisztrációhoz kötött az egyik legnépszerűbb internetes oldal, a Family-Search használata, de az igénybevevők létszámáról nem áll rendelkezésre statisztika, vagy kimutatás. Miként a hazai és határainkon túli levéltárakban családjuk történetét kutatókról szintén nincs naprakész összesítés. És talán még ennél is többen vannak, akik kizárólag önmaguk, esetleg néhány családtag



Részlet a „HETEDÍZIGLEN – családfakutatás napjainkban” című kiállításból
(Fotó: Illyés Csaba)

bevonásával kutatják a múltjukat, keresik a szétszóródott hozzátartozókat. Közülük vannak, akik még a levéltárakba sem jutnak el, és elért eredményeiket is csak szűk körben, általában családon belül terjesztik.

A létrejött családtörténet-kutatóval foglalkozó társaságok, körök, szerveződések közül több nagy-szerű, érzelmi kötődést adó, aktív közösségekké vált. A múlt feltárása közben ugyanis nő az együvé tartozás érzése, erősödik a kötődés, nemcsak a saját családhoz, hanem a szülőföldhöz, vagy az ősök szülőföldjéhez és a nemzethez is. Mindent alátámasztja a most bemutatásra kerülő két klub.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében – talán az országban elsőként – Mezőtúron, a Bodoki Fodor Helytörténeti Egyesület égisze alatt alakult meg az amatőr családtörténet-kutatók klub-szerűen működő csoportosulása. Az eltelt egy évtized alatt számos eredménnyel büszkélkedhetnek. Család és helytörténeti írások, dolgozatok, esszék születnek, amelyek kéziratban, vagy magánkiadásban a családon belül kerülnek terjesztésre, de a közérdeklődésre számot tartó publikációk a *Helytörténeti füzet-sorozat* köteteként látnak napvilágot. A kisebb terjedelmű írások általá-

ban a *Lámpás* című folyóiratban jelennek meg. Az egyes számok tartalma, illetve rövid ismertetése, és a régebbi számok az egyesület honlapján olvashatók: <http://bodokifodor.hu/lampas-folyoirat>.

Az egyesület tagjai a megyei levéltár által elindított *Levéltári Esték* sorozat keretén belül előadást tartottak „*Holtomiglan-holtodiglan – Házasságkötési szokások a mezőtúri esketési anyakönyvek alapján*” címmel. A történelmi demográfia témakörébe eső kutatásaikat vőfélyrigmusokkal és a fotógyűjteményből származó archív esküvői felvételekkel színesítve vitték a hallgatóság elé. Az ugyanerről a témáról készült, már-már tudomá-

nyos igényességgel összeállított tanulmány két részletben jelent meg a *Zounuk Levéltári Évkönyv* 27. és 28. számában. Míg a tanulmány rövidített változata bekerült a MA-CSE elektronikus folyóiratába is.

A mezőtúri családtörténet-kutató egyesület tevékeny tagjai részt vállalnak az egyesületi kiállítások anyagának összeállításában, sőt 2015-ben „*HETEDÍZIGLEN – családfakutatás napjainkban*” címmel nagysikerű önálló kiállításon mutatták be az eredményeiket a Türi Fazekas Múzeumban. A sokszínű bemutató egy részét egy későbbi rendezvényen a szolnoki Aba-Novák Agóra Kulturális Központ (ANKK) közönsége is láthatta.

A megye másik családkutató csapata az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ kebelén belül, 2011 tavaszán jött létre. Megalakulása óta mindkét szervezet előre egyeztetett tematika szerint tartja összejöveteleit, ahová rendszeresen meghívást kapnak és eljönnek a családtörténet-kutatás szempontjából meghatározó egy-egy szakterület, tudományág legkiválóbb képviselői. De tartanak ismertetést a saját munkájukról a klubon belüliek is, ezek főleg a kutatómódszertani gyakorlati kérdésekhez adnak támpontot. A családtörténet-kutató klub az Agóra honlapján minden évben rendszeresen

Részlet a szolnoki Családkutató Klub programjaiból
(Kép: http://www.agoraszolnok.hu/rendezvenyeink/csaladkutato_klub_304)

beszámol programjairól és tevékenységéről.

2012-ben felmerült a gondolat, hogy a klubfoglalkozásokon elhangzott előadások ne szálljanak el a levegőbe, és hogy az összegyűjtött szakmai ismereteket írásos formában is a családtörténet iránt érdeklődő „kutatók” rendelkezésére is tudják bocsájtani. Az elkészített jegyzetek felhasználásával, Molnár Lajos Milán igazgató erkölcsi és anyagi támogatásával, a családtörténet-kutató klub szakmai eredményei egy módszertani füzet-sorozatban kezdtek el napvilágot látni. A *Kis füzetben nagy segítség a CSALÁDKUTATÁSHOZ* kiadványokból eddig már három kötet jelent meg, nagy sikert aratva a családkutatók körében. Az első kötet végig veszi a családtörténet-kutatás legfontosabb módszereit, fázisait, egészen a történet megírásáig. A módszertani segédlet részletesen bemutatja a családon belüli és azon kívüli forrásokat, a kötet központi fejezete pedig az anyakönyvi kutatással foglalkozik, majd az adatok kigyűjtésének, rögzítésének és rendszerezésének technikáit foglalja össze. Ezután következnek a befejező munkák, úgy, mint a családfák készítése, a családtörténet megírása. A sorozat második kötete már az egyes társadalmi rétegek (nemesség és más kiváltságos rétegek, parasztság, polgárság, értelmiség stb.) családtörténet-kutatásához rendelkezésre álló források sajátosságairól ad ismertetést, míg a nemrégiben megjelent harmadik kötet pedig a magyarországi és határon túli levéltárakról, az ottani kutatási lehetőségekről szól. Hogy az amatőr kutatók számára jól használható legyen a kiadvány, mindegyik füzet végén praktikus ismereteket tartalmazó segédletek vannak, pl. anyakönyvi latin, német szótár. A negyedik kötet pedig – immár a digitális kor kívánalmainak megfelelően – a tervek szerint az elektronikus kutatás legfonto-

sabb lehetőségeit veszi sorra, és online formában jelenik majd meg.

Az egyesületi tevékenység kiemelkedő eseményének számított, hogy a klub a vele együttműködő partnerekkel – a Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltára, a MACSE és a Neumann János Egyetem – immár két alkalommal is nagy sikerrel rendezte meg a „*Jövők kulcsa a múlt*” című országos családtörténeti konferenciát, ahol a tudományos élet, a közgyűjtemények szakemberei, a könyvkiadók és a kutatók is találkozhattak egymással. A rendezvények fő célja a családkutatás társadalmi elismertetésének erősítése volt, a szervezők pedig alkalmat kívántak adni a témával foglalkozók kapcsolatépítésére, az információk közvetítésére és a fiatalabb korosztályok bevonására. A konferencián levéltárosok, történészek, kutatók tartottak előadásokat – elfogadta a meghívást Dr. Szabó Csaba, az MNL főigazgatója is – a családkutatást segítő témáról, forrásanyagokról, külön hangsúlyt adva az internetes adatbázisok felhasználási lehetőségeinek. A plenáris előadásokon túl a konferencián a családkutatáshoz kapcsoló workshopok is megrendezésre kerültek, amelyeken gyakorlati segítséget kaphattak a konferencián résztvevő kutatók, érdeklődők. A programot kiadvány-bemutatók és a témához kapcsolódó kiállítások is színesítették.

Az elmúlt évek során a klub tagjai komoly szellemi és kulturális értéket halmoztak fel azzal, hogy szorgalmasan és folyamatosan gyűjtik a családjukhoz kötődő adatokat, dokumentumokat, történeteket. Készülnek családfák, sőt több magánkiadású családtörténeti munka is napvilágot látott, köztük olyan művek is, mint az Aba-Novák Agóra családtörténet-kutató pályázatán díjazott Sallainé Szuda Zsuzsanna Pitvaros és Csanádalberti települési családkönyve, vagy

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ, a Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltára és a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Mediaworks Regionális Kiadó Kft. közös pályázatot hirdet gyermek (diákos iskolák felső tagozat), ifjúsági (középiskolás diákok) és fiatal felnőtt kategóriában (29 éves korig)

„CSALÁDOM ÉLŐ EMLÉKEZETE – LEGYÉL AZ ŐSEID KRÓNIKÁSA”

címmel.

A TE CSALÁDODBAN IS LEHETNEK LEGENDÁK!

A PÁLYÁZAT CÉLJA, HOGY

- egy igazán jó kiadvány részesei lehess
- szíves megismerhesd magyarságod és családod történetét
- ősed emlékeit átörökíthetd magadnak és az utókorak
- felfedezhesd mitől különleges, egyedülálló a te családod

A PÁLYÁZAT FELTÉTELEI

- Jelentkezz a pieter.zsuzsanna@ank.hu e-mail címmel
- A jelentkezést követően felhívhatod a szükséges segédanyagokat, dokumentumokat és amennyiben 18 év alatti vagy, szülői/gondviselői hozzájárulást a agoraszolnok.hu weboldalon Családkutató pályázat menüpontból.

A PÁLYÁZAT TEMAKÖRE

Jász-Nagykun-Szolnok megyében élő vagy a megyéhez kötődő személyek, családok életének, történetének feltöltözése.

BEADÁSI HATÁRIDŐ

Postára adási határidő: 2018. szeptember 24. (hétfő)

A pályázatokat postai úton a „Családom élő emlékezete – legyél az őseid krónikása” pályázati címet feltüntetve az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ címére (5000, Szolnok, Híd 1. ter 1.) küldheted le.

Kapcsolódó bank: Pieter Zsuzsanna (telefonszám: +36 30 633 9912 vagy +36 56 54 569, e-mail cím: pieter.zsuzsanna@ank.hu), akinek e-mail címmel fordulhatsz kérdéseddel.

EREDMÉNYHÍRDETÉS ÉS DÍJATÁDÁS

képzett, 2018. december 14. péntek

Helyszín: Aba-Novák Agóra Kulturális Központ, Szolnok Híd 1. ter 1.

A versenyt három korosztályban hirdetik meg: gyermek, ifjúsági és fiatal felnőtt. Korosztályonként a három legjobb pályaművet díjazuk.

NYEREMÉNYEK (korosztályonként)

1-1 db családi életrajz írástvege
1-1 db családi fotó beszerzése
1-1 db könyvtalvány





Az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ 2017-es ifjúsági családtörténeti pályázatának felhívása
(Kép: http://www.agoraszolnok.hu/rolunk/hirek/palyazati_felhivas)

a pályázaton „Arany fokozatot” kapott Fózér Vendel, aki a jászági Fózér család történetét dolgozta fel.

Az eltelt kilenc évben az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ – több együttműködő szakmai partnerrel és támogatóval közösen – négy alkalommal hirdetett meg családtörténeti pályázatot, amelyből három kifejezetten a fiatalabb korosztályt célozta meg. A családkutató játék 2011-ben összesen 47 családfa elkészítését eredményezte, amelyek legtöbbször nemcsak adatgazdag volt, hanem igen szellemes és dekoratív megoldások is születtek. 2014-ben a felnőttek körében 23 magas színvonalú pályázat érkezett be, míg 2015-ben a két korosztály számára kiírt ifjúsági pályázat eredményhirdetésén hét díjazottnak lehetett elismerést átadni. A 2017 őszi meghirdetett ifjúsági pályázatot az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ, a Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Le-

véltára és a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Mediaworks Regionális Kiadó Kft. közösen írta ki „Családom élő emlékezete – legyél az őseid krónikása” címmel. Az ifjúsági pályázat eredményhirdetésére – egy ünnepélyes esemény keretében – 2018. december 17-én került sor. A három korosztály számára meghirdetett pályázatra beérkezett munkák közül a bírálók 5 pályázatot tartottak érdemesnek díjazásra. A bírálóbizottság így köszöntötte a díjazott fiatalokat: *„Közületek öten kaptak meghívást a mai eredményhirdetésre. A bírálók véleménye alapján a múlt egy darabjának megmentésével, közreadásával nagyszerű munkát végeztetek, ezért számotokra javasoltunk elismerést. Külön öröm, hogy szinte mindegyikőtök megtapasztalhatta a családi összetartás, az érzelmi kötődés fontosságát. Remélem, egyikőtök sem hagyja abba! Ehhez kívánok minden jót, sok örömet a megkezdett munka továbbviteléhez!”*. Gyermek korosztályban díszoklevélben és könyvjutalomban részesült Orosz Dorina „Nagyanyó mesél – Dédmamám Áy Mária” című dolgozatáért, míg 2. helyezést ért el Nemes Tekla Luca „Dédmamám, Silye Julianna” című dolgozatáért. A fiatal felnőtt

korosztályban két 2. helyezettre tettek javaslatot a bírálók. Mohácsi Bernadett „Dédmamám, Mohácsi Bálintné Muka Eszter élete és munkássága” című dolgozata és Jenei Péter „Anyai nagymamám Dikó Róza” című pályázata kapott elismerést. A díjat, ami egy egyéves Arcanum Digitális Tudománytár online előfizetést és könyvtalványt tartalmazott, Bárdossy Péter családtörténet-kutató ajánlotta fel. Az első helyezést és az azzal járó fődíjat az ifjúsági korosztályban induló ifj. Tóth Csaba kapta, aki az Aba-Novák Agóra Kulturális Központ által felajánlott családi élményhétvégeiben részesült. A fiatal kutató további munkájának elősegítése érdekében a Családkutató Klub Sallainé Szuda Zsuzsanna két nyelven megjelent települési családkönyvét, a „Pitvaros a régmúlt idők tükrében” című könyvét ajándékozta az ifjú kutatónak. A fiatalember helyett nagyszülei vették át a díjakat, ugyanis a díjátadó rendezvény sajnos egybeesett a középiskolás pályázó szalagavatójával. Minden elismerésben részesített pályázó egy személyes összefoglaló értékelést is kapott a bírálóktól, amelynek segítségével munkáikat tovább tökéletesíthetik, és megkez-

dett kutatásaikat biztosabban folytathatják.

A valódi közösségek már önmagukban is összetett értékeket hordoznak a társadalom egésze számára, hiszen a közös érdekekkel, közös célokkal, értékrenddel és összetartozástudattal rendelkező csoportosulások nemcsak az értékek, normák közvetítésében, hanem az egyén morális alapokra épülő önmegvalósításában, a társadalmi jólét és boldogság kiterjesztésében, a szellemi, lelki és fizikai egészség megőrzésében is meghatározó szerephez jutnak. A közösségi cselekvés a maga sajátos normarendszerével a közjó előmozdítását, a társadalmi tőke bővülését, a kölcsönösségre épülő segítségnyújtást, a problémák helyben történő megoldását, az egyéni és közösségi traumák feldolgozását egyaránt szolgálja. Jó példáját láthatjuk mindennek a családtörténet-kutatás céljából létrejövő klubokban, egyesületekben.

A társadalmi tőke olyan erőforrás, amely elsősorban a közösségekhez kapcsolódik, a közösségek összetartozástudatából nyeri alapját. Az értékalapú és kultúraközpontú gazdaságfejlesztés aspektusából immár felértékelődni látszik a helyi közösségek, a lokális értékek jelentősége, a személyes kapcsolatok és társadalmi önszerveződések szerepe. A gazdaság- és társadalomtudományok új szempontú megközelítése szerint a társadalom tagjainak közérzetének alakulásában, sőt a gazdasági versenyképesség növelésében is meghatározó szerepe van a közösségi, kulturális és területi alapú tőkének is, vagyis az egyén és a közösség kapcsolatrendszerének, a kulturális értékeknek, a helyi identitásnak. Az amatőr családtörténeti kutatások a múlt emlékeinek megőrzésével, a lokális és családi összetartozástudat gondozásával, a hagyományok tiszteltével, aktív időtöltésre ösztönző közösségteremtő hatásukkal



A 2011-es családfa készítő pályázat értékelése (Fotó: Illyés Csaba)



A „Kis füzetben nagy segítség családkutatáshoz” című kiadványsorozat első kötete (Fotó: Fülöp Tamás)

nemcsak egyértelműen társadalmi, kulturális értéket teremtenek, de az azonos célokkal, értékrenddel és közösségtudattal rendelkező klubok, csoportok létrejötte révén a társadalom önszerveződése, az aktív és értékközpontú közösségi cselekvés szempontjából is nagy jelentőséggel bírnak.

A társadalmi és kulturális tőke szempontjából is rendkívül összetett hatása van a családi múlt feltárására irányuló tevékenységnek. A családtörténet kutatása, a közösségi múlt feltárása közvetlenül is hat a társadalom legfontosabb szervezeti egységére, hiszen nemcsak erősíti a család intézménye iránti elkötelezettséget, de növeli a családi összetartozás érzését, hozzájárulhat a szétszóródott családtagok felkutatásához, a családok újbóli egyesítéséhez, narratív jellegű fogva segíti a családtagok által átélt traumák feldolgozását, kibeszélését. Az egyén, a család-kutató szempontjából a család múltjának, a családtagok életútjának feltárása, értelmezése – mindamellett, hogy megértésre, toleranciára is ösztönöz – hozzájárul a megfelelő

önismeret, a helyes ön-kép kialakulásához. A családi közösséghez tartozás élményének az identitás megerősítésében, a társadalmi normák és szerepek tovább-örökítésében, a szocializációs és társadalmi beilleszkedési folyamatban is meghatározó szerepe van. Maga a családtörténet-kutatás pedig – mint szellemi, kulturális kihívás – nemcsak történelmi, helytörténeti, néprajzi ismereteinket bővíti, de mint szellemi és fizikai aktivitásra ösztönző tevékenység, hozzájárulhat a mentális, lelki és testi egészség megőrzéséhez. A család múltjának kutatása és az általa feltáruló helyi, illetve nemzeti múlt erősíti az egyén származástudatát, az együvé tartozás, a szülőföldhöz, illetve az ősök szülőföldjéhez és a nemzethez való kötődés érzését. A családtörténet-kutatók feltáró- és gyűjtőmunkájukkal – megfelelő szakmai segítség mellett – hozzájárulhatnak a közös nemzeti kulturális kincs megőrzéséhez, a szellemi és tárgyi kulturális örökség gondozásához. Mindemellett a családtörténet-kutatók – az általuk feltárt, olykor nehezen hozzáférhető források, tárgyi emlékek összegyűjtésével,

megosztásával, az általuk szervezett rendezvényekkel, programokkal, kiállításokkal és közösségi információs, kultúraközvetítő hálózatukkal – a hivatásos történetírók, a közművelődési intézmények és közgyűjtemények munkáját is segíthetik, és hozzájárulhatnak az objektív és hiteles történettudományi, társadalmi, kulturális ismeretek széleskörű terjesztéséhez.

A családtörténet-kutatás – a közösséghez tartozás élményén túl – maga is közösségteremtő és kultúraközvetítő erővel bír. Ha mindezt a tudományos, oktatási, kulturális és közművelődési intézmények, közgyűjtemények is felismerik, illetve támogatják, akkor jelentős eredmények születhetnek nemcsak a közösségi élet, a különböző generációk és társadalmi rétegek együttműködése, hanem a kultúraközvetítés, az ismeretterjesztés és a művelődés terén is. Küldetésüknek megfelelően, ezzel járulva hozzá a társadalmi tőke megerősödéséhez, amelyre társadalmi-, gazdasági- és fenntarthatósági kihívásokkal küzdő, értékvesztett, globalizálódó világunkban egyébként is oly nagy szükség van.

ARI ILONA – a szolnoki Családkutató Klub vezetője, családtörténet-kutató

DR. FÜLÖP TAMÁS – Neumann János Egyetem, Pedagógusképző Kar, dékán

MOLNÁR LAJOS MILÁN – Aba-Novák Agóra Kulturális Központ, ügyvezető igazgató



Család, közösség, nemzet¹

Tisztelettel, szeretettel köszönök mindenkit! Először röviden magamról, illetve arról a munkáról, amit végzünk. Én plébánosként vagyok itt, ugyanakkor civilként is szeretnék jelen lenni, 25 évvel ezelőtt alapítottuk alapítványunkat Mezőörsön. Általános iskolát, gimnáziumot tartunk fenn, üzemeltünk. Sok közösségi programunk van. Azért nem egyházi iskolát hoztunk létre – nem önmagam ellen beszélek, nehogy félreértés essék –, mert nem akartam vitatkozni a vezetőinkkel, nekem más a koncepcióm, mint jelenleg az egyházi felső vezetésnek. Azt gondolom, hogy alapkérdéseket még nem sikerült feltenni az elmúlt 29 évben a jövőnköt illetően. Például ilyen alapkérdés az, hogy a magyar társadalomnak azt az 1-2%-át kívánjuk-e megszólítani egyházilag, akiket egyébként elérünk a templom falain belül vagy a hittanóránkon vagy egyházi intézményekben, vagy pedig azt a kilencvenvalahány százalékot, akiket már nem érünk el. Azt gondolom, hogy nekem nem az a küldetésem pusztán, hogy azokat érjem el, akik egyébként is bejönnek hozzám, hanem

azokat, akik nem jönnek be. Erre egy jó lehetőség a civil szervezet. Úgy próbáltuk az értékeinket felépíteni, hogy örök értékek mentén, keresztény értékek mentén, de nagyon párbeszédképesen, minden jó szándékú ember irányába nyitottak legyünk. A regula pozitívát értem a párbeszédképesség alatt. Tehát aki belátja, hogy jó az, ha övele jót tesznek, akkor tessék ezt gyakorolni minden irányban. És ha belátja, hogy rossz az, ha ő maga rosszat tesz valakivel, és vele is rosszat tesznek, akkor megvan a közös nevezőnk, ami alapján lehet építkezni. Tehát ez volt az az alapkoncepció, ami alapján mi elkezdtünk dolgozni.

Nagyon szeretném, ha az én egyházam vagy történelmi egyházaink kilépnének a templom falai közül, és a társadalomba visszahelyeződnének. Nemcsak intézményesen, hanem egyébként is. Ez szemléletváltást kíván, még előtte állunk, de nem adjuk fel a reményt, bízunk benne, hogy előbb-utóbb sikerül.

Amit nagyon szeretnék kiemelni a bevezetőben: mindenhol kell egy jó édesanya, egy jó feleség.

Az Úr Jézusnak jó édesanyja volt, a Szűzanya. A Szűzanyát nagyon jól nevelték. Ennekem a Szentírás nem 27 könyvből áll, sok száz evangélium van, amik jelenleg apokrifok, figyelemre méltó információk vannak ezekben. Például nagyon szépen leírják az egyik apokrif evangéliumban, hogy a Szűzanyát egészen kis korától egy magaslati templomban nevelték, tehát elit nevelést kapott. És az elit módon felnevelt édesanyából lesz jó családanya. Kiváló édesanya. Az elit szótól nem kell megijedni, mi csak elitet akarunk nevelni minden tekintetben. Mindig a minőséget kell felnevelni. A minőség majd szépen hozza maga után a következő, következő lépcsőfokokat. Ez nincs benne a négy evangéliumban, ami jelenleg az újszövetségi szentírásnak részét képezi. De a többiben meg benne van. Tehát érdemes ezeket is figyelembe venni, és egy kicsit odafigyelni erre, hogy elit módon próbáljunk mi is nevelődni és nevelni másokat.

Furcsa dolog, római katolikus papként mondom, épp nagycsaládosoknak, ránk kötelező a papi nötlenség, de azért hála a Jó Isten-

1 Az előadás elhangzott a Nemzeti Művelődési Intézet, a Népfőiskola Alapítvány és a Nagycsaládosok Országos Egyesülete között létrejött együttműködési megállapodás aláírására szervezett összejövetelen, 2019. február 21-én, a Lakitelek Népfőiskola Gálfalvi György termében. Az együttműködő felek a közösségi művelődés célrendszerével összefüggő, a családon belül is közvetíthető, a családokat erősítő kulturális értékek megőrzése és közvetítése céljából kötöttek megállapodást. Az együttműködési dokumentum ünnepélyes aláírását – aláírók: Lezsák Sándor, az Országgyűlés alelnöke, a Népfőiskola Alapítvány kuratóriumának elnöke, Kardosné Gyurkó Katalin, a Nagycsaládosok Országos Egyesületének elnöke, Závogyán Magdolna, a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője – a témával összefüggő előadások követték, köztük Szabó Gyula mezőörsi plébánosé, melynek szerkesztett változatát közöljük.

nek csak a XI. századtól, korábban a papok nőültek úgy, ahogy kell. Az apostolok Szent János kivételével mind nős emberek voltak. Feltehetően nagycsaládosok, gondolom. Sőt biztos vagyok benne. A XII. századtól sajnos a bencés pápa, VII. Gergely bevezette a szerzetesi eszményt, a szüzességet. Ebből mi cölibátust csináltunk, de ez elég nagy kárt okozott a katolikus egyházban. Tehát a szerzeteseknek ilyen szempontból sok jót nem köszönhetünk, ez az igazság. Mi tiszteljük a szerzetesi életmódot, de nem biztos, hogy ez így okos dolog volt. Jézus nem is kívánta meg ezt egyébként a saját tanítványaitól. Magyarországon egészen Habsburg időkig bezárólag nőültek, utána vasmarokkal betartatták a papi nőtlenséget. Hála a Jó Istennek, vannak kiváló példánk. A görög katolikusok, akiknél megengedett a nőülés. És én őket szeretném mindjárt az elején jó példaként felhozni, mert nagy öröm számomra, mikor látok 5-6-7-8 gyerekekkel megáldott görögkatolikus papi családokat. Ott nincs probléma még a papi utánpótlással sem, mert egy-két gyerek mindig elmegy papnak az édesapja nyomdokát követve. S nem első generációs értelmiségiek lesznek ennek következtében, hanem a sok bölcsesség, tudás, tapasztalat, ami akár az évszázadok alatt összegyűlt abban a családban, az átadódik. Ez óriási előny, hatalmas előny. Hátrány nekünk, akik pályakezdők vagyunk. Bízunk abban, hogy rövidesen itt is lesz valamilyen elmozdulás római katolikus szinten is. Ferenc pápa talán valamit kitalál. Ugye, viccesen meg szoktuk jegyezni, hogy amíg a bíborosi kollégium idős emberekből áll, akiknek ez a kérdés már nem annyira aktuális, s ráadásul mindennel ki vannak szolgálva, közösségileg és mindenhogyan, addig ezt a kérdést könnyen el lehet halogatni, mis-

másolni, de bízunk benne, hogy előbb-utóbb lesz majd elmozdulás. Természetesen nagy előnye van annak, ha valaki cölibátusban élve dolgozik. Ezt én rábíznám szívesen a kollégákra, a nagycsalád erőt ad vagy erőt vesz el a hivatástól, és akkor döntsön mindenki maga.

Nőtlenek vagyunk, mégis nagyon sok tapasztalatunk van a családokra nézve, és több évtizedes ismeret gyűlt össze, mindez talán feljogosít bizonyos értelemben arra, hogy a témához hozzászóljunk. Teljesen egyetértek azzal, amit az előttem szóló is elmondott, hogy a család mindennek az alapja, egy jó családból kijövő, felnövekvő gyerekekkel – látjuk az iskolában is – ezerszer könnyebb dolgozni, mint azoknál a családoknál, ahol elváltak, sokszorosan elváltak a szülők, ahol a szülő egyedül neveli a gyermekét. Ez bizony probléma. Fekete Gyula kedvenc íróm volt a '70-es, '80-as években, utána is. Emlékszem rá, *Sarkcsillag*² címen írt egy gyönyörű könyvet a '80-as évek Magyarországnak népesedési problémáiról. A jóslatait tekintve, minden szava valósággá vált ennek a könyvnek. Nagyon jól látta előre azt a demográfiai hullámvölgyet, amibe belekerültünk. Nagyon keményen kritizálta annak idején a magyar társadalmat, mert önpusztító életet élt. Erről sokat beszélgettünk a teológián, én magam is tartottam annak idején erről előadást. Sajnos Magyarországon a rendszerváltás – csak változás volt – nem hozta magával azt az értékrendbeli váltást, amit a szabadság nekünk hozhatott volna.

Jó volt a Fekete Gyula könyvének címe, *Sarkcsillag*, mert a tengerészek régen az iránytűt a Sarkcsillaghoz állították be, az viszonylag pontos célba érést, tájékozódást tett lehetővé. Vajon mi a Sarkcsillag számunkra? Hol van az a biztos pont, amihez igazodnunk

kellene? Én azt gondolom, hogy az örök értékek azok. Az örök értékek, melyek pár millió évvel ezelőtt is azok voltak – az emberiség története nyilván nem ötezer éves, sok millió éves történetről kell, hogy beszéljünk.

Mik is ezek az örök értékek vajon? Nagyon könnyű kimondani, hogy az Isten. Igen, nyilván. Ezek a szellemi, a spirituális értékek, a felső világ tudása, a felső világról szóló ismeret és bölcsesség. Amikor ezeket az értékeket elkezdjük megismerni, ehhez a hagyományt kell nagyon jól ismerni, a magyarságnak a szent hagyományát. Ezt kellene megismerni nagyon mélyen. Mivel mindenünk a fényfelszabadítás szimbólumrendszeréről szól, ezért ezt már a gyerekek egészen kis korától a családjainkban meg kell jeleníteni, e szerint kell élni.

Nagyon jónak és nagyon-nagyon szépnek tartom Orbán Viktor miniszterelnök úrnak azt a hétpontos akcióprogramját, tervét, amit bejelentett, nagyon régi adósságot törlesztett ezzel. Mert az asszonyok, a nők rendkívül kiszákmányolt állapotban vannak ma Magyarországon. Egy asszonynak az értékét igazán az adja, hogy édesanya. Ez az elsődleges hivatása, persze nyilván nem kell bezárni a család berkein belül egy édesanyát, de mégis elsősorban édesanya legyen, csak másodsorban egy civil foglalkozású valaki. Ezért régi adósság a fiatalok családteremtési első lépéseinek anyagi, erkölcsi elismerése. A nagycsaládokat – akik felvállalják a gyerekeket, a 3-4-5-6-7 gyereket – úgy meg kell támogatni erkölcsileg és anyagilag, hogy kedvet kapjon a többi család is ahhoz, hogy kövesse őket. Nekünk nem nyugat a példakép, tudjuk, hogy nyugaton a nap csak lenyugszik, nem kél. A nap keleten kél.

Nagyon nagy kérdés számomra a női önazonosság. Én azt látom,

2 Sarkcsillag (esszék, jegyzetek, vitairatok, Magvető Könyvkiadó, 1983)



hogya a nők a világban ma karriert akarnak befutni. Csak másodsorban akarnak édesanyák lenni. Tanuljanak szakmát, képezzék magukat, de jó lenne, ha elsősorban édesanyák akarnának lenni.

A '80-as években kerestük a nők helyét, szerepét a társadalomban, és létrehoztunk kisközösségi berkeken belül női egyetemet. Illegálisan csináltuk, és aztán nem lehetett tovább, de egy pár évig működött. Egy női egyetemen nyilván azok az édesanyák taníthatnak, akik már gyerekeket a világra hoztak, és rengeteg élettapasztalat áll mögöttük. Ezt a tudást, ami hatalmas kincs, tovább kell adni a következő nemzedék számára. Ezt tanítani kell, ebbe rengeteg ismeretanyag belefér. Életvezetési feladatok, döntési feladatok, gyerekneveléssel kapcsolatos összes feladat, a sütés-főzés, takarítás is belefér. A társadalomismeret, jogi alapismeretek, az is, hogy kezeljük a pénzt. Nagyon sok minden. Én nagyon hiányolom, hogy ma például nincs Magyarországon egy női egyetem, ahol ezeket az ismereteket átadnák azok, akik hiteles életet élnek. A hitelesség rendkívül fontos. Csak az taníthat, aki maga már bizonyított, aki nem bizonyított, az még tanul, és nem tanít. Ez nagyon fontos dolog.

Nagy kérdés számomra, hogy vajon kell-e ennyi bölcsőde vagy óvoda vagy napközi. Nagyon sokba kerül a magyar államnak bölcsődék, óvodák, napközi otthonok fenntartása, mi lenne, hogyha ezt az összeget, amit ráfordítunk erre a célra, az édesanyák egy az egyben megkapnák. Néhány óvoda maradjon fenn, ahol nem lehet megoldani a gyerekek vigyázását, óvását. Hosszú távon ez egy jó megoldás lenne. Gyerekfejjel boldogok voltunk, úgy tudtunk hazamenni, édesanyánk otthon volt, meleg ebéddel várt minket. Egy férj is egészen másképpen megy haza, amikor a feleség a maga szeretetével, figyelmességével várja otthon. Az teljesen más, mint amikor este valaki 8 óra munka után édesanya.

Aztán nagyon fontos a hit továbbadása szempontjából az édesanyák szerepe. Mert mégis csak ők azok, akik a gyermek első éveiben, évtizedeiben ott állnak mellettük. Ők azok, akik a gyereket megtanítják imádkozni, akik dúdolgatnak, énekelgetnek a gyermeknek. Ők azok, akik a népmeséket elmondják. A népmesék csodálatos beavatási mesék, az ember életéről szólnak. Az ember a felső világból, a Jó Isten világából eljön ide a föld-

re szerencsét próbálni, sok próbatételen megy keresztül. Ezeket a próbákat, ha kiállja a felső világ segítségével, akkor visszatérhet a Jó Isten világába. Gyönyörű, erről szól az életünk. Jó, ha időnként felélevenítjük ezeket a régi népmeséket felnőttkorban. A magyar népmesék tartalmazzák a nyugati és a keleti zodiákusnak a szimbólum rendszerét. Kicsit a keleti kötődésünk is benne van ebben. Felnőttkorban, mikor ezekkel már tisztában vagyunk, akkor értjük meg igazán mélyen Madách Imre *Az ember tragédiáját*, Petőfi Sándor *János Vitézét*, mert ezeket így írták meg. Ha valaki felnőttkorban még egyszer végigolvassa a népmeséket, több mindent fog felfedezni. A származásmitoszunkat. És, ha ezzel a tudással neveli a gyerekeit, azok ebből sokat profitálnak. Az egészen biztos.

Imádkozni. A hitet megélni a gyerek előtt. Személyesen példát mutatni. Emlékszem arra a fiatal párra, aki esketési házas felkészítésre jött hozzám, és mondja a lány: a mai napig emlékszem arra, amikor nagymamám mindig úgy engedett el engem iskolába, hogy megpuszilt, és egy keresztet rajzolt a homlokomra. Mindig így engedett el. Eltelt közben tizenvalahány év, még emlékezett erre az apró, de nagyon fontos gesztusra.

Nem baj, ha a felső világ felé nyitottak vagyunk, és beengedjük egy kicsit a felső világot is az életünkbe. Az ajtót kinyitjuk, akkor bejön, ha nem nyitjuk ki, akkor nem tud bejönni. Az embernek szabad akarata van.

Molnár Jóska bácsi az egyik meghatározó gondolkodó ember az életemben, még valamikor a '90-es évek elején találkoztunk. Gyermekrajzok üzenetéről készített egy gyönyörű filmsorozatot a Duna TV övele, abban egy kicsit tudtunk segíteni. Jó lenne, ha levetítenék újra és újra, mert rengeteg bölcsesség és tudás van benne.

A Jó Isten minden újjászülettő gyermekkel újratereinti a világot. Új lehetőséget ad a világnak. A gyerek önmagából azokat az ősi jelképeket rajzolja ki, melyeket a Jó Isten, a felső világ beleprogramozott az ő lelkébe, tudatába. Megrajzolja a napot. A nap a megfelelések rendjében az Isten jelképe, Isten szimbóluma. Megrajzolja az édesanyját, királynőként, gyönyörűen lehajló, hatalmas hajával. Köpönyeges Madonna ábrázolásaink visszaköszönnek a középkori templomaink falfreskóiról. Össze lehet kötni a gyermekben benne élő ősképet a Boldogasszony képével, amit az édesanyjában vél felfedezni és meglátni nagyon helyesen. Minden anya Boldogasszony. Ez összeköthető a kultúrtörténettel, vallástörténettel, hagyománytörténettel, Istenképpel, ez a szerves műveltség. Ezek csodálatos dolgok. Amikor egy gyerek így megfogalmazza és kirajzolja, attól teljesen függetlenül, hogy a szülei vallásosak vagy nem vallásosak, akkor én azt gondolom, hogy a nevelésnek és az érték-közvetítésnek erre ráhangolónak kell lenni.

Szoktam mondani, hogy kultúra vallás nélkül nem képzelhető el. Ha nekem mond valaki egy vallástalan kultúrát, képes vagyok minden elégtételre. Nem tudnak mondani, mert ilyen nincsen. A világtörténelemben ilyen nincsen. Tehát a nevelésnek ezekre az ősképekre rímelőnek kell lenni.

Nem szabad gyermekközpon-túan nevelni – ezt most jól kell érteni –, hanem értékközpontúan kell nevelni. Szeretettel, jósággal, együttérzéssel. Nagyon helytelenek gondolom, amikor szinte négykézlábra ereszkedik a család a gyermek előtt, várja a gyerek utasításait. Ilyenkor alakul ki a tiszteletlenség a gyerekben. Az értékközpontú nevelés nagyon-nagyon fontos, így tudunk igazán szeretni és növelni. Erős családot és nagyon erős nemzetet szeretnénk.

Említettem már, a mi kultúránk egy szempontból érthető és fejthető meg, és nagyon fontos, hogy értsük: minden a fényfelszabadításról szól. A fényfelszabadítás szimbólumrendszere van a népművészetben, a *Hej regő rejtem* népdalainkban. A néptáncaink és a körtáncaink mind erről szólnak. Ezt meg kell érteni, és éppen nekünk hívó embereknek ez nagyon-nagyon fontos, mert a fény ebben a rendszerben az Isten szimbóluma. Az Istent jeleníti meg. A bennünk lévő isteni fényt kell egy sokkal magasabb szintre emelni, tudatossá tenni. És ez lenne minden családnak a legfontosabb küldetése. A gyerekeinket erre a szintre felvinni. Ez a kultúra. A többi az mind dizájnelem.

El lehet játszani ezzel a szóval is, hogy bölcső. Ott a gyerek, ott van a bölcsőben, ő bölcs, de azért az igazi bölcsesség az idős korban alakul ki. Jobban szerettük egy kicsit a nagyszüleinket a szüleinknél. Gondolom, mindenki így volt ezzel. Valószínűleg azért, mert ők annyit megélték már, hogy bölcsökké váltak. Az ember a bölcs ember közelségében jobban szeret lenni, mint aki még erre a szintre nem egészen jutott el. Igen. Két életkorban van az ember nagyon közel az éghez:

egészen kiskorban, hét éves korig, és amikor az élete végét járja már. Legyünk ilyen bölcs idősek majd. Mi is járjuk végig ezt az utat.

Befejezésképpen, egy számítógépes programot szeretnék mindenkinek a figyelmébe ajánlani. Felolvasom, hogy hogyan kell a szeretetet telepíteni a számítógépre. Tehát a szeretet telepíthető. Felhívja valaki az ügyfélszolgálatot.

Ügyfélszolgálat: Miben segíthetek?

Felhasználó: Hát, hosszas megfontolás után úgy döntöttem, installálni fogom a szeretetet. Végigvezetne, kérem, a folyamaton?

Ügyfélszolgálat: Rendben, szívesen segítek. Készen áll az indulásra?

Felhasználó: Nem vagyok egy műszaki zseni, de azt hiszem, készen állok. Mit kell először tennem?

Ügyfélszolgálat: Első lépésként nyissa meg a szívét. Megtalálta a szívét?

Felhasználó: Igen, de egy csomó más program is fut jelenleg. Lehet telepíteni a szeretetet, miközben ezek futnak?

Ügyfélszolgálat: Milyen más programok futnak?

Felhasználó: Lássuk csak. Van múltbéli megbántódás, alacsony



önértékelés, harag, neheztelés. Ezek futnak éppen.

Ügyfélszolgálat: Nem gond. A szeretet fokozatosan törölni fogja a múltbéli megbántódást a jelenleg működő rendszeréből. A hosszú távú memóriában esetleg megmaradhat, de már nem fog megzavarni más programokat. Végül a szeretet felül fogja írni az alacsony önértékelést a saját moduljával, amit egészséges önértékelésnek hívnak. Viszont a haragot és a neheztelést teljesen ki kell kapcsolnia. Ezek a programok megakadályozzák a szeretet megfelelő installálását. Ki tudja kapcsolni ezeket?

Felhasználó: Nem tudom, hogyan kell kikapcsolni őket. Meg tudja mondani?

Ügyfélszolgálat: Örömmel. Menjen a Start menübe, és indítsa el a megbocsátást. Ezt addig kell ismételnie, míg a harag és a neheztelés teljesen ki nem törlődnek.

Felhasználó: Rendben, kész vagyok. A szeretet automatikusan elkezdte telepíteni magát. Ez normális?

Ügyfélszolgálat: Igen. De ne feledje, önnek csak az alapprogram van meg. El kell kezdeni kapcsol-

lódni más szívekhez, hogy hozzáferjen a frissítésekhez.

Felhasználó: Hoppá! Máris kaptam egy hibaüzenetet. Azt mondja, hiba: a program nem fut külső egységeken. Most mit tegyek?

Ügyfélszolgálat: Ne aggódjon, ez azt jelenti, hogy a szeretet program belső szíveken való futásra lett tervezve, de az ön szívéen még nem futott. Kevésbé technikai nyelven ez csak annyit jelent, hogy önnek először saját magát kell szeretnie, mielőtt másokat is szerethetne.

Felhasználó: Tehát most mit tegyek?

Ügyfélszolgálat: Gördítse le az önefogadás menüt. Majd kattintson az alábbi fájlokra: Megbocsátok magamnak 2.0; Felfedezem az értékeimet 1.5; Tudomásul veszem a korlátaimat 3.0.

Felhasználó: Rendben, kész vagyok.

Ügyfélszolgálat: Most másolja őket az Én szívem könyvtárába. A rendszer felül fog írni minden zavaró programot, és kijavítja a hibás programozást. Ezen kívül törölnie kell a terjengős önkritikát az összes könyvtárból, és kiüríteni a kukát,

hogy biztosan eltávolítsa teljesen, és soha ne jöhessen újra elő.

Felhasználó: Megcsináltam. Hé, a szívem új fájlokkal telik meg. Mosoly jelent meg a képernyőmon. És a béke meg az elégedettség bemásolja magát mindenfelé a szívembe. Valamint az egész rendszerem melegegdedni kezdett. Ez normális?

Ügyfélszolgálat: Sok esetben. Másoknak eltart egy ideig, de végül minden helyre áll a megfelelő időben. A rendszer melegegdedése normális, és javítja a szív működését, ne aggódjon. Egyébként jó érzés mindez?

Felhasználó: Nagyon jó érzés, csak szokatlan.

Ügyfélszolgálat: Szóval a szeretet telepítve, és rendesen fut. Még egy dolgot, mielőtt letennénk a kagylót, a szeretet ingyenes program, figyeljen rá, hogy továbbítsa azt és különféle változatait mindenkinek, akivel kapcsolatba kerül. Ők is megosztják majd másokkal, és visszajuttatnak viszonzásul önhez is új és izgalmas változatokat.

Ezekkel a gondolatokkal kívánok mindenkinek gyerekeket, igen sok örömet és sok erőt az önépítésben. Köszönöm a figyelmet.



A családról Lezsák Sándorral, Lezsák Sándornéval, és Anna lányukkal

Videón látható Lezsák Sándor és felesége egy kiskunfélegyházi rendhagyó órán, amint végzős gimnazistáknak a családról beszélnek, megélt közös életük alapján. A házaspár egymásnak adja a szót, folytatva mesélik a közös történetet. Első találkozás, udvarlás, egymás egyre jobb megismerése, majd az otthoneremtés állomásai, a három gyerek születése és felnevelése, a nyolc unoka melletti nagyszülősködés, és ebben a történetben érzékelhető a férj felépített-felépült élete, és a feleség, amikor már tehette tancos életének kialakulása is. Mert, hogy is teremthető újra meg újra egyensúly két ember életében, ha nem úgy, hogy mindketten élnek azt a saját életet is, aminek a család ad hátteret. Ott van történetükben a Lakitelek Népfőiskola kialakítása és vitele, mint páros projekt. És a rendhagyó óra példája annak, milyen jó érzés két olyan embert hallani, akiket jellemez egymás erősségeinek és gyengéinek tudása, a folytonos és szeretettelgi figyelem, ami a két óra alatt egy percre se szünetel. Az a feszesség, amit ketten hoznak létre egymás között, hozzá létre azt a figyelmet, amit az osztályban fent tudtak tartani. Csaknem kétórányi tapasztalattár, nézni, hallgatni ér-

demes, és akár megállítani, és összevetni mindazzal, amit ember ebből a folyamatból már megélt, vagy elképzelni a saját változatot. Lehet, hogy másképp képzeled el a magadét, amit meg szeretne élni, aki részese lesz a videó megnézésének.

A család életszerű bemutatására vállalkozó rendhagyó órán túl olyan beszélgetésekre vállalkoztunk elnök úrral és családtagjaival, ami szakmánkat különösen erősen foglalkoztatja, hogyan teremthetők és adhatók tovább értékek generációról generációra.

M. A.: Mit élt át elnök úr abban a családban, amelyikbe bele született, és mit vitt tovább belőle magával az életére? Hogy hatott ez arra a családra, ami elnök úrnak köszönhetően alakult ki? Érdekes lenne, ha a gyerekei családjáról is beszélne ebben a viszonylatban. Három generációnyi család, mint a létező legkisebb szerves közösségi egység, mit képzett családi életében, hogy kellő útravalóval bocsássa útra a gyerekeit?

L. S.: Istenről, hazáról, szerelemről nem fogok beszélni, ezt élni kell, megélni kell. Nehéz lenne áthozni szavakba azokat az élményeket, gondolatokat, érzéseket, hely-

zeteket, konfliktusokat, sikerélményeket, emlékeket, amelyek ezekhez a fogalmakhoz kötődnek, és mindegyik torzó, bennem egészzé illeszkedő rész. Önmagában mindegyik legfőljebb egy csillagszóró, amelyik elvilágol, és aztán marad belőle egy kormos drótdarab.

Amit én hoztam a családomból, abban meghatározók a nagyszüleim anyai ágon, elsősorban a nagyapa.

M. A.: Így nem is három generációról fogunk beszélni, hanem négyről.

L. Zs.: Meghatározók a nyári nagy vakációk a kis szabolcsi faluban. A Dob utcában, a Klauzál téren nőttem fel, Kispesten születtem, aztán a Józsefváros, ötéves koromban költöztünk át a Dob utcába, Illés utcába. Pest, hetedik kerület, Klauzál tér és a körút világa, és utána pedig egy kicsi falu. A kető közötti másság, és amiben más volt, mindenben a falu javára, rám erős hatással volt. Az a természet. És az a természetesség. Nagyapa és nagyapával a természet. A kis falusi, székényomos utcán kihajlott az ág, az arra járó levett róla egy almát, egy meggyet. Természetből fakadó látvány, érzések, minden

sokkal egészségesebb, egyenesebb. Miközben egy élet, amelyekben meg kellett küzdeni minden napért, minden óráért. Ezt a küzdelmet, ezt hozta magával édesanyám abból a világból. Hét évig éjszakázott, megkínlódott azért, hogy fölnevel édesapámmal együtt három gyereket. És volt bennem, talán testvéreimben is – hárman voltunk – egy megértés, egy érzés, hogy elismerjük, hogy anyuka éjszaka dolgozik azért, hogy nappal velünk legyen. Meg, mert több volt a kereset. Édesapám a Csepel Vas- és Fémművekben dolgozott, egy nagyon tehetséges ember volt, ő valóban politikai okok miatt nem vitte többre. Egy csöndes ellenálló volt, így lehet őt jellemezni. Gyöngy írásával gyerekkorában országos helyesírási versenyt nyert. De 14-en voltak testvérek Pesterzsébeten.

Nem haragudtunk a szüleinkre, hogy nem tud tornacipőt venni anyu. Az egyik rokon szertáros elhasznált tornacipőkkel segített bennünket, és mindig szorított a tornacipő. Elviseltem, megértettem. Nem voltunk szegények, de próbáltuk palástolni, hogy azért némely osztálytársamhoz képest más körülmények között élünk. De jött a nyár, és az mindent feledtetett. Olyan élmény, élményforrás, amely összekovácsolta a családot. A pesti élet megértést követelt, de ugyanakkor rajongtunk édesapáért és anyukáért is. Édesanyám nagy mondása, 90 éves korában, hogy ha tudtam volna, hogy ilyen sokáig élek, jobban vigyáztam volna az egészségemre.

M. A.: *Ilyen előzmények után hogy gondol valaki a jövőjére és abban a családra? Milyen családot akar?*

L. S.: Hogy család legyen a család. Legyen ott helye az asszonynak, a férjének, a gyerekeknek. És a rokonoknak, akik a szűkebb családot kiegészítik, elsősorban akkor, amikor szükség van figyelemre, se-

gítségre, egy kézfogásra, egy ajánlkozásra, egy ünnepi alkalomra. Együtt legyenek, ne csak esküvőn, keresztelőn, temetésen, hanem egy kicsivel többet. Eléggé zaklatottnak tűnhet az életünk egy külső szemlélőnek, ugyanakkor a mi családunkról az mondható el, hogy együtt van. Minden esztendőben a három gyerekemmel és a családjukkal együtt eltöltünk egy hetet, és ez életető eleme lett annak, hogy az unokatestvérek, a három gyerekünk gyerekei, a nyolc unoka nagyon szeretik egymást, nagyon kívánják egymás barátságát. Kicsi koruk óta hozzá is szoktak. Most a hétvégén is Anna lányom a négy gyerekkel elment Visegrádra a Gabi lányomhoz, ezt az egynapos, egy éjszakás kis kirándulást alig várták már. Tehát ez egyik nagy erénye úgy gondolom, a mi családunknak, hogy nemcsak a gyerekek között, hanem az unokák között is erős a kapcsolat. Jó kötőanyagoknak bizonyulnak a találkozások, beszélgetések, kirándulások. Fölmentek a Fellegvárba Visegrádon, fölgyalogoltak, és jól elfáradtak. Mondja az egyik unoka, Benedek, hogy jól elfáradtunk. De olyan jóízűen mondja, az a jelentése, valamit megcsináltunk. Anna lányom a szomszédunkban lakik a fiú hármas ikrekkel és a bátyjukkal, sűrűn ebédelünk együtt hétvégén, hétköznap is előfordul. Fontosok ezek az együttlétek. „Ez történt az iskolában.” És miről is beszélgethetnénk még, népfőiskola, fejlesztés. Az unokák is képben vannak, érdeklí őket, és a maguk módján értékelik is. Az ilyen jellegű együttlét is megerősítő hatású. Nyáron készülünk közös egyhetes kirándulásra.

M. A.: *A kiskunfélegyházi rendezvény órá videóján a felesége érzeltetett egy helyzetet az otthonról, ahol gyakran szól a népzene, és ahol az unokák már maguk is bekapcsolják, hogy hallgathassák, és kedvük szerint nekiállnak rá tán-*

colni. Közös emlékezésükből, és annak összes tapasztalatából látszik, hogy a minta az, amit egy család a nevelése során adni tud, és a környezet hat, amelyet meghatároz a kultúra. Az, amit az a család öriz, amit teremt. Ez van nagyon nagy hatással a következő generációra.

Abból, amit elnök úr mond, és azáltal, ahogy a nagyapa emlékét felidézi, látható, hogy a pesti gyerekre a természet és a természetesség olyan erős hatású volt, amiről elmondható, és ez élettörténetéből tudható is, hogy döntően befolyásolta választásait, döntéseit. Ha ezt és a felesége tevékenységei közül a táncot, a hozzá tartozó kultúrával kiemelve együtt gondolom, máris kész egy kultúra és környezet a felnövekvőknek. És végül is az, hogy egy társadalom milyen lesz, az ilyen élettérre, helyzeté alakított kultúrákon múlik. És a család, a házasság, az intézményesített kapcsolat ezt segíti és stabilizálja. Ezt igazolja nekem Anna lányuk, aki a Népfőiskolán tovább viszi mindazt, ami a szüleinek fontos. És hogy ez sajátja, érezni abból, ahogy beszél, ahogy megnyilatkozik. Négy fia nevelésében a megteremtett családi környezet még abban is segíthet eligazodni, hogy mit jó, ha szoros gyepőlővel tart, és mik azok a dolgok, amiben szabadon jó hagyni gyerekeit. Úgy látszik, ő nagyon derűs. Jó családot teremtett, és örömet leli bennük.

L. S.: Mind a három gyerekemnek volt és van faluélménye. Ahol ma is élünk, ott a szabad tér. Emlékezetesek gyerekkori kirándulásaink, különösen, amikor horgászni vittem őket. Soha nem fogtunk nagy halat, nem is az volt az izgalmas. Mindig azzal indultunk el, hogy elmegyünk, és most eltévedünk. Ami azt jelentette, hogy bebarangoltuk a környéket. Fölfeleztük. Ezek közös délelőttök, délutánok voltak, jó beszélgetésekkel. Voltak esték, amikor lementünk a Tisza-partra, és ott sátorban alud-

tunk. Voltak olyan pillanataik, óráik, amelyekben a gyerekkornak a megszokott ritmusából kibújtak, körbenéztek, és kicsit másképpen látták a világot. Egy éjszaka kint a Tisza parton. Vagy éppen az udvaron, ott is aludtak éjszaka, próbatételek voltak ezek. A pesti kirándulásokra édesanyámhoz már kicsi korukban hoztam őket, semmi vágyódás nincsen bennük ma sem, hogy ők nagyvárosban éljenek. Érezték rajtam, tudták is, hogy miért jöttem el, miért kerestem a falut, a tanyát, miért idegenkedtem a lakótelepektől. Fölfedeztük együtt, hogy kell metrózni, megtanultuk már gyerekkorukban, nincs bennük bizonytalanság, de vonzódnak a kerthez, a családi házhoz, a szabadsághoz, szabad területhez. Visegrádon ilyen helyzetben van a lányom, a fiamnak is megadatott ez, hiszen lovaskultúrát tanít az egyetemen, kaszkadőr, kaszkadőr szakértő, lovai vannak. Kemény próbatétel az ő élete is. Gabi lányom régész, egy titokzatos, izgalmas pálya az övé. Van, ami lekösse a három gyereket ott is. Anna lányom jogi egyetemet végzett, egy egészséges próbatétel volt neki a hármásikreket kihordani, aztán istápolni egyszerre hármat. A feleségem nyilván nagyon sokat segített, és egy nagyszerű férje van, aki valóban családapa. És ez egy kis csoda, hogy együtt tudnak ebédelni szinte minden nap, mert a szülők a nép főiskolán dolgoznak, hazamennek ebédelni, hazaérkeznek a gyerekek, rögtön mesélik, mi volt az iskolában. Ezt én most érzem, mennyire jó lett volna ez nekem is annak idején. Nem lehetett, de fontos, hogy szerethető volt az az élethelyzet is. Átsugárzott a szüleimen a bizalom, a szeretet, amit tudtunk viszonzni. Nekem ez természetes is. Elég keserűen veszem tudomásul a környezetemben megrokkant családokat, a szétválásokat. Ha össze se tartoznak igazán, csak együtt élnek. Amiben mindig ott van a bizony-

talanság. És ott van az, hogy akkor jogilag ez hogy is néz ki. Nagy baj, ha már ezt vizsgálják. Az MDF-ben is akkor kezdődtek a bajok, mikor az alapszabályt kezdtük nézegetni. És általában akkor kezdődnek a bajok, amikor nem a jó változatra készülünk, hanem a rossz változatot próbáljuk elemezni. Így van egy családnál is. A jó változatra kell összpontosítani, annak érdekében. Nem erőszakosan, nem ingerülten. Építkezni csak nyugodtan lehet. És derű is kell.

M. A.: *Azt minden gyerek érzi, én is így voltam vele, hogy a családokba a feszességet az anya szokta hozni, annak érdekében, hogy amit kell, végig lehessen csinálni. És ennek egy jó mértékét megtalálni, a ritmusát, ez nem könnyű. Én ugyan későn ismertem meg a feleségét, de az eredményeket látva, benne ez megvan, megvolt.*

Mielőtt a Parlamentből útra kellek, és feleségét és Anna lányukat keresem Lakiteleken, még valami családhoz kötődő élményére, örömére kérdeznék.

L. S.: Ha a fiamra gondolok, jó érzés. Lányaimra gondolok, jó érzés. Unokákra gondolok, jó érzés. Van bennem egy olyan érzet, hogyha nem volnának, minék vagyok, minék is lennék. És ahogy gondolok a húgomra, bátyámra. Édesanyámra, édesapámra, ők sem haltak meg. A tudatomban ott van a helyük. Nem siratózok. A múlt emlékeivel, élményeivel együtt élek, és tudok köztük még válogatni is. Az ember mindig arra összpontosít, amit végez, tesz. A család egy jó, egészséges környezet nekem ahhoz, hogy feszített tempóban tudjak tenni, akár a Parlamentben, akár a Népfőiskolán, vagy a választókerületben. Vagy éppen az irodalomban. Most adtam le, jelenik meg új könyvem, mégpedig *Nagypapa a bőröndben* címmel – a családról szól. Ez egy tragikomikus nép-

színmű, ami az elmúlt esztendő áprilisában játszódik.

M. A.: *Csodálatra méltónak találom, hogy az életében helyet tud kapni irodalmi munkája is. Hogy belefér. Biztos vagyok benne, hogy ehhez a legdöntőbb a támogató családi környezet.*

A beszélgetések napja az átállított óras első nap volt, így jólesett útközben arra gondolni, hogy öröm lesz hallgatni Lakiteleken anyát és lányát arról, ami nekik életgyakorlatukból adódó életfilozófiájuk. A témát, hogy mit, hogyan teremt és hagyományoz a család, esetükben is a beleszületett családdal kezdtük, Lezsák Sándorné családjával.

L. S-né: Édesapám 31 éves korában házasodott, segédjegyző volt, jegyző lett volna belőle, de ez éppen az az időszak volt az ország életében, amikor a jegyzőségeket megszüntették és őt elbocsájtották. Miután összeházasodtak, megszűlettünk, el kellett döntenie, hogy miből fogja eltartani a családot. A vasútnál tudott elhelyezkedni, adminisztratív munkakörben. Ahol vasutat építettek, fölüjíttak, oda vándorolt. Hétfőn hajnalban indult, és pénteken este jött haza, tehát ilyen értelemben az édesanyánk volt az, aki a három gyereket fölnevelte. Úgy, hogy 12 éves koromig otthon volt velünk. Minden áldott nap főzött, vezette a háztartást, volt szőlőnk, kötözött, kapált, a világon mindent csinált. Segítettünk, amennyit iskola mellett lehetett. Nyilván egy gyerek nem szívesen kötöz meg kapál, de abban az időben az természetes is volt, hogy dolgozni kell otthon. Amikor én 12 éves lettem, adódott egy lehetőség, hogy édesanyám elmenjen egy gyümölcsfelvásárló telepre, pénztárosként dolgozni májustól egészen szeptember végéig, október végéig, amíg gyümölcs volt. 12 évesen abba a helyzetbe kerültem, hogy háztartásvezető lettem. Én voltam a legidősebb gyerek, két öcsém van.

Minden áldott nap 6-kor keltem, 8 órára már megettem a jószágot, a disznót, fölmáztam, nem volt se villanyunk, se vizünk, ke-rekes kútból húztuk, meg az artézi kútról cipeltük főzéshez a vizet. 8 órára már a lakás fölágyazva, kiszellőztetve gyönyörűen rendbe téve. Akkor 10 óra tájt nekifogtam főzni úgy, ahogy édesanyámtól lát-tam. De nagyon sok mindent nem tudtam, hogy hogyan kell csinálni, például berántani egy levest, ilyenkor a szomszéd nagylánytól kissé szégyenkezve, de segítséget kértem. Mi gyerekek otthon megebédeltünk, azután biciklire ültem, és vittem az ebédet édesanyámnak. Sokszor ott maradtam segíteni neki pénzt számolni, számlaössze-geket összeadni. Örömmel csinál-tam, ez volt a játék, pihenés nekem. Elég korán meg kellett tanuljam, hogyan osszam be a napot, hogy mindenre jusson idő. Valószínű in-nen hoztam, de nyilván bennem is volt születésemtől fogva a rendsze-retet, a család, az otthonteremtés.

M. A.: *Hadd kérdezzem meg Annától, hogy egy ilyen előzmé-nyekkel rendelkező édesanya gyere-kének lenni milyen volt. És lehetne szó a nagyszülőkről?*

L. A.: Amibe mi beleszület-tünk, és a nagyszüleink családjá-ban is, mindig fontos volt a sze-retet. Sütő mama volt édesanyám anyukája, neki hatalmas szíve volt. Ő volt a nagymama. Bár nem sza-bad szembe dicsérni senkit, de én bármikor a saját édesanyámat szembe dicsérem.

Ezt a szeretetet viszi tovább ő is. Hárman vagyunk testvérek, a bátyám, nővérem és én. A gyerekek közül én vagyok a legkisebb, a két lány – nővérem és én – itthon megtanultunk főzni. Azt is nagyon meg kell tanulni, hogy hogyan kell egy meleg családi légkört létrehozni, amit édesanyám megteremtett itthon. Persze kell hozzá a jó férj, de az otthonról hozott minta

mindenképp fontos. Gyerekkoromban még csirkét is pucoltam anyuval, mert annyira jó volt vele lenni, együtt dolgozni. Láthatatlanul mindent megtanultam, megtanultunk a nővéremmel együtt. És a rendszeret. Azt láttuk itthon, hogy tiszta ruha van, tiszta a lakás, főtt étel kell, hogy legyen az asztalon. Nővérem is a mai napig főz.

M. A.: *Hadd kérdezzem, ha valakinek csak fiú gyerekei vannak, hogy hagyományozódnak a dolgok.*

L. A.: A családi életet úgy alakítottuk ki a férjemmel, hogy a fiúk is kivegyék részüket a házimunkák-ból. Be vannak osztva a munkák, nem én csinálom mindent, besegí-tenek. A szeméthordást, fahordást, a mosogatógépből kipakolást a fiúk csinálják. A saját szobájukat saját maguk takarítják, én megyek ellen-őrizni. Mikor kicsik voltak, együtt csináltuk, egy jó játék volt. A nagy-fiúnk, Máté, 17 esztendő, a hár-masikrek, Kolos, Gergő, Benedek, 13 évesek, már nem segítek, nekik kell megcsinálni, és én ellenőrzöm. Meg kell tanulni egy fiúnak is meg-állni a mai világban a két lábán. Főzni is tudnak, egyedül is. Tudnak panírozni, besegítenek. Egyedül sütnek palacsintát.

L. S-né: Levente fiam ugyanúgy tud főzni, és ugyanúgy tud mosni, vasalni, takarítani, meg mindent csinálni, mint a lányaim. Mert, ahogy Anna is mondta, soha nem kényszerből segítettek, ezt nem erőltetheti az ember. Így lesz természetes a munka szeretete, így lehet szeretetteljes családban élni.

L. A.: Azért tegyük hozzá, na-gyon fontos, hogy a férfiak férfiak maradjanak, a nők pedig nők. Nekem szerencsém van, a férjem nagyon erős férfi, egy jó értelemben vett lovag. Nem várom el tőle, hogy mosogasson, főzzön, por-szívózzon vagy mosson, de nem esik le a karikagyűrű az ujjáról, ha megteszi. És hálás vagyok, ha kite-reget, mert lejárt a gép, és én még

nem jöttem haza a Népfőiskoláról. Ez nagyon jól tud esni. De mégsem várom el tőle. Ő maradjon férfi, én meg nő.

M. A.: *Érdekes, hogy tevékenysé-gek kerülnek szóba. Az látszik, hogy a mai fiataloknál a tevékenységek már nem úgy oszlanak meg, mint a hagyományos családban. Viszont az, hogy legyen egy férfi férfi, és legyen egy nő nő, ezeken a praktikus dolgokon túl is megfogható kell legyen valamiben.*

L. A.: Az ember társas lény. Nekem kell a másik felem, hogy én gyöngye tudjak lenni. Egy nő gyöngye. A férfinak kell annyi ereje legyen, hogy ő tudjon erőssé lenni. Egy nő nagyon le tudja építeni egy férfiben az erőt. Vagy ez fordítva is igaz lehet. Egy nőnek nagyon okos-nak kell lenni, hogy ezt a vékony mezsgyét szépen fenntartsa.

L. S-né: Érzelmek vonatkozásá-ban más a férfi és más a nő, ha például a családot, meg a gyerekeket nézem. Mást várunk el az apától, a férfitől, mint egy anyától, hogy hogyan szóljon, hogyan viszonyuljon a gyerekekhez a családban.

L. A.: A gyerekeknek nagyon fontos az anyaszerep, apaszerep. Ha ebben zavar van, akkor egy torzult apa-anya képet visz tovább a gyerek. Majd kiderül a követke-ző generációban, hogy mi hogyan vizsgáztunk a férjemmel. Édes-anyámék jól. Az édesanyának kell az otthon melegét megteremteni.

L. S-né: És azt a légkört, hogy egy fiú is oda merjen bújni az anyukához 17 évesen is.

L. A.: Mi most pont ezt a ka-maszkort éljük meg a nagyfiammal. Még nem igazán felnőtt, de már nem gyerek, a kettő közt lavíroz. Az anyukának éreznie kell, hogy mikor kell magára hagyni a gyereket. Ha nem akar megölelni, meg-puszilni, mert ez „olyan ciki”, nem szabad megsértődnöm, hagyni kell őt. De amikor odajön, és meg akar ölelni, akkor nem szabad azt mon-

dani neki, hogy most „épp főzök”, vagy „nem érek rá, menj már innen”. Meg kell állni, és hagyni, hogy átöleljen. A fiam, a mai napig, ha hazajön, pusztit ad, megölel. Ez szerintem nagyon fontos. Minthogy az ölelés is a fiúknál.

L. S-né: Tudni kell megtartani, és tudni kell elengedni őket.

M. A.: Arra, hogy a Lezsák család összejön, nyáron egy hetet együtt tölt, az unokák, a nyolc gyerek egymással kapcsolatba tud lenni, lehet valami javaslattal élni, hogy hogy lehet ezt kialakítani, megteremteni? Hogy érezhetik meg mások is, hogy ez miből adódik? Persze, ez mind következik abból, ahogy éltek, és ahogy csináljátok.

L. S-né: Ezt nem lehet bármikor elkezdni. Úgy kell élni, hogy meglegyen a bizalom, a kötődés, az együttlét öröme, a napi szintű beszélgetés, a „mi történt veled, mit csináltál, mi volt jó, mi nem sikerült, hogy lehet esetleg megoldani”. Ha a gyerek érzi a családon belül, hogy ez az összetartás, ez a szeretet mennyire jó, mennyire erős, és mennyire kell, akkor amikor ő önálló családot alapít, fontosnak tartja, hogy kötődjön. Csak azok a családok tudnak egymással elmenni nyaralni, úgy, hogy a 17 éves unoka is szívesen ott van, ha ezt a bölcsőtől elkezded, építed és csinálod. És ha sokáig nem találkozunk, akkor ott a hiányérzet.

L. A.: Mi nem azok a gyerekek voltunk, akiknek ciki volt a szüleikkel nyaralni menni a kamaszkorban. Sok szülőtől hallom, hogy „a te 17 éves gyereket még el tudod hozni az uszodába, a strandra, vagy bárhova eljön veletek?” Mert az övét azt úgy kell lasszóval fogni, és magukkal ráncigálni. Nálunk Máté az első, aki összepakolja az úszófelszerelést és jön. A nagy családi kirándulásokat is az unokák erőszakolják ki, hogy márpedig kell. Olyan szinten szeretik egymást, mintha testvérek lennének.

L. S-né: És úgy is vigyáznak egymásra. Védik egymást.

M. A.: A Rendhagyó órában elmondott egyik helyzet képpé állt össze bennem: unokák, szól a népzene, valamelyikük elkezd táncolni. Itt egy meghatározó kultúra él és hat. Gondoltál rá, amikor ezt kialakítottad? Vagy jött, mint ami hozzád tartozik?

L. S-né: Ezek jöttek. A szekrényem tele van táncruhákkal, sok népzene kazettám van. Amikor hazajött Boglárka, Gabi lányom kislánya, itt volt Anna fia, Gergő, rájuk kellett adjam a táncruhát, ők tették be a népzene, elkezdtek táncolni. Nem mondták, hogy „taníts, mama!” Vagy nem mondtam, hogy most mit csinálj, hogy lépjed. Ők láttak engem táncolni, nyilván hatott rájuk valamiképpen, hogy az egy jó dolog lehet, vagy jó azt a zenét hallani, megnyugtat. Anna gyerekei zenét is tanulnak, táncolni is tanult mindenki. Ma már nem járnak néptáncra Kecskemétre, de nem kapcsolják el a magnót vagy a CD lejátszót, hogyha népzene szól. Mindennek az a lényege, hogy mit hall és mit lát otthon egy gyerek.

L. A.: Gyerekkoromban, emlékszem, volt egy piros magnónk, ami mindig szólt, miközben játszottunk, a kazettákon Weöres Sándor versek voltak megzenésítve. Mindig a Regélő és a Tündérkaszinó, ez a két kazetta szólt a magnóban. Sokat hallgattuk. A gyerekeim is ezeket a kazettákat hallgatták kicsi korukban. Ezért például nagyon könnyű volt nekik, amikor a Cine-

ge cipőjét, vagy a Bóbitát tanulták a fiúk a harmadik osztályban, és jöttek, hogy ők nem tudják elmondani a verset, csak énekelni. Mert hogy ők ezt állandóan hallgatták, meg is tanulták. Utána a verstanulás ezért nem is gond az iskolában. Jót tettem a gyerekeknek, láthatatlanul. Én ezt otthon láttam, és vittem tovább.

L. S-né: Sokat olvasunk, nyilván látják, szeretnek ők is olvasni. Mi azt mondjuk erre, hogy értelmesen eltölteni az időt, nyilván az lesz értelmes nekik is, amit tapasztalnak otthon, amit látnak.

M. A.: Azért kérdeztem a népzene és az ehhez tartozó világot, mert abban hagyományozódik leggazdagabban valami. Tegnap megnéztem Gaál István Bartók dokumentumfilmjét a YouTube-on, a linkjét fölvettem a Pápai Középiszkolások Képzőtársasága honlapjára, és írtam is, hogy aki rászán 59 per 25 másodpercet, nem ugyanaz az ember lesz, mint előtte volt, és ezt komolyan gondolom. Ezért is lehet örülni neki, hogy a néptáncnak, népzeneének reneszánsza van.

L. S-né: Amit még fontosnak tartok, a természet szeretete, ismerete, szabadsága, a természetnek az a fantasztikus tanító, energiát adó ereje, amiből merítkezni tud felnőtt, gyerek egyaránt.

M. A.: Nem véletlen, hogy egy beszélgetés ezzel zárul egy ilyen tanya tágasságú helyen. Köszönöm, én szépek, kereknek érzem, amit végig mondtatok. És örömtelinek. Ami mindig kedvet tud csinálni.

MÁTYUS ALIZ író, szociológus, szerkesztő. A pápai Szélesvíz folyóirat főszerkesztője.



Szálkaállat és zsömlehold – avagy amikor elütöttük a lovat

Mosolygni volt a hold – ahogy a kislányom mondta –, s billegni látszott a felhők között, mint asztal szélén a dinnyehéj. Mosolygni volt – tudtam meg én, meg azt is még, hogy a talpába mászott a szálkaállat, s piszkálta azt lelkesen a tornácon, a gerendaház tornácán, ahova egész közel elővonultak a hegyek, amelyeknek nemcsak szikár tömegük érződött felborzolt fenyesektől terhesen, hanem verejtekük is, a forró délutánra nehezédő hűvös estétől lázas szikár tömeg hideg verejtéke.

Olyan a hold, mint egy kifli – mondtam éveknek előtte, s ahogy ballagott mellettem a fiam, csak annyit mondott: – aha, aztán most lesz majd zsömle belőle – s megborzongtam ennyi gyermekbölcsségen; s mivel a szálkaállat születésekor már velem volt sok tapasztalás, hát nekikezdttem a rusnya, bökös állat előcsalogatásának, de jönni magától nem akaródzott neki.

Nem messze a Tündérvölgy, ahol széltörte fenyők feküdtek temetetlen, mint csatatéren a katonák, s előtte a Kommandón voltunk, magas hegy tetején, s olyan volt a ritkás fák között a Nagy-Bászka patak, mintha giccsgyűjteményből tekerték volna elénk a vásznat; az idő lelassúdott és velünk készülődött új lendületet venni, a víz addig is

kőről köre bukott, s azon sem csodálkoztunk volna, ha egyszer csak megfordul.

Amíg – gazdagok voltunk – tűnődött az idő, kiraktunk sört, székelt, evőeszközt meg kenyeret, de a hús lenn maradt, s azzal a kívánnással indultam az óránál hosszabb útra vissza Kovásznára, hogy addig se jöjjön medve, de a nyugtatót is csomagoljam a sütnivaló mellé.

Két talicskányira szűkült a murvás út, szembe is lovas kocsi igyekezett meg előttem is egy; a kettő között átsurranni nagy gáz segített, hát hajrá! A porfelhőben csak a csattanást hallottam, s ahogy az anyósülésre néztem, zsömleholdas, azóta megnőtt nagyfiam (fiúcska! – mondta Lehel, az erdőkerülő, aki minden megfogott fatolvajt azzal büntetett, hogy a zsákmány felét az árvaházba leadni rendelte) a röhögéstől karikába görnyedt: – Elütöttük a lovat, apa! – vihogott, s eltűnődtem, hogy életemben először lovam lesz, és mindjárt dögölt, na azért ezt nem sokan mondhatják magukról mifelénk. – Indul a bakterház, de ott sem sikerült, nekem meg bicskám is volt –, de kiderült, hogy csak a hasát súroltuk, s ahogy hátranézett, a visszapillantót fejelte le szegény...

Sült a hús és közben imádkoztak a fenyők, bukdácsolt a víz és a kisemberek békákat terelgettek, sok kis csobán az esztenán, békákat vagy éppen csak hasáltak a hideg áramlatban, és fölösleges volt a történelem, elmondani való, de ha megkérdeztem, mi tetszett ott a messze, Prázsmár? Brassó? Gelence? – hát a patak, apa, ahol süttöttük a húst ... meg ahol elütöttük a lovat...

Sült a hús és közben imádkoztak a fenyők, bukdácsolt a víz és a kisemberek békákat terelgettek, sok kis csobán az esztenán, békákat vagy éppen csak hasáltak a hideg áramlatban, és fölösleges volt a történelem, elmondani való, de ha megkérdeztem, mi tetszett ott a messze, Prázsmár? Brassó? Gelence? – hát a patak, apa, ahol süttöttük a húst ... meg ahol elütöttük a lovat...

DR. ÁLDOZÓ TAMÁS (Pápa, 1967) Pápa polgármestere. A város Petőfi Sándor Gimnáziuma után egy évig képesítés nélkül tanít a mezőlaki ÁMK mihályházi tagiskolájában, a szombathelyi főiskolán szerez diplomát magyar-könyvtár szakon, majd a közben megkezdett Miskolci Egyetemen jogász diplomát. Szombathelyen *A pápai hírlapirodalom kezdetei* címmel írta diplomamunkáját, Miskolcon *A nemzeti és etnikai kisebbségek parlamenti képviselője* volt dolgozata címe. A pápai Fidesz alapító tagja, 1992-től a Fidesz Központi Hivatala munkatársaként megyei irodavezető. 1994-től két évet tölt a Türr István Gimnáziumban magyartanárként. 1994 decemberében a Vajda Péter lakótelepen önkormányzati képviselőnek választják, a képviselőtestületben az Ügyrendi Bizottság elnöke. Jogász diplomája megszerzése után a Pápai Vállalkozási Központ vezetője. 1998-tól alpolgármester, a Veszprém Megyei Közgyűlés tagja és a Fidesz-frakció vezetője. 2011-től polgármester. A Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége társelnöke. Tagja a Pápai Művelődéstörténeti Társaságnak és a Pápai Barokk Hagyományörző Egyesületnek. Három gyermeke: Bendegúz (1997), Borbála (2000) és Rebeka (2006). Könyve: *A második utcában lakott egy pék* (Pápa, 2010). Írásai megjelennek a város Szélesvíz folyóiratában.

Két és fél évesen

Látod, anya, lerajzoltam a napot. Kócos. Ilyen nagyon elfújta a szél a haját. Könnyezzünk! Feküdj mellém, anya! Úgy aludjunk. Ráteszem a szoknyádra a fejem, hogy ne menj el. Anya, itt a mongol cirkusz! Erőbűvész vagyok! Nézd, hogy járok! Kuttyákat szelidíték. Fújom a szaxofont. Vigyázz a kuttyákra, amíg felmászok az asztalra! Itt vannak Bandi, Kung és Kungsi. Meg a jószellem és a harminchat fejű sárkány. Most elfurulyázom a szerelemnek lángjávált. Anya, a tanya az jó világ! Ott akarok növekedni a diófámmal. Anya, te nekem a jószívem vagy. Anya, légy boldog! Csak akkor sírtam, amikor harcoltunk. Ne harcoljunk, jó, anya? Jó volt nekem Pápán a pápikánál. Messze van Amsterdam? Anya, nem mehetünk most oda? Vedd le a Brehmet! Nézzük a kuttyákat! Megmosom a szemem, apától tanultam. Akkor fényesebb lesz. Te is mosd meg, anya! Apa ma nagyon fáradt volt. Meg akarta mondani az életemet. Rajzoljon nekem az apa! Menjünk a Margitszigetre! Menjünk múzeumba! Anya, megvarrtam a lepedődet. Fessünk! Temperával! Most te nyomj a tubusból! Építsünk várost! Hozom az állatokat. A Bartók-lemezt hallgassuk! Amin Kocsis Zoltán zongorázik. Anya, összesöpöröm a szemetet. Te tartsd a lapátot! Együnk magokat! Vegyé fel! Nem akarok menni! Fáradt a lábam. Ez a diafilm lesz az utolsó. A legeslegutolsó. Ezt olvasuk el! Végig! És újra! Bábozzunk! Nincs is fognyűvő manó. Boszor-kány van? Tudod, én mi akarok

lenni, anya? Virág és fűszál és törzs. Majd mindjárt elindul az autónk. Anya, félsz? Miért vetettél keresztet? Fáradt vagyok, kérem a cumikám, batyukám. Szép a lakásunk, csak a ház egy kicsit romos. Átléptem egy folyót ám, átléptem egy folyót ám! Varázsfoló volt. Anya, igen jámbor fajta vagy! Táncoljunk, anya! Én muzsikus leszek. Üstdobos, te meg hallgató. Cumizok, mert ha nem, nem lesz, ami szórakoztassa a számat. Valami nagyon jót találtam ki! Anya, megölellek! Most te is! Anya, megpuszillak! Most te! Darazsas szép álmokat! Te is ezt mondd! Most mehetsz a dolgodra! Itt kicsi a Jézuska, most született. Itt a feltámadás. Anya, miért van bekötve a fenéke ruhával? Fényképet nézzünk! Itt már nagy voltam, anya! Lerajzoltam magamat. És simogat a golya. Gondolkodom, mi az a mi. Ha meghalunk mind a ketten, akkor sírni fognak. Az ételek, hogy nem esszük meg őket. Én nem fogom az én gyerekeim fejét gyurmázni. Anya, ki volt az, a ki nek azt mondták, nó, nó. Kereste, akit szeretett, és a rossz emberek nem engedték. A rossz emberek milyen országban laknak? A pokolban? Kedves lány a Flóra. Menjünk haza! Anya, nem csinálok többet ilyen butaságot. Rajzoltam. Ha nagy leszek, én ülök a te helyeden. Anya, csinálok gyurmagyárat. Ki az az Erich Kästner? A tavasz meg az őszt látják, anya, hogy valaki megy a Balatonra, ugye? Olyan fáradt vagyok! Azt akarom még mondani, hogy a nyestkuttyák a kis do-

bozokban lesznek-e. Már nagyon vágyódtam a tanyára. Csokrot csináltam, olyan, mint a kislányoké. A fióka kiesett a fészkeből. Lent feküdt a földön. Arany fenéke volt. Olyan, de olyan szép vagy, olyan vagy nekem, mint egy ablak. Mondok neked kedveset: Nagyon szép virágom! Anya, azt már mondtam, hogy a kisbabád vagyok? Ez anya-betű. Anya, kik kapnak ebből a könyvből? Ne kapjon mindenki! Senki! Csak én, meg a gyerekeim! Tíz lesz. Biztos. Rajzolok. Tegyük majd a falra! Pont, pont vesszőcske. Majd rajzolj rá fület meg száját! Az nincs neki, csak szeme van. Nagy szeme. Hogy lásson téged. Ez repülő pingvin. Olyant nem tudtam rajzolni, ami jár. Fióka. Benne maradt a fészekben, de majd elröpi. Nagy fiú. El tud repülni egyedül. Ragasszunk papírt! Anya, te vagy az igazmondó varáztűkőr? Nézzük a Kormos Istvánt! Kosztolányi Dezső költő. József Attila költő. Anya, szereted az első versem? Három csillag van az égen, aludjál már kicsi szépem! Csiholom a követ. Az ősembertől tanultam. Na, ez a földgömb! Van Észak-Amerika és Dél-Amerika, és itt, nézd, ez a zöld, itt lakik a grófanya, az én anyám. Madáranya. Ez a nagy lila: Akovandilájn. Dolinnijávanna. Vanna egy barna vadgalamb. Vandula meg egy fehér galamb. Tudod, olyan történetem is van, ahol a Dolinnijavannán olyan galambok élnek, akiknek nem árt a tűz. És megették a tüzet. Én vagyok a postás bácsi, két levelet hoztam. Ezt mind neked írtam.



Pápáról a Parnasszoszra, és vissza...

Varju Dezső tanár úr

„*Historia est magistra vitae.*”
„*Come back to School...*”

Ahogy lenni szokott, éveken át diákként magam is a szigorú s követelő tanárt láttam benne. Nem volt engedékeny típus, s csak később értettem meg, hogy az elvárások a legnagyobb megtisztelések, amikkel a másik emberhez fordulhatunk. (Ezt Varga József direktor úr mondta ki a 2015-ös esztendőben.)

Az évek folyamán postákat váltottunk, 1998-ban levelezni kezdtünk. Én mindig megküldtem néki a munkáimból a legújabbat, s ő annyiszor megdicsérte. Széljegyzeteket készítet, még a klasszikus gnómákat, velős mondásokat is lekottázta görög betűkkel: „Az eddigi találkozón az tapasztalatot szereztem, hogy a mai fiataloknak sokkal több lehetőséget kínál az élet, de nem könnyű helyállni. És az értékes életért nagyon-nagyon sok áldozatot kell hozni. Καλεπα τά καλα = Kalepa ta kala = a szép dolgok nehezek – maradt meg bennem a görög közmondás.”

1974 és 1978 között a történelem és a földrajz óráin már elejtett szavakból és történetei mozaikdarabjaiból is összeállt bennem

pályája, de leveleiből szinte egész curriculum vitae-je megrajzolható. Íme, egy kisbiográfiát kiadó kollázs a postáiból: 1923-ban abban a faluban született, amelynek monográfiáját hetvenöt esztendősen elkészítette: „Én – egyre fogyván az erő – kisebb dolognak örülhetek: megjelent a szülőfalumról írott könyvecském. Én ezzel tudom csak viszonzni küldeményeidet. Megpróbáltam összegyűjteni diákkoromtól az elérhető anyagot. A falut a történelem eddig nem sodorta el, most magától sorvad egyre inkább. Az otthon maradtak magukat is szinte idegennek érzik benne... Olvass bele!” Kupi gyermekként (majd pápai diákként) orvosnak készült, akárcsak példaképe, Németh László. Az író praktizált is a megélhetéséért, a tanár Dezső bácsi – nem, de egy hatalmas régimódi injekciós fecskendő és hozzátartozó hatalmas és rozsdás tűt Nagy Istvánnak ajándékozott. Nagy Pista azóta közmegbecsülésnek örvendő főorvos. A sors nekem Dezső bácsi céduláját tartogatta, s én – nomen est omen – Keresztury Dezső s Gink Károly *Csodálatos mandarin* című könyvével leptem meg. Bartók színpadi műve Petőfi Sándor ama velős mondásának látomássá tágításáról

szól – a Bolond Istókból: *Míg az ember boldog nem volt, addig meg nem halhat.*)

Pápai diák a református kollégiumban, ám az eszmélkedés éveivel arányosan igen fontosnak tartotta azt az időt is, amit a budai Ménesi úton töltött. A „megvan”-élményem itt mesélendő el, hiszen megtudtam, Dezső bátya kitől látta, hogy mesternek és tanítványnak összefogódnia jó egy sétálás beszélgetésben. (Hauber Károly tanár is utalt erre Dezső bácsi koporsójánál: „S ki ne tudná visszaidézni azt a Türr gimnáziumban gyakorta megfigyelhető életképet, amint a folyosón fel-alá sétálgat valamely diákjával elmélyült beszélgetésbe mélyedve?” Fülep Lajos volt az, aki tanítványaiba így belekarolt.)

Dezső bácsit a paraszti sorban eltöltött gyerekkori évek a népi írók mozgalma és művei felé tesékelték. (Ám minden kultúrkörrel tudós alapossággal és megbecsüléssel beszélt nekünk: vidéke saktereitől a soproni zsinagóga kultikus fürdőmedencéjén át az Újszövetségig. A Holt-tengeri tekerceket és a Leuweni kódexet vagy a lyoni takácsok mozgalmát szinte karnyújtásnyi közelségbe hozta és láttatta a tanórákon. 43 hónapos fogságából is csak azokat az epizódokat emel-

te ki, amelyekkel azt tudta bizonygatni, hogy küzdenünk kell majd.)

A legkedvesebb olvasmányairól is írt leveleiben, amik mindvégig elkísérték: „...TV-t ritkán nézek, és mégis elszalad a nap, s néha éjszaka is órák telnek el alvás nélkül. A házi munkában segítek a feleségemnek, mert az onokák nagyra értékelik a nagyanya főzte-sütötte ételeket. Összehasonlítom a magam életét az övökével hasonló korban. Mi ebben az időben Németh Lászlón, Illyésen, Veres Péteren, a Kalevalán, a népdalokon nevelkedtünk, vagyis a népi mozgalom emlőin... Időnként rendezgetem a régi anyagokat, feljegyzések az olvasott könyvekről, ezekről írott vélemények, kedves versek, kordokumentumok. Az életem értelmét adta, hogy így éreztem: ezekből fel tudtam használni valamit az iskolai munkában. Utólag se sajnálom a rájuk fordított időt, erőt.”

Kedves citátumai, memoritere a fülemben még ma is. Egyik alkalommal a táblánál, mint egy emi-nens diák, aki felel, végigmondta Sinka István versét. Sinka István alakját (Szalontán született a költő, mint Arany János, mint Borbély Sándor) és a fekete bojtár verseit tovább hagyományozta: „Az egyik unokámnak most tanítottam meg a *Simon Virág* című balladát. Több verséből is maradtak részletek, amikre hatvan év után is emlékszem. Jobban megmaradtak bennem, mint az időben közelebbiek. A *Vád* című kötetét ma is őrzöm. Valamikor – még az 1940-es években – egy barátommal csak úgy, bejelentés nélkül meglátogattuk, a nehézségekről beszélt. Összinté-sége meglepett bennünket. (Édes-apámék is meglátogatták egy-két esztendővel később Sinkát Pesten. Addigra már olyan szegény volt, hogy könyveket vittek néki, amibe egy-egy bankót „felejtettek”, ahogy a költő nevezte a tízest, húszast, ötvenest és piros százast egyformán: „cifrapapírt”).

Varju Dezső bácsi Németh László minőségszménye volt az a fundamentum, amelyre építhetünk. Elképzelem, milyen jó érzéssel vehette kézbe azokat a munkáimat, amelyekkel Németh Lászlóért szerény körülmények között a Balaton Akadémia boglári épületében tehettem, hiszen a kilencvenes években volt olyan intervallum, hogy csak gondozásunkban jelent meg Németh László-kötet. Arra a küldeményemre emígy reagált: „Az eddig megjelent 28 könyv nagyon széles területet ölel fel. Közöttük az utolsó, Németh László könyve az igazán pedagógiával foglalkozó. Nem gondoltam volna, hogy ilyen viszonyban volt Aczél Györggyel, akit ma csak szitok-átokkal emlegetnek. N. L. A *tanügy rendezése* c. írását olvastam valaha és az *Iskola Kakaskúton*-t. Ebben a most közölt írásban is sok területet áttekintve, a kritikától sem tartózkodva mond igen megfontolandókat. Sajnos – úgy érzem – sem akkor (1962-ben, éppen az 1961-es reform után), sem ma, nem hasznosítottak belőle.

A tanár úrral a kirándulások... Szombathely római romjai közé, a budai vár, a visegrádi vár mellett a palota, Csillaghegy, a soproni Károly-kilátó. (Itt Lájser Sanyi az idegenvezető kérdésére, hogy milyen magas az építmény, lehajolt a földig, letűzött egy ágat, gondolatban kiegészítette a derékszögű háromszöget egy átlóval, arányított és cosinus-szal méterre pontosan megválaszolt. Erre olyasvalamit akart kísérőnk megtudakolni, amire végképp nyikkanni sem tudunk. Feleltem: Hajnóczy Józsikáról van szó. Préselt havasi gyopárokat kap-

tunk emlékebe az idegenvezetőtől, hogy ő még ilyen osztállyal nem találkozott. Remélem, nem ezt mondta mindegyik csapatnak. Tanítványaira amúgy is büszke tanárunkat addig még ilyen büszkének nem is láttam.)

2006. január 31-én küldte osztályfőnököm, de reménykedő sorait. Még egy fél évtizedet kapott a sorstól kedves unokái, kedvenc könyvei között tenni-venni, tűnődni. Leltárt készíteni. Komoly tervei voltak szellemi vállalkozásokra. 2011 óta nem kaphatok tőle semmilyen érdemjegyet.

Egyik utolsó üzenete, a „meghúzó magam”, hitelessé tette azt a velünk megosztott hitét, hogy nem kell feltétlen „parádés pályát” (a kifejezés Németh Lászlótól) bejárni, nem baj, ha valaki vadakat terelő juhász akar lenni, amihez legföljebb vadrózsából faragott bot kell, nem pedig marsallbot a tarisznyában.

Egy középiskolában tanító pedagógus akkor kapja a legnagyobb elismerést, ha nem ő maga, hanem tanítványai kerülnek az övénel magasabb katedrúra. Nyilván saját, vidéki tanár sorsára is gondolt – bölcsen.

A debreceni Nagyerdőben azt mondta a kiránduláson, hogy bátran tegyük a dolgunkat, s ne aggasszon előre az sem minket még, milyen jelet hagyunk magunk után, mert az idő sok mindent kiigazít. Gondolta volna-e a kőbaltával betört fejű, vesztes ősember, hogy az ő megtalált koponyája fontosabb és szebb üzenetet közvetít majd a XX. századnak, mint a legyőzőié összesen?

NÉMETH ISTVÁN, írói nevén Németh István Péter (Tapolca, 1960) költő, műfordító, irodalomtörténész, magyar nyelv és irodalom szakos előadó, könyvtáros tanár. Műveiből: *Kettős szívárvány*, avagy *A Poeta doctus és a Piktör*. Adalékok Keresztury Dezső és Egry József barátságához (Balaton Akadémia, Keszthely, 2007), *Öleljen föld, víz s ég!* Balatoni irka Nagy Gáspár emlékének (Tapolca, 2007) *Rácegresi Illyés-betlehemes* (Tapolca, 2007), *Siratódal*. Szabó István emlékkönyv. Szerk.: Németh István Péter (Balaton Akadémia, Keszthely, 2009), *A tapolcai kistérség kistükré* (Balaton Akadémia, Keszthely, 2011), *A tapolcai Malom-tó*. Esszék, képek, irodalmi jegyzetek (Balaton Akadémia, Keszthely, 2012). „Tapolca városért” kitüntetés, 2001.



A tisztelet

Volt tanítványom egy üdvözlőlapra a köszöntésen túl ezeket írta: „Hálás szívvel gondolok a Tanár Úr figyelmeztető szavaira, hogy tegyünk meg minden tőlünk telhetőt. Lassan egy éve elveszített édesanyám ápolásához erőt merítettem szavaiból”.

Nem emlékszem már, hogy milyen alkalommal hangzott el ilyen figyelmeztetés, de meghatódva olvastam most e sorokat. Eltűnődtem, ilyen hatása van egy elhangzott szónak? Ennyi idő után is volt ereje az intelemnek?

És nem maradt el az üdvözlőlapról a hála és tisztelet kinyilvánítása sem.

A fogékony gyermeki lélek mennyi mindent tesz magáévá! És rajtunk múlik, mit lát és hall tőlünk. Tisztelet-e majd minket szülőket, becsüli-e a szorgalmas, alkotó embereket, értékeli-e a munkában elfáradt időskorúakat?

A kérdéseket lehetne folytatni. A válaszok nem lesznek minden tekintetben az elvárásnak megfelelőek. Sokat kell tennie szülőnek, iskolának, a társadalomnak a megnyugtató eredményekért. És talán nyugdíjas éveimben én is segíthetek még ebben az ügyben.

Így született negyven év tapasztalatából egy kézirat, majd egy kis tanulmánykötet. Avatott tollú és értő egyének értékes gondolatokkal ajánlották ezt a könyvet az olvasóknak, de számomra még ezeknél

is sokkal többet jelentettek azok a vélemények, őszinte megnyilvánulások, amelyek a könyv olvasása nyomán születtek, és a tisztelet, a megbecsülés hangján – önként – íródtak.

Dr. K. Z. (Pápa): „A Szenczi Molnár Társaság (Budapest) gondozásában megjelent Tanítás és nevelés – negyven év a katedrán című művéhez gratulálok. A könyvben felvetett gondolatok példaértékűek mind a pályakezdő, mind a gyakorló pedagógusok számára.”

V. J. (Celldömölk): „A kollégák, valamint a tanulóifjúság nevében nagy tisztelettel megköszönöm ezt a munkánkat segítő kiadványt.”

J. I. (Nagyrev): „Magas szintű szakmai tudás, a tanítás-nevelés folyamat tényezőinek, szereplőinek, összefüggéseinek világos áttekintése és láttatása. Tetszik az emberi hozzáállás. Tiszteletet ébreszt hivatástudata.”

A véleményekben sokszor olvasható a „tisztelet” szó, de ez a minősítés kiviláglik a leírt gondolat, cselekvés, alkotás és magatartás ismertetésekből is.

A könyv L. K. (Kőszeg) szerint: „Komoly munka! Éreztem benne a prepaszívet!” (A tanítóképzős növendékeket nevezték Kőszegen a német elnevezésből alakítottan pre-páknak.) „Vajon teremnek-e mostanában ilyen lelkes pedagógusok?”

S. M. (Ajka): „Meghatódva vettem kézbe és olvastam a taní-

tásról, s főleg a nevelésről írottakat. Nagyon sok hasznos, örökérvényű gondolatra bukkantam.”

N. J-né (Pápa): „Nem tudom leírni, hogy milyen nagy örömmel olvastam ezeket a gyönyörű megfogalmazásokat a pedagógus pályáról, a gyermekekről, s rólunk pedagógusokról. Bárcsak hallanák ezt ma a főiskolán tanuló pedagógus jelöltek! Számomra nagyon sok hasznos, követendő gyakorlat van a könyvben. Tanár Úr ezt valóban így hitte, így tevékenykedett akár a tanítási órán, akár osztálykirándulásainkon.”

Dr. J. Gy-né (Budapest): „Az idegenvezetői iskolán egyedül voltam, aki szinte mindenütt járt az országban, és amikor megkérdezték, hogy honnan ismerem az adott helyet, az első mindig az osztálykirándulás volt. Ilyenkor mindig a Tanár Úrra gondolok, mert onnan van az indíttatás. Milyen ragyogó kirándulásokat szervezett, pedig akkor nem lehetett valami egyszerű, nem volt kínálati piac.”

Az iskolai tanulmányi kirándulás sajátos helye lehet a nevelésnek. Az ismeretlen tájjal, a történelmi emlékekkel való találkozás, üzemekkel való ismerkedés, maradandóvá teszi a tanultakat. Az építészeti emlékek, az ipari- és mezőgazdasági termelés közvetlen megismerése tiszteletet ébreszt az alkotók iránt. Értékeljük és megbre-

csüljük az ember által létrehozott műveket, a mindennapi életünkhöz szükséges javak anyagát, szerkezetét és előállítóit. Megismerve megszeretjük azt a földet, amely otthont adott, amelyen mi is dolgozunk, és azt a népet, amelyhez tartozunk.

Idős korban az ember szereti viszontlátni a korábbi kedves emlékü helyeket. Az elmúlt nyáron újra megcsodálhattam – családom tagjaival és segítségével – a palóc népi építészet remekeit Hollókőn, majd a korábban nem látott, az 1996-ban remekül helyreállított várromokról gyönyörködhettem a Cserhát, a nógrádi táj szépségében. Lefelé menet – mint mozgáskorlátozott, mankóval – óvatosan, biztos talajt keresve ereszkedtem. A fölfelé igyekvő turisták egyike rám tekintve így szólt: „Gratulálok!” Meglepődve, könnyes szemmel mondtam ki a „köszönöm” szót, mert éreztem, hogy ebben a megnyilatkozásban nem a szánalom, hanem a tisztelet dominált.

A tisztelet kialakulásában nagy szerepe van a személyiségi jegeknek.

K. Zs. (Pápa) olvasatában: „A jó tanár követel, de nem terrorizál, meggyőz, de nem könyörög, határozott, de célszerű kompromisszumokra is hajlandó; következetes, de nem makacs; megértő, de nem megalkuvó; az egészséges humor sem hiányzik pedagógiai kelléktárából.”

Dr. N. J-né (Zalaegerszeg): „50 év után sem felejttem odafigyelő, nagyon emberi gesztusait. Hogy derűs könnyedséggel tudott okos és bölcs tanácsokat adni. Miközben nagyon következetes volt, mindig éreztük békés, jó szándékát, és valami megmagyarázhatatlan biztonságérzetet tudott nyújtani.”

B. É. (Kőszeg): „S, hogy mitől különleges? Elsősorban az igazságosság következetességében, a nevelés közös alkotómunkában való kiteljesedésben.”

V. Zs. (Veszprém): „Kerestem a titkát Tanár Úr! Én ugye egy elfogult olvasó vagyok ismert okok miatt, de a pedagógiai részek nagyon megfogtak, elgondolkoztattak. Több olyan dolog is letisztult gondolatok formájában érkezett így meg hozzám, amik érzésként bennem is megvoltak. Számomra a lényeg, az a tartás, az „Életre” útravaló, ami átsegít a mindennapokon. Nyitottság. Mondom rá a példát: Hangversenyek, szabadegyetemek, előadások. Mi diákok azt láttuk, hogy Tanár Úr szolid eleganciával jön a párjával, és ezekből a dolgokból megmarad ám annyi, hogy így is lehet élni. Értelmesen a szabadidőben is. Csak megköszönni tudom az útravalót.”

Sz. G. (Pápa): „Könyvét szeretettel és tisztelettel fogadtuk. Pedagógusainknak és a szülőknek közre-

adjuk. További munkájához, életéhez erőt és jó egészséget kívánunk!”

A felsorolt, és a hasonló visszajelzések egy életút megnyugtató örömei. Tisztelet, hála, elismerés a sok fáradozásért.

„Valamiféle méltánylásra életünk minden szakaszában szükségünk van.” Ez a Nyíri Tamás teológus, filozófustól való megállapítás talán fokozottabban érvényes az idősebb korúakra. Erősítik a hitet, hogy érdemes volt így élni, és így dolgozni.

Helyesen (nem csak az utolsó-nak idézett visszajelzésben) erőt, egészséget kívánnak a további munkához. Igen, legyenek terveink, olyan munkánk, amit a következő napokon folytathatunk. A feladatokkal való szellemi és fizikai foglalkozás adnak értelmet az idős ember életének.

Németh László mondja: „nincs az munkahely, amit a kísérletező ember laboratóriummal ne tudna alakítani, nincs az a robot, amit a minőség lehelete vívmánnyá nem varázsolhat át”.

A minőség leheletét a sok tapasztalat adja, amit a fiatalabb nemzedék – átvéve az idősektől – könnyebben és gyorsabban alakíthatja vívmánnyá.

Ez is tisztelet: Az időskorúban felfedezett értéket alázattal magáévá teszi a fiatal, a saját és az előre haladottabb korú örömére! Tisztelet a hála is, a köszönet, amit I. M. (Pápa) így tolmácsolt: „Az a keretész, aki régen / Ily szemeket oltott belém, / Mindörökre drága nékem. / Soha nem felejttem én. // Él zenél a halk kert, / Győzve súlyos őszökön – / Hadd íróm a / Szép könyvébe: / Köszönöm!”



GALÁNFI EDE (Kőszeg, 1923) matematika, fizika és ábrázoló geometria szakos középiskolai tanárként a Berzsényi Dániel Gimnáziumban Celldömölkön, majd Pápán a Jókai Mór Közgazdasági Szakközépiskolában és nyugdíjasként a Batthyány Lajos Mezőgazdasági Szakközépiskolában tanított. Tanítványai országos tanulmányi versenyeken 1., 2. és 3. helyezést értek el. Díjai: Kiváló újtató arany fokozat, munkássága elismeréseként Veszprém megye Pro Comitatu díja (2014).

Esszé egy emberről: imitáció

A nyolcvanéves Ruttkay Kálmánnak

That we can judge only with regard to our own system, being ignorant of the relations of systems and things.

(Alexander Pope: An Essay on Man, Epistle I, Argument)

I. Mint aki addig köszörüli torkát
Zavarában (s hiába bátorítják
– Gyerünk már! – baráti tekintetek),
Hogy mire szólna, hangja bent reked,
Már nem játék, hogy grízesen harákol,
Hát tószt helyett húz egyet poharából,
S bár leülne, még áll egy darabig,
De mindegy is, hogy szólt-e valamit:
Így húzom-halasztom, hogy belefogjak,
Egy versbe? levélbe? Valami jobbat
Akartam, nem csak alkalomhoz illőt.
Én várnék még, de az alkalom eljött.

II. Nem tagadom hát, vonakodva kezdem.
Tudom, hogy ügyis befejezhetetlen
– S nem csak ilyen szűk keretek között –,
Amit most elmondani készülök,
Hisz nem világítja meg ismerős fény,
Hogy hol húzódik az a keskeny ösvény,
Amely a kötött mondatszerkezet
S formátlan érzés határán vezet.

III. De erre talán nem is vagy kíváncsi,
Ha nem tudom rendesen megcsinálni
(Bár kell hozzá ízlés, érzés meg ész,
Fogalmazás kérdése az egész),
Nem ez a megfelelő pillanat,
Hogy útmutatásért zaklassalak.

IV. Persze még ilyenkor is azt teszem,
Amikor nem is kérdezlek, hiszen
Mércét adtál, sőt, te lettél a mérce,
Ezért – bár tudni vélem, az efféle
Mondatokat miként értékeled –,
A műfaji szabályok, melyeket

Tőled tanultam, érvényben maradnak
Akkor is, ha a vers tárgya magad vagy.
Részemről hát indokoltnak tekintem,
Hogy semmi nem köt dicséreteimben.

V. Amikor belépsz, fél évszázada,
Egy kietlen egyetemi szoba
Falai közt sugárzó sejtelem,
A testet öltött szellem van jelen.
Nem írható le optikailag,
Aligha fejti meg alakodat;
De ha megülnek a hétköznapiok
Vagy önmagának is túl sok vagyok,
A bezáruló tudat peremén
Váratlanul fellobban az a fény.
Bizony, a pusztá gondolat, hogy itt
Jársz-kelsz a városban, gyakran segít.

VI. Ilyesmit nem könnyen ír le az ember
– Olvasni sem kisebb önfegyelem kell –,
De ne hidd, hogy csak úgy, egyszerre feltör,
Rég keresem, hogyan beszéljek erről,
Csak félek, ha falsul fogalmazok,
Akaratlan is rád üt valahogy.
Hát végül inkább eddig halogattam,
Pedig nem a vers: tárgya halhatatlan.

2002



Testvérvárosok

Ógyallai író-olvasó találkozó a pápai Mátýus Alizzal

Január 19-én a Magyar Kultúra Napja alkalmából a Hagyományok Házába hívtuk Mátýus Alizt, pápai származású író, szociológust, falukutatót, tanárt és lapszerkesztőt. Ógyallai látogatása előtt az író nő felkereste Komáromban özv. Oláh Imréné Domonkos Ilonát, akivel baráti hangvételű beszélgetést folytatott. Ezt követően az író nő megtekintette Ógyallát és Bagotát, majd Bagin Árpád köszöntötte őt az előadóteremben. Mátýus Alizt

Erdei Ferenc-díjjal, Wlassics Gyula-díjjal és a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével tüntették ki. Tagja a Magyar Szociológiai Társaságnak, a Magyar Írószövetségnek, a Nemzeti Művelődési Intézetben és elődintézményeiben 20 évig volt főszerkesztője a Szín Közösségi Művelődésnek, mely a Művelődési Intézet szakmai folyóirata, és aminek a mai napig is társszerkesztője, miközben 2014-től Pápa város Szélesvíz című lapját is szerkeszti.

Egy-egy mozzanat bemutatásával felidézhetőnek véljük az ünnep hangulatát.

Bagin Árpád: Kedves Aliz, miután ógyallai, a nyitrai főiskolán tanuló felolvasónk egy édesanyjához kötődő novellát választott ki, hogy felolvas, mondana néhány mondatot a családjáról?

– Az anyai ág zalai földbirtokos család, édesapám első generációs értelmiségi, pápai parasztcsaládból, ő az akkor még a városban működő tanítóképzőt végezte el. Két fiútestvér között nőttek fel, a bátyám műszaki értelmiségi lett, öcsém fogtechnikus. Édesanyám 59 éves korában, fiatalon hunyt el, sok minden maradt bennem, amit vele kellett volna megbeszélnem. Örülök, hogy a választás az Anya meghalt kötetem *Ó, mikor anya perzsabundáját magamra vettem* című novellájára esett, és már előre gratulálok Fejes Viviennek, mert a saját elidegenítemre szolgáló sok „ó” miatt ennek a felolvasása a szövegben való komolyabb elmélyedést igényelte.

A felolvasást követően a szerző könyveinek számbavétele közben szó került a szerző tanulmányairól,



a budapesti bölcsészkarról, majd a falukutató évekről. A falukutatás eredményeként megszülető pusztafalui maga-ura parasztk voltak hosszabban a téma, a falusi élet, az együttélés, a gazdálkodás, az abból adódó kölcsönös tisztelet és szeretet.

– A zempléni, uradalomhoz nem tartozó falu minden családjának volt földje a tévesztés előtt, és így egymás megbecsülése az összemérhető teljesítményen és az ahhoz kellő leleményen és szorgalmon múlhatott. Erre a múltra építve a falu sokáig megkülönböztethető volt a vidéken, mert mások voltak tapasztalataikra épülő válszaik az adódó helyzetekre, mint más falvaknak.

Az együttlét forrponjtját az apa, Mátyus Ferenc Orosz hadifogoly-naplójára terelődő figyelem idézte elő.

Bagin Árpád: Legyen kedves elárulni, mi a története édesapja naplójának?

– Apám 19 éves korától 27 éves koráig katona, fronton van, harcol a Don-kanyarban is, továbbra is katona, majd a leszerelő papírja helyett, már a békekötés után, 1945. május 9-én bevonagionozzák és elviszik Oroszországba, ahol két és fél évig hadifogoly. Ott az imakönyve lapjainak szélére és a sorok közé írta leveleit otthon hagyott, várandós feleségének, ezzel tette könnyebbé mindennapi kínlódását, ezek életben tartották a szörnyűségek alatt. Hihetetlen módon valahogy sikerült az imakönyvet eldugnia és hazacsempészni. Kimásoltam ceruzás írását a kicsi imakönyvből, így született meg a hadifogolynapló, Mátyus Ferenc Imakönyvbe írt levelek 1945–1947 címen. Minden középiskolás fiatalnak kezébe adnám a könyvet, mert jól látható belőle, hogy nincs az életben olyan helyzet, amelyikben ne tehetne az ember magáért és a



társaiért még valamit. És ez a még valami ilyen sarkított helyzetben a túlélést jelentheti.

Bagin Árpád: Hát ezek gyönyörű gondolatok, mint ahogy az is, amit egyik nyilatkozatában olvastam Öntől: Szőjük sűrűre a társadalom szövetét!

– Jó lenne sűrűre szőni! A gondolat egy esszéhez fűződik, amelyik a legutóbb megjelent novella és esszékötetemben jelent meg, és amelyikben Ferenczi Sándor, Ady és Bartók példáján mutatom be, hogy vitte őket terveik, vágyaik megvalósítása felé a kor sűrű társadalomszövege. A családjaik és azok ismerősei, a munkatársak, kollégák, mind, mind egyik kézből a másikba adták a soha háttér nélkül nem levő embert. És az elvárások feljűk! Úgy érezhették magukat, mint akin múlik a hazájuk sorsa, dicsősége. És micsoda erőket mozdít ez meg!

Bagin Árpád: Azt is tudom, hogy az a véleménye a sok munkáról, hogy az a boldoggá teszi az embert.

– Szerencsésnek mondhatom magam, mert olyan életet sikerült kialakítanom, melyet szeretek. Életem izgalmas, megrendítő vagy szomorú, de mindenképpen

feldolgozandó helyzetei váltották ki belőlem az írást, így születtek a regény, a novellák, az esszék. Negyvenévesen lettem anya, előtte a falukutatásból származó tapasztalataimnak köszönhetően szociográfiákat, tanulmányokat írtam, fiam megszületése után novellákat és esszéket. A fiam első két évében kimondott szavaiból, mondataiból összeálló írásom máig is az egyik kedvencem, azt máig is előveszem és újraolvasom.

Az együtt töltött tartalmas két óra, amely beszélgetéssel fejeződött be, a két testvérváros közti újabb szálnak köszönhetően megalapozta a kapcsolat fenntartásának újabb lehetőségeit, például a két város lapjának együttműködésében, ehhez kapcsolódóan egymás látogatásában, azaz egymás értékeinek újabb szálakkal bekapcsolásában a közös életbe.

Kis dialógus a találkozó létrejöttéről

P. J.: Mátyus Aliz először járt Ógyallán. A találkozó létrejöttéről szeretnék kérdezni. Mivel a te ötleted volt, hogy az írónót hívjuk meg a Magyar Kultúra Napjára, ér-



Epreskertben éppen a Feszty házában volt, és színdarabjuk egyik színhelyét is az adta, míg az MTA Konkoly Thege Miklós Csillagászati Kutatóintézete tavaly kiállítasuknak adott helyet. Megérintette őt Basternák László emlékműve – meséltem a politikusról, az ügy aktualitásáról.

P. J.: Mikor és hol találkozhatunk vele legközelebb?

B. Á. Aliz meghívott bennünket a pápai Szélesvíz folyóirat áprilisi bemutatójára.

Fotók: Tallósi Norbert

dekelne, hogy hol és milyen alkalmakkal ismerted meg őt?

B. Á.: 2018 márciusában találkoztam először Mátyus Alizzal Lakiteleken a Kölcsey Házban. Fogalmam sem volt, hogy kicsoda ő. Arra lettem figyelmes, hogy pápáiként köszöntötték őt, mégpedig Lezsák Sándor, az Országgyűlés alelnöke egy nagyon szép csokorral. Majd felvettem az írónővel a kapcsolatot, Pápa és Ógyalla testvérvárosi szerződésére hivatkozva.

P. J.: Ógyallára való megérkezése előtt rövid megállót tartottatok Komáromban. Baráti látogatás volt?

B. Á. Tulajdonképpen Aliz már többször járt Komáromban, de özv. Oláh Imrénénél, azaz Ica néninél még nem. Nagyon megható volt a beszélgetés, igen, már ahogy megérkeztünk, baráti kapcsolat alakult ki közöttük. Aliz otthonosan mozgott nála, és nagyon megörült, hogy az Ica néninél levő bencés hagyatékban pápai anyag is van.

P. J.: Melyek voltak azok az épületek Ógyallán, melyek felkeltették Aliz érdeklődését?

B. Á. Aliz, bár autóval tettünk egy körutat, néha kiszálltunk és megnéztünk egy templomot, emlékhelyet, és emiatt azt mondta, hogy neki még nem állt össze a kép, gyalog kellene bejárnia a települést, de az érdeklődése végig

erős volt, és sokat kérdezett. Meglepte, hogy két ilyen híres ember is Ógyallához kötődik, mint Konkoly és Feszty. Megörült a két összefüggésnek, hogy képzőművész fia műterme a Képzőhöz tartozó

BAGIN ÁRPÁD Észak-Komáromban született 1982-ben. Az általános iskolát Ógyallán, az Ipari Szakközépiskolát Komáromban, a nyitrai Konstantin Egyetemet (kulturológia-néprajz szak) 2005-ben fejezte be. Közel két évig a Fórum Intézet komáromi Etnológiai Központjában, majd néhány hónapig a komáromi múzeumban dolgozott. További munkahelyei a Párkányhoz közeli bélai kastélyszállóban (négy-öt évig), az ógyallai műanyagipari cégnél (fél évig), Angliában (Bristol) raktári munkás és éjszakai recepció (két évig). Miután hazatért, bár Mélykúton vett lakóingatlant, visszakért a bélai kastélyszállóba, recepciósi munkakörbe és elkezdte tanulmányait az Esztergomi Hittudományi Főiskola katekéta-lelképészeti munkatárs szakán (2017-ben fejezte be). Egy tanévet a zuglói Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskolában tanított (Szentlélek Plébánia, Pajor András atya). 2013-tól felkérték az izsai bokrospusztai panzióhoz mint kereskedelmi megbízottat. 2014-től besegít édesanyja vállalkozásába. Jelenleg hét magyar alapiskolában tanít hittant (Gúta – Corvin, Komárom – Munka utca, Búcs, Karva, Dunamocs, Dunaradvány, Izsza). A diákokkal különféle – bibliai, helytörténeti – versenyekbe nevez be, több-kevesebb sikerrel. Már iskolás korában érdekelte a helytörténet, különböző felhívásokba kapcsolódott be (Pro Patria – Bp., Csemadok – Gyurcsó István Alapítvány Dunaszerdahely). Ógyallai Hét Csillag baráti ifjúsági közösséget hozott létre (Konkoly-kápolnában nyitott nap 1999, millenniumi emlékünnepe társzervező 2001, március 15-e társzervező 2002, búcsú kulturális nap 2001). A 2000-es években kutatásokat végzett Ógyallán. Dokumentálta a zsidó temetőt, a szakrális kisméleket, foglalkozott a tökbábukészítéssel és a Halloween vizsgálatával, a ballagási szokással. Ezen eredményeire Szlovákia elismert néprajzosa is hivatkozott. Foglalkozott a kassai vértanúk ereklye-együttesével (szakdolgozat, 2017) és a perbeti múmiákkal (2017). Segítette több elismert kutató munkáját (Réckyné B. Adriána – Ógyalla, Podhorányi Zsolt – bélai kutatás, Horbulák Zsolt – Besse János nyomában). 2017-től a Csemadok Ógyallai Alapszervezeténél vezetőségi tag (2006-ban is). Megalapították az Ógyallai és Bagotai Települési Értéktár Bizottságot (2018-ban felvidéki 2. helyezés, a HUNG-2017 és a HUNG-2018 győztes pályázat). A helyi néprajzi gyűjteményük megtekinthetővé válását készíti elő, mely méltó helyére 2019 áprilisában talál Ógyallán. Kiseb kiadványok megjelentetésével, de az Ógyalla-bagotai alsó Ordódy-kúria állagának megóvásával is foglalkozik. Különféle témákról ír a Parabola című ógyallai havilapba (januártól átvette a Pápeš Jolánnal megosztott főszerkesztői posztot).

PÁPEŠ JOLÁN 1970-ben született Ógyallán, és jelenleg is ott él. Egészségügyi Szakközépiskolát végzett Dunaszerdahelyen, ápolónőként dolgozott kórházban, idősök otthonában, és 10 éve egy közeli körzeti rendelésben látja el nővéri feladatait. Az írás hobbiként van jelen az életében, öt éve rendszeres cikkíró az ógyallai Parabola havilapban, saját versei is vannak. Tagja a település Csemadok vezetőségének, az Ógyalla és Bagota Értéktár Bizottságnak. Szívesen vállal feladatokat közösségi munkákban.

Aki szabadítót tudott mondani

12 éve hunyt el Nagy Gáspár*

Tizenkét éve, 2007. január 3-án hunyt el Vas megye Kossuth- és József Attila-díjas költője, Nagy Gáspár. A költő, prózaíró, szerkesztő emlékét nagy tisztelettel ápolják szülőföldjén, a Hegyháton, ahol ma már nincs olyan ember, aki ne tudná, ki volt ő.

Tizennégy éves koráig élt ezen a tájon, aztán elkerült Pannonhalmára, a bencés gimnáziumba, onnan Szombathelyre, ahol népművelés-könyvtár szakot végzett. 1976-tól a Móra kiadó szerkesztője lett, 1981-től 1985-ig a Magyar Írószövetség, majd a Bethlen Alapítvány titkára, 1988-tól a Hitel szerkesztője, 2004-től a Magyar Katolikus Rádió kulturális szerkesztőségének vezetője. Dunakeszin lakott, évente néhányszor látogatott haza – Nagytilajra és Bébaltavárra, mert neki két „szülőfaluja” volt.

2018-ban fákat ültettek a két község között, egy személyes történet nyomán, amit a költő maga mesélt sokszor: gyerekkorában az édesanyja és a keresztanyja itt adták át egymásnak, hol egyik, hol másik vigyázott rá. Most megint jegenyék állnak Nagytilaj és Bébaltavár között, csaknem félúton, ott, ahol a kisgyerekek mindig fájt az elszakadás, hiába ment kar-

ból karba, kézből kézbe, egyiktől mindig el kellett válni a másikért. Azért kellett ingáznia – billegni „a szeretet nyikorgó libikókáján” –, mert kései gyermekként született, az édesanyja, Kelemen Erzsébet nemcsak idős volt, de sokat is dolgozott, ezért nevelését részben a testvérére bízta. Kelemen Rózsa hajadon volt, boldogan töltötte be a második anyja, a keresztanya szerepét a fiúcska életében, aki később azt írta róla: Életre szólóan meghatározta számomra, hogy merre kell mennem, ő volt az eligazító pont, a „keresztút”, ahol dönteni kell. Nagy Gáspár sok művét neki dedikálta. Kelemen Rózsa Rákóczi utcai házát Bébaltaváron 2013-ban avatták emlékházzá. Benne eredeti bútorok, Nagy Gáspár hangja – gombnyomásra a saját verseit mondja –, mintha a komód fiókjából szólna. A külső szoba tálalata közvetíti a szemléletét formáló emlékeket, felidézi a paraszti létet, amelyben nevelkedett; a keresztény értékrendet, amit itt kapott, ebben a házban Bébaltaváron. Hitét a pannonhalmi bencés gimnázium

nevelte tovább, megerősítette annyira, hogy később felszólaljon a társadalmi és erkölcsi igazságtalanságok ellen. Egész életében az igazságot kereste, és mindig igyekezett „valami szabadítót mondani”, mélységes felelősséget érzett az alulmaradtak, a szegények iránt. Szellemi és kulturális örökségének ápolása téma volt a hegyháti falvakat kutató Vasvári Értékfeltáró Kollégium munkájában, könyvében és filmjében, bekerült a Vas Megyei Értéktárba. Írásai morális és spirituális erősségeinek felfedezéséhez minden évben új alkalmat kínál a tiszteletére Vasváron megrendezett vers- és prózamondó találkozó, amikor a költő jelképesen újra „hazatér” a tájba, nem csak Nagytilajra, ahol a végakarata szerint eltemették. A versmondók 2019 tavaszán is visszatérnek, hogy megnézzék az ültetett három jegenyéből hány maradt: ha csak egy – de ha kettő, ha három is – az a szeretet fája, és nemcsak a két falu, hanem az egész Hegyhát, sőt Vas megye a magáénak mondja, mint magát Nagy Gáspárt is.

MERKLIN TÍMEA a Vas Népe újságírója, tanár, mediátor, kommunikációs szakember, sajtó nivódíjas.

* Első közlése a vaol.hu EMLÉKEZÉS 2019. 01. 02. 19:41



Napló/519: Ady halálának évfordulóján Gabriella feleségemmel az életre emlékezünk. 1972 áprilisában elzarándokoltunk a költő szülőfalujába, Érmindszentre.



LEZSÁK SÁNDOR magyar költő, tanár, politikus, a Magyar Demokrata Fórum egyik alapítója. 2006-tól az Országgyűlés egyik fideszes alelnöke.



Ady 100*

(részlet)

Ady Endre halálának 100. évfordulójához közeledve érzékelhettük, hogy nagy költőnk kortárs ítései úgy vitáznak örökségével, mintha Ady ma is aktív alakítója lenne a közéletnek, mintha életmódjáról, történelmi felfogásáról, politikai nézeteiről, valamint magyarságképéről nem folytak volna le alapvető és érdemi polémiák mind az irodalom-, mind a történettudományban. Pedig elég lett volna Horváth Jánost elolvasni, aki szerint „mindennapos dolog, hogy a magyarságot szidják, kisebbitik, gúnyolják, s »kultúremlernek« csak az tartatik a magyarok közül, ki a szidalmazókhoz szegődik, vagy bárgyú udvariassággal tér napirendre gáncsaik fölött. Ady nekik igen nagy nyereség: olyan magyarán bánik el a magyarral, s oly irodalmi hűhó kíséretében, hogy gyönyörűség nézni.” Horváth Széchenyit és Eötvöst hozza fel példának, akikre ugyan igaz volt, s igaz ma is, hogy „csak a múlt legszentebbjeinek kijáró tisztelettel övezi” alakjukat ugyanazon nemzet tagjainak részéről, amelyik nemzetről „sebzőbb hatású, szárnalmasabb, s nevetségebb (képet) senki sem festett úgy,

mint ők”. Ugyanakkor Széchenyi és Eötvös „nemcsak támadta, hanem szerette is a magyart”. S lám, az életmű egésze alapján ugyanezt tudjuk elmondani Adyról is.

„Ady nemcsak keseregte a magyarságot, hanem alkotta is” – vélte Németh László, aki szerint „a magyar irodalomnak lehetnek nagyobb alakjai, a magyar önismertetnek aligha van mélyebb forrása nála”. Keresztury Dezső, aki Ady halálának huszonötödik évfordulójára írt művében ugyan hosszasan vitatkozik a költő magyarságképével, mégis kiemeli, hogy „amit Ady a magyarság önszemléletének felbolygatása, gazdagítása, átformálása s elmélyítése érdekében tett, legnagyobb tiszteletünkre méltó”. Istenem, teszem hozzá én, bárcsak mindenki úgy szeretné a hazáját s nemzetét, ahogyan azt Ady tette, legyen bár „kritikus, ostorozó nemzetszerelme” ez, ahogyan monográfusa, Kenyeres Zoltán jellemezte, mégis mily mély, milyen őszinte, felrázó erejű, katartikus, fájdalmasan gyönyörű.

Ady bár azt vallotta *A magunk szerelme* című versében, hogy „De lelkemből más sohasem érdekel-

te / Fölszánt poéta-ceruzámat, / Csupán Politika és Szerelme”, valójában Móricznak volt igaza, aki azt írta róla 1930-ban, hogy „Ady nem volt politikus. Pláne abban az értelemben, ahogy ma már a politika tudomány lett. Ma a tudomány szögezi le, hogy a kis nemzetek a világpolitika függvényei. Még a harminc év előtti ifúság ezt nem tudta, s aki rájött, hogy Magyarország egy bezárt dzsungel, amelyet csak mesterségesen tartottak abban az illúzióban, hogy ez külön magyar glóbus: az forradalmár volt. Ady nem foglalkozott politikai tudományokkal: ő csak fia volt ennek a lezárt dzsungelnek, ennek a magyar glóbusnak, aki a saját lelkén és testén keresztül érezte meg a szörnyűségét a lefojtottságnak, amiben hazája szenved, s felhördült minden pillanatban, mint egy sebzett vad. Ez a fel-felhördülés, ez volt a politikai költészete.” Móricz szavaival azonosulva nem kérhetjük számon Adyn azokat a tévedéseit, amelyeket az utókor nem ritkán még a hivatásos politikusok esetében is elnézően kezel, illetve sokoldalúan, egymásnak ellentmondóan ítél meg.

* Elhangzott 2019. január 27-én a Nemzeti Sírkertben, az Ady Endre halálának 100. évfordulóján rendezett állami megemlékezésen.

Ady hatása megkérdőjelezhetetlen, olyan elevenen él bennünk, ahogyan szinte egyik költő sem, ez alól talán csak József Attila kivétel. Ady aktualitását és érvényességét éppen az adja, hogy soha senki nem volt képes olyan elemi erővel felszabadítani azokat a belső vágyakat és érzéseket, amelyek valahol mélyen mindannyiunkban benne vannak, mint ahogyan ő tette. Halálának 100. évfordulóján éppen ezért nem csupán az olvasók, a magyar irodalom szerelmei, nemcsak az irodalmi élet aktív tagjai, az állam hivatalos irodalmi intézményének, a Petőfi Irodalmi Múzeumnak a munkatársai, hanem a hatalmon levő magyar politikai elit tagjai is leróják tiszteletüket. Mindannyian tudjuk, világunk összetettsége kizárja az olyan értelmezési lehetőségeket, amelyekben egy művészi, politikusi vagy bármilyen alkotói életút hiba nélkülinek, tökéletesnek, mindenki által teljességgel elfogadhatónak állítható be. Ugyanakkor az emberi élet összetettségéhez, életünk teljességéhez elengedhetetlenül hozzátartozik az a katarzis, amit csak kivételes tehetségek, az Ady nagyságú alkotók képesek korszakokon átnyúlóan, újabb és újabb nemzedékek számára megadni. Ehhez persze az is kell, hogy erőteljesen változtassunk az irodalomtanításunkon annak érdekében, hogy gyermekeink számára is sokat jelentsen a magyar költészet. Ki kell szabadítanunk az életrajzi és a stilisztikai adathalmazok rabságából nemzetünk nagy költőinek életműveit. Fordulat kell az egyetemi oktatásban, a tanárképzésben és az irodalomtudományban is. Milyen igma van egykori professzoromnak, Kenyeres Zoltánnak, aki legújabb könyvében az irodalom visszahumanizálásáról ír: „Mi a teendő? [...] az irodalomról való vélekedést (az ennek a vélekedés-korpusznak a szcientizmus nevű fekete lukba zuhanása előtt) el kell menteni a

szépirodalom felségterületére. Át kell lépni ezt a határt. Ne elvont tudományt csináljunk a művészetből. Próbáljunk meg a művészetről elnevezések nélkül gondolkodni, próbáljuk meg a gondolkodást – szemben Heidegger véleményével – igenis elmenekíteni a költészetbe, úgy, ahogy Hölderlin írta: »...dichterisch wohnet der Mensch...«. Próbáljuk meg visszahumanizálni az irodalomról való vélekedéseket, vissza a szubjektivitást is magában foglaló, társalgási értékmezőbe az eldologiasodott, kívülséggé vált objektivitás elől.”

Ha ez sikerül, akkor talán Adyval is elfogadóbbak, megértőbbek leszünk. Utólag sem várjuk el azt tőle, amire mi sem vagyunk képesek. S közéleti emberként megértjük, amit Kenyeres Zoltán oly

sokszor elmondott, hogy miért is fontos Ady kevésbé ismert verse, *A ló kérdez*, s nem sértődünk meg a benne levő jogos (ön)kritika aktualitásán, sőt még képesek is vagyunk meglátni a szépséget a mi ellentmondásos, sajátos, sírva vigadós, lelki értelemben is kelet és nyugat között megrekedt magyar valóságunkban. Mert rettenetes szép, fájdalmasan nagyszerű aján-dék magyarnak lenni.

*Lovamra patkót senki nem veret,
Be szerencse, hogy senki sem szeret:
Döcögök, lógok követlen úton
S hogy merre megyek, nem nagyon
tudom.*

*S a rossz úton, mert minden ellovan,
Felüti néha fejét a lovam
És megkérdi, míg szép feje kigyúl:
Hát mi lesz ebből, tekintetes úr?*

L. SIMON LÁSZLÓ (Székesfehérvár, 1972) József Attila-díjas magyar író, költő, szerkesztő, kultúrpolitikus. A székesfehérvári Teleki Blanka Gimnáziumban érettségizett. Az ELTE Tanárképző Főiskolai Karán magyar-történelem szakos tanári oklevelet, majd az ELTE Bölcsészettudományi Karán magyar nyelv és irodalom szakos középiskolai tanári végzettséget szerzett, később PhD-ösztöndíjas volt. 2008-ban a Károly Róbert Főiskola szőlész-borász mérnöki szakán végzett. Ugyanebben az évben az Eötvös József Főiskolán kulturális menedzser végzettséget szerzett. 2004 és 2010 között a Magyar Írószövetség titkára. 2010-től fideszes országgyűlési képviselő, az Országgyűlés kulturális és sajtóbizottságának elnöke, 2011 októbertől a Nemzeti Kulturális Alap elnöke, 2012–2013-ban kultúráért felelős államtitkár, majd a Várkert bazár megújításáért felelős kormánybiztos. 2014–2016 között a Miniszterelnökség államtitkára. 2018-tól a harmadik ciklusát megkezdő országgyűlési képviselő. Önálló kötetei: *(visszavonhatatlan...)*, Árgus Kiadó – Orpheusz Kiadó, Székesfehérvár–Budapest, 1996. *Egy paradigma lehetséges részlete*, Magyar Műhely, Budapest, 1996. *met AMorf ózis*, Orpheusz Kiadó, Budapest, 2000. *Secretum sigillum*, Magyar Műhely Kiadó, Budapest, 2003. *nem lokalizálható*, Orpheusz Kiadó – Magyar Műhely Kiadó, Budapest, 2003. *Hidak a Dunán. Esszék, tanulmányok*, Ráció Kiadó, Budapest, 2005. *Édes szőlő, tüzes bor. A Velencei-tó környékének szőlő- és borkultúrája*, Ráció Kiadó, Budapest, 2005. [monográfia Lukács Lászlóval és Ambrus Lajossal közösen] *Versenyhátrány. A (kultúr)politika fogságában*, Kortárs Kiadó, Budapest, 2007. *Japán hajítás*, FISZ – Kortárs Kiadó, Budapest, 2008. *Háromlábú lovat etető lány*, Magyar Műhely Kiadó, Budapest, 2009. [Palkó Tiborral közösen] *A római szekér. Kulturális politika – politikai kultúra*, Ráció Kiadó, 2010. *Személyes történelem. Esszék*, Ráció Kiadó, 2011. *Szubjektív ikonosztáz*, Ráció Kiadó, 2012. *Polgári kultúrpolitika. Eredmények és dilemmák*, Ráció Kiadó, 2014. *Körbejárni a hazát. Esszék*, Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest, 2017.

Mi 100 százalékban a helyi közösségekért dolgozunk! – Önnek van 1 százaléka rájuk?

Miért bízna ránk 1 százalékát? Mert ott vagyunk, ahol érték születik, ahol a közösségépítés és a művészet eszközeivel új közösséget hívnak életre, ahol a lakosok a helyi gazdaságot a kultúra, a hagyomány eszközeivel szeretnék fellendíteni.

Pajtaszínház, Bűvös Bábos, Újra öltünk és örökítünk, „135+1=A jövő zenéje”, Kapunyitogató...

Csak néhány példa azon mintaprogramok közül, melyeket a település aktív közösségeiért, velük összefogva indítottunk az elmúlt években az amatőr színjátszó, bábművészeti és hízműkultúra iránt érdeklődő csoportoknak, illetve a klasszikus zenét újraértelmező fiataloknak.

„Látóút” elnevezéssel módszertani tanulmányútra visszük azokat, akik az ország egy másik megyéjéből tapasztalatokat gyűjtenének, és gyakorlatot szereznének települési közösségeik érdekében.

Évente több száz képzésben résztvevőt segítünk abban, hogy olyan végzettséget szerezhessen, melyet a helyi közösség javára fordíthat.

Dolgozunk fiatalokért és idősekért. Városiakért és vidéken élőkért. Elkötelezettek vagyunk legkisebb közösségünk, a család megerősítésében: a baráti, rokoni gondoskodás hagyományát – többek között – Komatál Programunkkal népszerűsítjük.

Szín Közösségi Művelődés folyóiratunk nemcsak névben őrzi a közösségeket – azok eredményei, sikerei,

adaptálható és példaadó fejlesztései évente hat alkalommal, 88 oldalon követhetők a lapban.

Az ország 19 megyéjében több száz munkatársunk és önkéntesünk dolgozik azon, hogy a közösségi együttlét, a kulturális élmények elérhetővé váljanak az ország legkisebb településén is.

Tudta Ön...

- hogy Magyarország településeinek 89%-a község?
- hogy Magyarország 3155 települése közül 1788 község 1000 fő alatti?
- hogy Magyarország lakosságának 28%-a olyan településen él, melynek lélekszáma nem haladja meg az 5000 főt?

Támogassa a Nemzeti Művelődési Intézet közösségépítő tevékenységét adója 1 százalékával, hogy még több település érezhesse a közösség megtartó erejét!

Az SZJA 1% felajánlásokból befolyt összeget a Nemzeti Művelődési Intézet az 5000 fő alatti települések közösségi kezdeményezéseinek támogatására fordítja az átlátható feladatfinanszírozási rendszerén keresztül.

Százhoz az egy... A közösségek iránti elkötelezettségünk 100 százalékos! Öntől csak 1 százalékot kérünk.

Nevünk: NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft.

Adószámunk: 25542921-2-41

Köszönjük!



 Nemzeti Művelődési Intézet

100 %-IG A HELYI KÖZÖSSÉGEKÉRT!

ÖNNEK VAN 1%-A RÁJUK?

**ADÓSZÁMUNK:
25542921-2-41**

KÖSZÖNJÜK!



FAZEKAS LAJOS ÁLTAL ÚJRATERVEZETT NÁDUDVARI KOMATÁL
FOTÓ: EDELMAYER ZSOLT



A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
TÁMOGATÁSÁVAL JELENIK MEG